

AUKŠTAITIŠKAS **formatas**

ŽURNALAS UTENAI, ANYKŠČIAMS, MOLĖTAMS IR ...

A **F**
Nr 4 (93)
2022

2 Vienišas senolis baigiančiame išnykti kaime

9 Merai gražiuoju nesitrauks...

23 Jozefo, vadinamo „anglu“, užmojai ir dovanos

KAINA 2 EUR

- TRALIUKAS - EVAKUATORIUS
- 4X4 PAGALBA
- AUTOSERVISAS
- AUTOMOBILIŲ NUOMA

V.GRUZINSKO ĮMONĖ
KĘSTUČIO 16A, ANYKŠČIAI
+37060370004
+37068757422

Besisukančių veidų karuselėj turiu nurimti. Sulaikyti kvėpavimą ir stengtis išsilaikyti ant kojų - kaip vaikystėj, „šokančių dervišų“ praktikose ant kelio. Sukdavomės tol, kol vieninteliu stabiliu daiktu žemėje likdavo rankos. Nereikėjo išankstinio susitarimo nepaleisti. Atgniauzęs delnus pats būtum pylėsis į kelio dulkes, tačiau vis tiek suvokdavom, kada reikia stabdyti.

Nugriuvus šalikėlėję, pasaulio ratas skriedavo vis lėčiau, kažkuriuo momentu vaizdai imdavo plaukti prieš srovę, o tada pajusdavai savo ašį. Būties tarp dulkėmis kvepiančių dobiliukų ir žydinčių kmyņu būdavo net saldi. Truputį, tarsi tam, kad jaustumėsi gyvas, gelė išstamptas sausgysles, bet pagrindas po nubrodintom pėdom būdavo stabilus, o akiplotyje į dangų kėlėsi skruzdėlė.

Vėliau nieko daugiau neišmokau apie pasaulį ir save. Kiek atsinešiau iš vienišo vaiko vasarų paežerų pušnyuose, tiek ir turiu. Net keista, bet tas turtas nemažėja.

Atsitraukęs nuo kasdienės veidų ir įvykių karuselės bei nurimęs tiek, kad vėl jaustum savo šerdį, gali atgaminti ilgiausius tų dienų fragmentus ir juose perskaityti viską, ką vėliau perskaitei knygose.

Klausi, ar taip gali būti, kad nieko naujo neišmokai mokykloje ir universitete, kelionėse ir teatruose, taip pat klausydama politikų ir žiūrėdama televizorių?

Vėlniukai tavo akyse šokinėja kaip saulės zuikutis, ištrūkęs iš veidrodžio. Drovumas supančioja liežuvių.

Gerai. Sakykim, gyvendami mes išmokstam save išreikšti.

Pagarbiai
Gražina Šmigelskienė

AUKŠTAITIŠKAS formatus

2022 Nr. 4 (93)

Ketvirtinis žurnalas

- Leidėjas – UAB „Anykštos redakcija“. ISSN 1822-8615
- Adresas: Vilniaus g. 29, LT-29145 Anykščiai
- Tel. (8-381) 59 474, (8-381) 59 458, el. p.: anyksta@anyksta.lt.
- Tiražas 3000 egz.
- Žurnalas eina nuo 2007 lapkričio mėn.
- Spausdino UAB „Lietuvos ryto spaustuvė“.

Vyriausioji redaktorė Gražina Šmigelskienė (8-687) 25892.

Redaktorės pavaduotojas Rytis Kulbokas (8-679) 14241.

Žurnalistai ir bendradarbiai: Robertas Aleksiejūnas (8-671) 76995, Vytautas Bagdonas, Alvydas Balanda, Daiva Goštautaitė - Oškeliūnienė, Raimondas Guobis, Jonas Junevičius, Jolanta Matkevičienė, Rasa Milerytė, Sigita Pivorienė, Elvyra Sabalytė, Austėja Šmigelskaitė, Vidmantas Šmigelskas (8-618) 25835, Rimantas Vanagas, Skaistė Vasiliauskaitė - Dančėnkovienė.

Kalbos redaktorė Ona Jakimavičienė.

Projektų vadovė Monika Leonavičienė.

Dizaineris Kęstutis Vasiliūnas.

Viršelio nuotraukoje: Troškūnų Švč. Trejybės parapijos klebonas, kanauninkas Saulius Filipavičius (Jono Junevičiaus nuotrauka).

Už reklamos turinį redakcija neatsako. Rankraščiai negrąžinami. Perspausdinti publikacijos arba jų dalį galima tik gavus raštišką redakcijos sutikimą.

Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas projektą „Iniciatyvos“ remia 3000 eurų.

t u r i n y s

...tema.....2psl...

Vienišas senolis baigiančiame išnykti kaime

...be...diktofono.....5psl...

Visi balsuosim už Vitalką!

...iš...pirmų...lūpų.....8psl...

Kuo skiriasi tikslas ir svajonė?

...politika.....9psl...

Merai gražiuoju nesitrauks...

...situacija.....10psl...

Ežerai Utenos regionui kuria pridėtinę vertę

...Molėtų...žinios.....13psl...

Metai Molėtuose: dideli mažo rajono siekiai

...argumentai.....18psl...

„Kas aš esu, kad teisčiau kitus?“

...iniciatyvos.....20psl...

Trisdešimt dvejus metus toje pačioje bendruomenėje

...iniciatyvos.....23psl...

Jozefo, vadinamo „anglu“, užmojai ir dovanos

...iniciatyvos.....25psl...

Alpių seserys Anykščiuose

...Aukštaitijos...kodas.....29psl...

Dailės terapijos užsiėmimai Anykščių menų inkubatoriuje

...atodangos.....32psl...

Medaliu pažymėtos kartos dalia – Lietuvą ginti

...atmintis.....37psl...

Išniekintiems paminklams laikas sugrįžti...

...kokteilis.....40psl...

13 klausimų Ievai Mikštaitei

Vienišas senolis baigiančiame išnykti kaime

Skaičiuojame paskutines 2022-ųjų metų dienas. Mus supa žmonės, aplinkui vyksta daugybė renginių, laukia krūvos darbų, jaudina aktualijos, kamuoja rūpesčiai, kaip per skubėjimą nepamiršti artimųjų... O kaip dienas leidžia vienišas garbaus amžiaus žmogus nykstančiame kaime? Jis neturi kaimynų, nevairuoja automobilio, neturi telefono. Neskaito, nes neturi akinių...

Ištuštėjusiame, baigiančiame išnykti Kavarsko seniūnijos kaime, kurio pavadinimo neminėsime dėl senolio saugumo, ničniekur neskubėdamas gyvena 80-ties sulaukęs žmogus, vardu Albinas. Vienui vienas visoje gyvenvietėje, kurios pavadinimas tuoj išnyks iš vietovardžių sąrašo, kai tik šio kaimo senbuvis atsisveikins su šiuo pasauliu...

... Lina DAPKIENĖ >

Išnyko 5247 kaimai

VšĮ „Registų centro“ duomenimis, Lietuvoje išnyko net 5247 kaimai ir viensėdžiai.

Kaimų nykimo tendencijos akivaizdžios: uždaromi maži mokyklų skyriai, bibliotekos, pašto padaliniai, jaunesni stengiasi kuo greičiau persikelti ten, kur yra darbo vietų ir būtiniausia žmogui infrastruktūra. Senaisiais gyventojais paprastai pasirūpina giminaičiai, socialiniai darbuotojai. Pamažu kaimiškos gyvenvietės nyksta, nes jose tiesiog nebelieka kam gyventi. Išnykusio kaimo teritorijoje esantis plotas po kiek laiko gali vadintis kaip nors kitaip, t.y. gali būti prijungiamas prie kitų kaimų. Daugybė vietų jau tik pažymėtos žemėlapiuose ir dūluoja juose kaip skaudūs šešėliai, primenantys uždegtą žvakutę ant išėjusiojo kapo...

Kaime tik dvi trobos

Kaime, kuriame gyvena Albinas, yra likusios tik dvi medinės trobos: viena jau seniai tuščia, baigianti suirti, gąsdinanti griūvančiu stogu, o kita vis dar gyvenama. Visame tame kaime, supamame tuščių laukų, Albinas yra paskutinis gyventojas, niekur iš čia neišsikėlęs, – visada tvirtinęs niekur nenorįs išeiti.

Senoje trobelėje, gaudžiai rymančioje tarp plynų didžiulių laukų, senolis leidžia dienas darnoje su gamta, bet be jokio socialinio gyvenimo – jis neturi su kuo pakalbėti, neturi šuns, katino, nelaiiko vištų... Ir jau tik laiko klausimas, kada dar vienas kaimas taps istoriniu vietovardžiu...

20 metų – vieni vienas visame kaime...

Prieš 20 metų toje pačioje gyvenvietėje dar buvo gyve-

► Pasirinkimas gyventi vienam nykstančiame kaime – sunkiai suvokiamas bendrumo jausmą įpratusiai patirti žmogui. Vis dėlto tai Albino kelias, vien tik jo. Niekas nenueis to kelio už jį, ir vargu ar kas sugebėtų, esant tokioms sąlygoms... 1939 metais kaime pastatytas kryžius jau palinkęs, o Dievas ant kryžiaus apvirtęs aukštyn kojomis...

namos trys sodybos, bet po to, kai buvo nužudytas 90-ies metų senukas – netolimas Albino kaimynas (beje, nusikaltimas iki šiol neišaiškintas), - padėtis pasikeitė kardinaliai, t. y. tie, kurie turėjo kur išsikelti, kaipmat žengė toki žingsnį ir

Albinas kaime liko vieni vienas.

Albinui ne kartą tai vienas, tai kitas siūlė – „išsikraustyk, negi vienas kaime gyvensi kaip koks mohikanas?“ Juo labiau kad po kaimą tuo metu šmirinėjo du iš kalėjimo paleisti asmenys. Siūlė Albinui brolis apsigyventi pas jį bute, bet kitame, tolimame rajone. Siūlė Albinui moteris iš kito, netolimo kaimo

glautis pas ją – juk vyriškų rankų taip reikia prie kai kurių darbų, bet Albinas nesutiko nė su vienu pasiūlymu. Mat pakankamai gerai jautėsi ir jau buvo įpratęs prie vienišiausio gyvenimo: artimiausią kaimą pasiekdavo dviračiu, kasmet užsiaugindavo daržovių, prieš kiekvieną žiemą pasiruošdavo krūvą malkų.

Šiomet Albinas jau kalba kitaip: „Būtų gerai išeit iš šio kaimo. Anksčiau man siūlė ir brolis, ir kiti, bet kvailas buvau, nesutikau, o dabar jau nebesiūlo man, senam. Kam aš, senas, reikalingas? Be to, kad man gi jau ten laikas, Anapilin. Gana, nugyvenau jau savo...“

Vis dėlto ėmus jam siūlyti nors kiek tinamesnius variantus, kad galėtų gyventi tarp žmonių, gretimame kaime, kur yra tuščių nedidelių sodybų, Albinas vėl kategoriškai atsakė: „Niekur aš neisiu.“

Nenorėjo mokyti

Seni kaimo ažuolai mena vietos gyventojų patirtas pokario baisybes, o nyki tuščia vieta tarp bekraščių laukų kelia prisiminimus apie 1931-1964 metais čia veikusią pradinę mokyklą, kurią lankė ir Albinas.

„Mes sėdėdavom vienoj patalpoj kartu su kitų klasių mokiniais. Tada nebuvo nei vandentiekio, nei elektros. Su visais mokinukais dirbo viena mokytoja. Nelabai norėjau mokyti. Vis kur nors už pečiaus pasislėpdavau nuo mokytojos, tai ir skaityt prastai teišmokau, sunkiai skaitau. Nebaigiau keturių klasių. Skaičius tai skiriu, suskaičiuoju“, – atviravo pašnekovas.

Albinas augo su pamote. Ko gero, jis visada buvo kiek kitoks, gal nepritampantis, gal uždaro būdo. Gal jau nuo tada – vienišas. Albinas atsimena mokykloje besimokiusių ir kaime gyvenusių pavardes, žino jų likimus. Kadais kaime net dvaras buvęs, bet ir iš jo liko tik keli akmenys apsamojęs...

Laikas bėgo, mokykla buvo uždaryta, vėliau iširo kolūkis, kuriame Albinas dirbo – pienaž vežiodavo arkliuku iki pat Kavarsko. Pamažu keitėsi gyvenimas ir buitis: pardavę gyvulius, išsikraustė vieni, išsikėlė kiti, o keli vyriausieji, pasak Albino, „dar pagyveno čia ar kitan kaiman išėję, o tada jau – duobėn...“

Gretimą kaimą pasiekdavo dviračiu

Kelių kilometrų spinduliu – nė vieno žmogaus, bet į gretimą kaimą Albinas nuvažiuodavo dviračiu. Ten pasikalbėdavo su žmonėmis, maisto gaudavo. Maisto ir dabar Albinas nusiperka parduotuvėje ant ratų, vadinamoje „autolavkėje“.

Anksčiau Albinas mėgdavo nuolat klausytis radijo laidų, dabar dažniausiai laiką leidžia tyloje arba niūniuodamas sau ką nors. Kartais pavarto

Autorės nuotr.

► Iki šiol Lietuvoje yra išregistruotos 5247 kaimo gyvenamosios vietovės. Kol yra bent vienas gyventojas, kaimo pavadinimas teoriškai dar figūruoja tarp gyvenamųjų vietovių.

kokį žurnaliuką ar seną laikraštį, tiesa, daugiau į paveikslėlius ir nuotraukas žiūri nei į tekstą... Nėra jam nė su kuo pabendrauti – neturi telefono, be to, nelaiko jokio gyvuliuko, neturi jokio augintinio.

„Va, pykstasi“, – parodė man Albinas kassavaitiniame žurnale „Savaitė“ nuotrauką. Pasiteiravau, ar buvo kada jis pats labai smarkiai ant ko nors supykęs. „O kam pykti? Nuo pykčio susirgti galima. Nebuvau supykęs, nebuvo ko“, – atsakė vienišius.

Beveik niekas nebeužsuka

Albinas turi brolių, bet jis su savo dukra aplanko tik vasarą. Į bebaigiantį išnykti kaimą nebeužsuka net klebonas kalėdodamas. Paštininkė taip pat nevažiuoja į kaimą, kuriame nėra nė vienos pašto dėžutės... Jei Albinas ką nors prenumeruotų, paštininkė nuvyktų iki jo, bet keliukas turi būti išvažiuojamas.

„Bet mums, paštininkams, tiek nedaug laiko duodama, kad turim skubėt, žmogaus nematyt. Kai bus užpustyta, kas tau važiuos?“ – atviravo vietinė paštininkė.

Gera dar, jei kelias minutes pakalbina aplinkinius laukus dirbantys ūkininkai arba į medžioklę susirenkantys vyrai. Džiugu, jei vietinės bendruomenės nariai prisimena vienišą gyventoją ar pasveikina švenčių proga.

Niekas dėl Albino nesikreipia, kad jam skirtų socialinio darbuotojo padėjėją. Pats jis niekam nesiskundžia, nieiško pagalbos, kita vertus, ir informacijos neturi, sąlygų nuvykti į kokią nors įstaigą – taip pat... Taip ir tęsiasi įprastas Albino gyvenimas, taip ir bėga

dienos, metai.

Mėgsta Albinas pasėdėti prie klėties, apsidairyti, bet kelių kilometrų spinduliu – nė vieno žmogaus, tik ūkininkų dirbamų žemių ir medžioklės plotų toliai, laukinių žvėrių pėdsakai. Pavasarį kiek linksčiau, bent paukšteliai čiulba... Anksčiau Albinas nuolat klausydavosi radijo, bet nuo pernai metų ir to atsisakė – neva jam radijo bangos taip trinktelėjusios galvon, kad sugadinusios sveikatą, tad radijėlės daugiau nebejungiantis. Senatviniai procesai, matyt, vyksta, jų nesustabdysi. Bet juk žmogus – sociali būtybė? Kiek gali žmogus ištvirti vienas?

Žiemą pritrūksta duonos

Senoviniame, po žeme iškastame rūsyje Albino užsiaugintos bulvės puikiausiai išsilaiko iki pavasario, tad jų nepritrūksta. Dar visada turi obuolių.

Artimiausios parduotuvės, vaistinė – net už 10 kilometrų. Iki nykstančio kaimo retai, bet dar atvyksta parduotuvė ant ratų. Albinas su vairuotoju sutaria, kada „autolavkė“ atvyksianti kitą kartą, ir tos dienos stengiasi nepamiršti, netgi labai laukia jos.

„Negerai, kai nėra su kuo nuvažiuot. Šiaip stengiuosi aliejaus ir duonos turėti, bet žiemą visaip būna. Būna, kad ir kokią savaitę duonos nebeturiu, jei užpusto“, – atviravo pašnekovas. Anksčiau jis yra minėjęs, kad kai užpusto, tada jam saugiausia – niekas jau tikrai ramybės nebedrums...

Senolio akys jau prastai mato, bet kai labai prireikia, jis kažkaip dar pataiko įverti siūlą į adatą, moka

užsilopyti vieną kitą drabužį. Beje, dažniausiai vilki vieną ir tą patį viršutinį apdarą – šimtasiūlę, t.y. seną vatinukę, tankiai dygsniuotą striukę. Albinas dar turi išsisaugojęs ir kareiviškus batus, kuriuos dar retsykiais apsiauna.

Skaudi realybė

Kaimyno nė vieno, pagalbos neprisišauksi – taip atrodo senstančio mūsų šalies žmogaus liūdna kasdienybė vieniemyje, nykstančiame kaime. Kas būtų, jei staiga smarkiai sutriktų sveikata? Albinas juk neturi net telefono...

Šeimos sukurti Albinui nepavyko – niekada nebuvo vedęs, neturi vaikų. Šiomet prieš Velykas pakalbintas apie kiaušinių marginimą, vienišas nykstančio kaimo senbuvis atsakė klausimu: „O kam juos dažyt...? Kam? Kad vienas būnu...“ Gal numargintų, jeigu žinotų, kad kažkas ateis jo lankyti?

Paprastai senyvo amžiaus žmonės įpratę daug melstis – tai jiems tampa tarsi meditacija. Albinas ta tema kalba nedaug: „Dievas juk niekam nepasirodė? Dievo nėra, jei jis nepasirodo.“

Pasiteiravus, ar nevertėtų telefoną įsigyti, pašnekovas atsakė klausimu: „O kas gi norės su manimi šnekėtis?“ Į klausimą, kodėl nelaikęs vištų, pašnekovas papasakojo, kad turėjo, bet šeškas išpjovė visas. Kodėl neturi katino? Todėl, kad pats puikiausiai visas pelytes išgaudo su spąstukais. „Va, parodysiu, – rodo į svetainę. – Yra urvelis, tai kai tik lenda vidun, tiesiai į spąstukus patenka. Būna, po kelias pelytes per dieną pagauanu.“

Prisitaikė išgyventi su mažais poreikiais

Keliai būna visokie. Kai užpusto, visiškai niekas neatvažiuoja. Tenka laukti ir tikėtis, gal geradaris ūkininkas su savo technika keliuką prabruks. „O ką padarysi?“ – nedaugžodžiavo Albinas.

Ko Albinas dabar labiausiai pasi-genda? Labai jau nedideli Albino poreikiai, tad dažniausiai girdžiu tą patį atsakymą: „O kam reikia?“ Sunku pagalvoti, kas būtų, jei žmogui staiga sutriktų sveikata. Kas ir kada pakviestų jam greitąją pagalbą? Gerai, kad ši

žiema kol kas nešalta, bet jei pusnys vėl atskirs nuo pasaulio savaitei, kitai? Yra vilčių, kad tiek metų tyliai, ramiai ir saugiai nugyvenęs gražų amželį Albinas ir toliau leis dienas, krutėdamas po seną trobelę, niūniuodamas kokius žodžius, kūrendamas pečiuką, kramsnodamas savo sodo obuoliukus...

Bet ar patekęs į naują, bet svetimą aplinką toks žmogus gerai jaustųsi? Ko gero, jaustųsi tarsi skaudžiai, su visomis šaknimis išrautas... Kitokia gyvensena, kitokia aplinkinių mąstysena, įpročiai jam turbūt jau būtų svetimi ir gal nė nebesuprantami. Todėl ir atsako Albinas: „Niekuo aš iš čia neisiu.“

Nostalgija seniems laikams

Kad ir kiek nostalgijos tai keltų, senieji laikai, kai Lietuvos kaimai buvo gyvi, pilni judesio, vaikų šurmulio, juoko, žmonių, bendravusių nuoširdžiai, dirbusių sunkius kaimo darbus, nebegrįš. Ištuštėjo ir toliau tuštėja nemažos buvusios gyvenvietės, stovi negyvenami namai, nėra su kuo pakalbėti. Kam pavyksta, trobas parduoda pastatams nusigriauti arba išsirinkti likusią medieną trobesiams kūrenti. Medžius, krūmus išrauna, žemes sulygina – štai ir lygus laukas, ūkininkams tinkamas arti ir sėti.

Gruodžio 10 -ąją visame pasaulyje švenčiama atmintina diena – Žmogaus teisių diena.

Albinas irgi turi teisę pasirinkti?.. Teoriškai – taip, bet kaip jam, žmogui iš gilaus kaimo, neskaitančiam ir be telefono, gauti nors kokią pagalbą, jau nekalbant apie Valstybės garantuojamą teisinę pagalbą?..

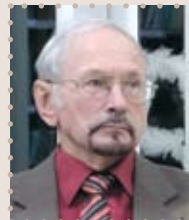
Kiek dar tokių nykstančių kaimų yra Lietuvoje, kur dar gyvena Žmogus? Kažkaip gyvena... arba egzistuoja. Labiau tinka, žinoma, antrasis variantas.

Paradoksalu: vienišas žmogus faktiškai atskirtas nuo pasaulio, bet kartu laisvas nuo visko - nuo emocijų, nerimo, troškimų, mums įprastų patogumų. Akivaizdu, kad Albinui gamta teikia ramybės, bet kartu Albinas toks apatiškas - toks jau ne vieną savo gyvenimo dešimtmetį. Nėra paprasta iki galo pažinti, su-prasti tokį žmogų...

prospektas

Ką manote apie vienišo žmogaus gyvenimą nykstančiame kaime?

Bronius Šablevičius, Ignalinos gyventojas, mokslininkas, literatas:

„Nagrinėjant vienišų žmonių nykstančiuose kaimuose likimus, galima būtų parašyti „Lietuvos kaimų istoriją“. Amžini klausimai: „Kodėl taip atsitiko? Kas kaltas?“ Mes ilgai gyvenome ramybės sąstingyje – nuo paskutinio partizano nužudymo iki Sąjūdžio bangų – apie 35 metus. Tai turėjo įvykti, bet kartu atsirado reikalavimas žmonėms keistis. Kai dabar matau pagyvenusius žmones, kurie ir kitų apleisti, ir patys apsileidę, visad pagalvoju: „Kas jie buvo ir kaip atrodė prieš 30 metų, prieš Nepriklausomybės atgavimą?“ Jie nespėjo su pašėlusiu gyvenimo tempu ir naujomis technologijomis. Pokyčiai įvyko per greitai. Dabar „atsilikęs“ kaimo žmogus be techninių kliūčių užteikti gali tik į krautuvę ir bažnyčią (tiesa, ir krautuvėse kliūtis – nebelieka gyvų pardavėjų...). Daug žmonių atsidūrė už tvoros, t.y. už ribos. Gal ir valstybė ūsą pajudintų? Nes tokia padėtis negali tęstis ilgai, kai yra trys Lietuvos: turtuoliai, valdžia ir kaimas.“

Bronius Šimkus, Majokų k. (Kavarsko sen.) gyventojas:

„Majokuose yra tik dviejų pilnų šeimų gyventojų sodybos ir dar pora trobų. Mokėjimas save organizuoti – didelis dalykas. Ypač jei yra galimybių: automobilis, telefonas, internetas. Pažįstu nemažai vienišų žmonių. Kol žmogus turi gyvybinių galių, tai įveikiama. Žinoma, gerai būtų, kad socialinis darbuotojas matytų seną vienišų ištuštėjusioje gyvenvietėje. Gal ne kasdien, bet tokia priežiūra tikrai būtų reikalinga.“

Ramunė Lapūnaitė, molėtiškė:

„Žmogus pats pasirenka, kaip nori nugyventi savo gyvenimą. Juk jei pats žmogus norėtų, jis kažką keistų ir pats keistųsi. Mes visuomet turime pasirinkimų ir galime prisiimti atsakomybę už savo gyvenimą. Klausimas, ar visada to norime... Pati savęs, taip gyvenančios, neįsivaizduoju. Nepaisant to, kad didelę reikšmę teikiu pabuvimui su savimi, apmąstymams, ilgą laikotarpį negalėčiau išbūti be kitų žmonių, pokalbių, vienas kito palaikymo.“

Visi balsuosim už Vitalką!

... Vidmantas Šmigelskas >

Utenos rajono vicemeras Vitalijus Šeršniovas pirmadienio rytą, 7 valandą, Utenoje neblaivus (0,43 prom. girtumas) prie „Subaru Legacy“ vairo įkliuvo policijos pareigūnams. Vienas sakiny, bet kiek juo daug gerų ir blogų dalykų pasakytą.

Darbas prasideda tik 8 ryto, o vicemeras jį skubėjo nuo septynių. Darbštus žmogus. Džiugina. Vairavo jis ne kokį ten „opelį“, o keturiais ratais varomą „Subaru“. Faina mašina - taigi, vicemeras turi gerą skonį. Įpūtė jis tik 0,43 prom. ir tai yra sveikintina. Juk ne 2,43 įpūtė ir net ne 1,43...

Na, bet, atsiprašant, Utenos policija - tai tikri mentai. Saviškį - vicemerą, su kuriuo gal net vienam kieme indėnus žaidė, stabdyti, kišti alkotesterį, bausti, apie jo promiles informuoti visuomenę yra negražu. Nebendruomeniška. Fu fu fu. Juk tik 0,43...

Po to, kai „Utenos diena“ pranešė, kad V.Šeršniovas įkliuvo girtas prie vairo, V.Šeršniovas ir pats „Facebook“-e prisipažino, kad neblaivus prie vairo įkliuęs Utenos rajono vicemeras V.Šeršniovas - tai jis. Drąsus žingsnis! Vicemeras „Facebook“-e pareiškė, kad prisiima atsakomybę dėl savo poelgio (kitas tai būtų rėkęs: mentai - gaidžiai!), ir pasižadėjo, kad nuo šiol galbūt gersiąs mažiau:

„1. Nevartoti alkoholio arba tai daryti su saiku.

2. Laiku kalibruoti asmeninį alkotesterį (kad nerodytų „pieno riebumo“).

3. Nesiveržti į darbą pirmadieniais nuo ankstyvo ryto (leisti organizmui labiau išsivalyti). Jei būčiau važiuavęs bent 30 min vėliau, tikriausiai įpūsciau normą ir dabar šito posto nerašyčiau“, - „Facebook“-e „moralines išvadas“ padarė Utenos vicemeras. Šitas bičas (atsiprašau, už slengą, bet nerandu tinkamesnio žodžio Utenos vicemerui apibūdinti) toli eis. Parašęs, kad padarė išvadą, jog derėtų nevartoti alkoholio, iškart prirašė kelis sakinius, kad tikrai jį vartos, o kai privartos „su saiku“, darban nesiverš... Galų gale, jeigu vėl su visu „Subaru“ versis į darbą privartojęs, tai vėl kaltas bus laiku nesukalibruotas asmeninis alkotesteris.

Buvęs „darbietis“, dabar visuomeninį rinkimų komitetą buriantis V.Šeršniovas dalyvaus tiesioginiuose Utenos rajono mero rinkimuose. Turbūt juos ir laimės. Supras ir užjauš žmonės 0,43 prom. įpūtusį politiką.

2015 -aisiais tuometinis ir dabartinis (gal ir būsiamasis) Zarasų rajono meras, socialdemokratas Nikolajus Gusevas, sėdėdamas prie automobilio vairo, į alkotesterį įpūtė 0,63 promiles. Rinkėjai šią žinią priėmė palankiai: jie vėl balsavo už N.Gusevą tiesioginiuose Zarasų mero rinkimuose.

Užpėnai tuometinis Ignalinos rajono vicemeras, Darbo partijos narys Manfredas Žymantas į alkoholio matuoklį pūstelėjo 2,78 promiles. Šiuo atveju nedrįsau rašyti, jog „sėdėdamas prie vairo“, nes su tiek promilių prie vairo jau galima ir gulėti, ir stovėti, ir klūpėti... M.Žymantas po skandalo iš pareigų pasitraukė, bet praėjo pora metų, ir ignaliniečiai sako, kad M.Žymantas vėl kandidatuos į Ignalinos rajono merus. O kodėl gi ne? Išsipagiriojo juk.

Po V.Šeršniovo „postu“ „Facebook“-e atsirado daug jį palaikančių arba beveik palaikančių komentarų. Komentatoriai dėstė, kad nieko tokio - visiems pasitaiko. Supratau, kad neblaivumas prie vairo vicemero „burbule“ vertinamas panašiai kaip pirstelėjimas viešoje vietoje. Nemaalonu, tačiau „kam nepasitaiko“. Nevalgyk visą savaitgalį raugintų kopūstų tiesiai iš trilitrio - ir nepasitaikys...

Dabartinė Finansų ministrė Gintarė Skaistė savo „sąskaitoje“ turi vairavimą suvartojus alkoholio už 0,8 promiles. Atsimeiname, nors ir ne prie vairo, bet smagiai pasilinksminisius garsius politikus Egidijų Vareikį ir Naglį Puteikį. Daug būta ir kur kas menkesnių neblaivių visuomenės veikėjų istorijų. Ir ką? Ir nieko. Kam gi nepasitaiko...

Ir aš piliečio V.Šeršniovo neteisiu (o bičą Vitalką net ir palaikau), tačiau bičams, piliečiams ir politikams taikomi skirtingi standartai bei kriterijai. Taip, ATP kodeksas visiems toks pat, nesvarbu, ar tu vegetaras, ar kosmonautas, ar Sudeikių garbės pilietis, ar vicemeras. Čia, taip sakant, kiek užsidirbai (t.y. kiek įpūtei), tiek susimoki ir gyveni sau ramiai toliau. Norėtūsi, kad politikai bent kartais susimokėtų ne tik kaip piliečiai, bet ir kaip politikai. Prisidirbai, susimokėjai - ir gyvenk sau ramiai, bet be politikos. Yra juk dar apskritai ir vienas kitas girtas prie vairo (po vairu, ant vairo ir t.t) policijai neįkliuęs asmuo... Ir darbų įvairių Lietuvoje yra - tinkuotojams, kalibruotojams, graviruotojams, o ypač vadybininkams, netaikomi kažkokie papildomi moraliniai kriterijai.

Bet, kaip sakoma, už vieną muštą (mentai - gaidžiai!) - du nemuštus duoda. Visi rinkimuose palaikom Kolią, Vitalką ir Manfrę!

iš pirmų lūpų

• Radusiems šerno gaišeną - išmoka

• Siekiant
• mažinti
• afrikinio
• kiaulių
• maro
• plitimą
• mūsų
• šalyje,
• mokamos

• išmokos už surastas šernų gaišenas. Plačiau apie tai
• AF papasakojo Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus pavaduotojas Paulius Bušauskas.

• - Kaip reikia elgtis, radus šerno gaišeną?

• - Radus šerno gaišeną, reikia kreiptis į Valstybinę maisto ir veterinarijos tarnybą ir apie radinį pranešti jai tiesiogiai arba VMVT teritoriniam padaliniiui.

• - Kokią informaciją apie rastą šerno gaišeną svarbu pateikti?

• - Informaciją pateikiantys asmenys turi nurodyti tikslią šerno gaišenos radimo vietą (esant galimybei, pateikti koordinatas pagal Globalaus pozicionavimo sistemą (GPS)).

• - Ko negalima daryti patiems, radus šerno gaišeną?

• - Radus nugaišusį šerną, jo negalima transportuoti, judinti, imti mėginių, užkasti ar savarankiškai pristatyti į VMVT teritorinį padalinį. Tai atliks tiesiogiai už tai atsakingi pareigūnai.

• - Kokio dydžio išmoka mokama asmeniui, radusiam šerno gaišeną?

• - Asmeniui, pranešusiam apie rastą šerno gaišeną, mokama 30 eurų išmoka.

• - Ką reikia atlikti, norint gauti išmoką už gaišeną?

• - Norint gauti išmoką, būtina užpildyti prašymą, apie jo formą informuos pranešimą priėmęs VMVT darbuotojas.

Apskrityje arti 2000 karo pabėgėlių

Utenos apskrityje šiuo metu gyvena apie 1800 karo pabėgėlių iš Ukrainos. Utenos rajone gyvena apie 800 ukrainiečių. Didžioji pabėgėlių dalis yra dirbantys asmenys.

Iš jų – apie 160 vaikų. Dalis jų glaudžiasi Sudeikių daugiafunkciame centre, kuriame yra 25 vietos, tačiau dauguma pabėgėlių nuomojasi butus. Zarasų rajone yra per 80 ukrainiečių, kurie gyvena pas žmones, o apie 20 jų glaudžiasi Turizmo ir informacijos centro svečių namuose.

Molėtų rajone gyvena 109 karo pabėgėliai. Didžioji dalis gyvena pas žmones, 22 apgyvendinti Alantoje, Aukštaitijos profesinio rengimo centre, du asmenys yra apsistoję Inturkės VŠĮ, o dar septyni gyvena savarankiško ugdymo namuose.

Ignalinos rajone gyvena apie 100 ukrainiečių: dauguma jų nuomojasi būstą.

Visagino rajone apsistoję 487 ukrainiečiai. Dauguma jų gyvena privačiuose butuose, o 89 apgyvendinti savivaldybės patalpose. Anykščiuose glaudžiasi apie 250 ukrainiečių, apie 110 iš jų – vaikai. 110 pabėgėlių gyvena buvusios Anykščių profesinės mokyklos bendrabutyje.

„Facebook“-e plinta Katinai

„Facebook“-e uteniškius į draugus kviečiasi Katinas Alvis, o jo profilis iliustruotas Utenos rajono savivaldybės mero Alvydo Katino (nuotraukoje) nuotrauka.

Bent jau kol kas pačiame Katino Alvio profilyje didesnių kiaulyščių Utenos merui nėra prikūrta, tačiau uteniškiai sako, kad šis personažas reiškiasi svetimuose profiliuose. Ir net pačios Utenos rajono savivaldybės „Facebook“-e kartais atsiranda Katino Alvio komentarų: taip formuojama nuomonė apie mero ... nuomonę.

„Facebook“-e yra ir puslapis, pavadintas „Dėl visko kaltas meras Alvydas Katinas“, kuris taip pat iliustruotas Utenos mero A.Katino nuotrauka. Tiesa, puslapio pavadinimas lyg ir aiškiai nurodo, kad puslapis yra ne paties A.Katino, o nukreiptas prieš A.Katiną.

Restauracija užsitęsė 28 metus

Baigti Molėtų rajone esančio Videniškių vienuolyno restauravimo ir tvarkybos darbai.

1994 metų pabaigoje pradėti Videniškių vienuolyno pastato restauravimo darbai tęsėsi kelis dešimtmečius, buvo stabdomi pritrūkus lėšų ir vėl atnaujinami.

Buvusiame vienuolyne suremontuotos lubos, centrinės laiptinės skliautas, grindys, kamino mūras, užtaisyti įtrūkimai sienose ir durų angų sąramose, restauruoti sunykę profiliuoti karnizai, atliktas tinko, suirusių akmenų cokolio siūlių remontas.

Baigiamiesiems Videniškių vienuolyno restauravimo darbams 50 tūkst. Eur skyrė Molėtų rajono savivaldybė, 136 tūkst. Eur – valstybė, gauta 111 tūkst. Eur ES parama.

Videniškių vienuolyne veikia krašto muziejaus padalinys, Molėtų dailės galerija čia rengia plenerus ir parodas.

Direktoriams - nemalonumai

Utenos apylinkės teismo Molėtų rūmai pradėjo nagrinėti Molėtų rajono ligoninės direktoriaus Vaidoto Grigo baudžiamąją bylą.

V. Grigas kaltinamas ligoninėje fiktyviai įdarbinęs ne mažiau kaip penkis asmenis. Panašūs įtarimai pareikšti ir Utenos rajono ligoninės direktoriui Daliui Drungai, o Utenos pirminės sveikatos priežiūros centro direktorius Edvinas Ašoklis įtariamas piktnaudžiavimu tarnybine padėtimi ir dokumentų klasifikavimu. D.Drungos ir E.Ašoklio bylose ikiteisminiai tyrimai gruodžio pradžioje dar nebuvo baigti.

Politikai vairuoja neblaivūs

Policija prie vairo sustabdė Utenos rajono savivaldybės vicemerą Vitalijų Šeršniovą. Vicemerui nustatytas 0,43 prom. girtumas.

V.Šeršniovas įkliuvo lapkričio 21 d., pirmadienį, apie 7 val. Utenoje. Į Utenos rajono savivaldybės tarybą jis išrinktas pagal Darbo partijos sąrašą.

2020 metais neblaivus prie vairo įkliuvo tuometinis Ignalinos rajono vicemerai, beje, taip pat „darbietis“ Manfredas Žymantas. Politikui buvo nustatytas 2,78 prom. girtumas. Po įvykio jis pasitraukė iš pareigų.

2015 metais neblaivus (0,63 prom.) automobilį vairavo socialdemokratas Nikolajus Gusevas, tuometinis ir dabartinis Zarasų rajono savivaldybės meras.

Virginijui Stroliai, Anykščių garbės ambasadoriui Ukrainoje. V.Strolia nuoširdžiai rūpinasi Anykščiuose apsigyvenusiais karo pabėgėliais – rūpinasi, kad būtų atvežta jiems ukrainietiškių knygų ir netgi organizuoja mišias tikintiesiems.

Vitalijui Šeršnioviui, Utenos rajono vicemerui, už atleidimą nuosavą alkoholistą. Neblaivus prie vairo policijos pareigūnams įkliuvęs politikas kaltino savo alkoholistą. Jo rodmenys leido vairuoti, bet policininkų prietaisais buvo griežtesnis.

Vytautis Kazielai, poetui, už dar vieną įvertinimą. V.Kazielai atiteko šių metų Antano Baranausko premija, kurios steigėjas – Anykščių rajono savivaldybė, o nugalėtojai renkami kartu su Lietuvos rašytojų sąjunga. V.Kaziela įvertintas už knygą „Sapnų slidininkas“.

Marijui Kaukėnui, uteniškiui, už jaunųjų socdemų filialo įsteigimą. Su rinkimų komitetu į savivaldos rinkimus eisiantis liberalas M.Kaukėnas savo komandoje rado vietos socdemų į merus keltam Pauliui Čypui. 2019-aisiais liberalo komandoje jau – buvo socdemas Nerijus Stasiulionis.

Tiriamas Salako pilkapynas

Ignalinos ir Zafrasų rajonuose įsikūrusiame Gražutės regioniniame parke, Salako pilkapyne, kuris vadinamas „Kurganu“, archeologai atliko žvalgomojus tyrimus, nes ketinama rekonstruoti kelią, sovietmečiu nutiestą per pilkapyną.

Tyrimų tikslas buvo nustatyti, kiek tiesiant kelią buvo sunaikinta ar pažeista pilkapių, mat iš anksčiau buvo žinoma, kad mažiausiai trijų pilkapių grioviai ir dviejų sampilai buvo pažeisti. Nustatyta, kad pažeisti penki pilkapiai, įeinantys į kelio rekonstrukcijos darbų ruožą, – apnaikinti jų grioviai, o patys pilkapiai nenukentėjo.

Tačiau dar neaišku, ar po dabartinėmis kelio konstrukcijomis nėra apardytų pilkapių.

Taip pat archeologai rado dar vieną pilkapį, apie kurį anksčiau nebuvo žinota. Dabar jų šiame pilkapyne yra 33.

Žinių apie Salako pilkapyną labai mažai. Jis buvo tyrinėtas XIX a. – XX a. pradžioje, vėliau du labai stipriai apardytus pilkapius 2000–2001 metais ištyrė archeologas Eugenijus Butėnas, kuris ten surado žirgo kapo likučius.

Salako pilkapynas laiko požiūriu datuojamas labai abstrakčiai – nuo I tūkstantmečio antrosios pusės iki II tūkstantmečio pirmosios pusės – taigi, pilkapyne laikas apima beveik 1000 metų.

„Iš tiesų, matyt, turėtume kalbėti apie vėlyvąjį geležies amžių – pilkapiai galėjo būti naudojami iki XII–XIII amžiaus“, – sako K. Duderis.

Pilkapyne gerai išlikę jo sampilai, aiškiai matomi juos juosę grioviai, kurie nėra iškasinti, nulyginti ar kitaip sužaloti. Pilkapiai gana dideli: didžiausias jų yra net 17 metrų skersmens ir siekia iki 2,8 metrų aukštį.

Kitais metais bus tiriami į kelio rekonstrukcijos ruožą patenkantys pilkapiai. Tik po to kelininkai galės tęsti darbus.

Klėtelei bus suprojektuotas naujas gaubtas

Anykščiuose bus atnaujinama A. Baranausko ir A. Vienuolio-Žukausko memorialinio muziejaus infrastruktūra.

Planuojama suprojektuoti naują Antano Baranausko klėtelės gaubtą. Taip pat siekiama, kad klėtelė taptų iš tolo matomu miesto akcentu.

Muziejaus teritorijoje turėtų atsirasti infocentras, kavinė, lauko terasa, erdvė, skirta kultūriniais renginiams.

Muziejaus kalvą numatyta atnaujinti artėjant svarbiai datai: 2027 metais bus minimas pirmojo Lietuvoje memorialinio muziejaus – Antano Baranausko klėtelės – šimtmetis.

Lėšų darbams Anykščių rajono savivaldybė tikisi gauti iš valstybės biudžeto. Skaičiuojama, kad infrastruktūros atnaujinimas kainuos apie 1,5 mln. Eur.

Po krepšininko mirties - tyrimas

Spalio 7-ąją per krepšinio rungtynes staiga mirus anykštėnui krepšininkui Benui Steponėnui, pradėtas ikiteisminis tyrimas.

Anykščiuose, „Nykščio namų“ arenoje, 39-erių B. Steponėnui praradus sąmonę, medikų pagalbos teko laukti beveik pusę valandos.

Panevėžio apygardos prokuratūra ikiteisminį tyrimą pradėjo siekdama išsiaiškinti, ar teikiant greitąją medicinos pagalbą laikomasi įstatymų bei kitų teisės aktų reikalavimų. Prokuratūros atstovas Donatas Skrebiškis tyrimą inicijavo, reaguodamas į žiniasklaidos informaciją.

Anykščių rajoną, vieną didžiausių pagal plotą Lietuvoje, aptarnauja du greitosios pagalbos ekipažai. Spalio 7-osios vakarą, kai krepšininkui prireikė pagalbos, abu greitosios pagalbos automobiliai buvo išvykę teikti pagalbos.

Skandalas dėl J. Basanavičiaus premijos

Nacionalinės Jono Basanavičiaus premijos komisija 2022 metų premiją skyrė Molėtų krašto muziejaus Etnografinės sodybos ir dangaus šviesulių stebėklos vedėjui Jonui Vaiškūnui.

Jo kandidatūrą pateikė Etninės kultūros globos taryba (Aukštaitijos regioninė etninės kultūros globos taryba). Premija jam skiriama „už išskirtinį indėlį tyrinėjant ir puoselėjant etnoastronomijos žinią, už įvairiapusį ir patrauklų etninės kultūros aiškinimą, viešinimą, tradicinių kalendorinių švenčių rengimą“.

Tačiau ministerija kreipėsi į Vyriausiąją tarnybinės etikos komisiją dėl galimo interesų konflikto premiją teikiančios komisijos sudėtyje, kurioje yra ir Dalia Urbanavičienė, kuri, kaip ir J. Vaiškūnas, priklauso tai pačiai Lietuvos etninės kultūros draugijai. D. Urbanavičienė – draugijos pirmininkė, o J. Vaiškūnas – vienas iš pirmininkės pavaduotojų.

Nacionalinės Jono Basanavičiaus premijos vertė šiemet - 33,6 tūkst. eurų.

Paprastai rungtis Šimašiovas su Matijoševskiu?

Kęstutis Indriūnas, anykštėnas, architektas, apie Kalėdinių eglučių varžytuves:

„Manau, kad šios varžybos - kažkoks slaviškas būdas pasirodyti vieniems prieš kitus.“

Mes norime būti miestu prie jūros!

Saulius Jauneika, Molėtų rajono meras, apie šio rajono perspektyvas:

„Ar mes norime būti miesteliu, kurį visi žino, jog šalia jo yra 300 ežerų?“

Gal vėl žydai kursis ežeruose, ant polių?

Lina Staliauskienė, Ignalinos turizmo ir verslo informacijos centro laikinoji vadovė, apie privatizavimą:

„Pasirodo, bus galima išsipirkti ežero dugno plotą.“

Kuo skiriasi tikslas ir svajonė?

Spalio pabaigoje Molėtuose ką tik atidarytame „Teltonikos“ technologijų centre vyko forumas „Investicijų proveržis įvyko: kas toliau?“. Forume pranešimus skaitė Molėtų rajono savivaldybės meras Saulius Jauneika, įmonių grupės „Teltonika“ įkūrėjas ir prezidentas Arvydas Paukštys, Lietuvos banko valdybos pirmininkas Gediminas Šimkus, nekilnojamojo turto rinkos ekspertas Mindaugas Kulbokas bei turizmo specialistai.

... Vidmantas Šmigelskas ▶

▶ Iš Molėtų kilęs Arvydas Paukštys į „Teltonikos“ gamyklą gimtajame mieste investavo 34 mln. eurų.

Į forumą susirinko per 100 molėtiškių ir svečių iš kitų miestų. Renginio dalyviams buvo surengta ekskursija po ką tik atidarytą aukštųjų technologijų gamyklą. 34 mln. eurų kainavusioje 11 tūkst. kv. metrų gamykloje jau dirba 150 žmonių. Iš viso joje ketinama įdarbinti 500 darbuotojų.

Molėtų rajono meras Saulius Jauneika kalbėjo, kad siekiant kokio nors tikslo reikia suvokti ir apsispręsti, kuo nori būti. „Ar mes norime būti miesteliu, kurį visi žino, nes šalia jo yra 300 ežerų? Vien dėl tų ežerų molėtiškiai negyvens labai gerai - mūsų atlyginimų vidurkis ir liks žemesnis nei šalies vidurkis. /.../ „Teltonikos“ centro atsiradimas nėra vienadienė nauda, o postūmis plėtotis visai aplinkai“, - kalbėjo Molėtų rajono meras S. Jauneika.

„Teltonikos“ įkūrėjas ir prezidentas A. Paukštys trumpai pristatė įmonių grupę. Pasak A. Paukščio, „Teltonikoje“ jau dirba 250 darbuotojų, įmonių grupė atstovybes turi 20 valstybių.

„Mūsų verslas padalytas į skirtingas nišas: elektromobilių įkrovimų stotelių verslą (Molėtuose jau gaminamos įkrovimo stotelių plokštės), Kaune esanti įmonė gamina 4G, 5G maršrutizatorius, kurie eksportuojami į visą pasaulį. Konkuruojame su „Huaawei“. Didžiausias mūsų gaminių segmentas - GPS įrenginiai, kurie montuojami į mašinas, į įrenginius. Esame top 2, o gal ir

▶ 98-99 proc. „Teltonikos“ įmonių grupės produkcijos eksportuojama į užsienį.

top 1 žaidėjas pasaulyje. Taip pat medicinos prietaisai. /.../. Inžinieriai kviečiami į Molėtus. Antrajame šio pastato aukšte įrengti projektavimo biurai 200 žmonių. 98-99 proc. mūsų produkcijos eksportuojama, molėtiškiai gali didžiuotis, jog tai, ką jie pagamins, bus parduodama visame pasaulyje“, - forume kalbėjo A. Paukštys. Jis aiškino, kad dabar Molėtuose dirba tik trečdalis viso būsimojo gamyklos kolektyvo, po metų dirbs du trečdaliai, o po dvejų visa komanda bus sukomplektuota. Kai Molėtuose užsipildys gamykla, Vilniuje atsiras dar viena. Lustų gamyba bus paskutinis etapas“, - aiškino verslininkas, tikindamas, kad jo tikslas kiekvienais metais pastatyti bent vieną naują gamyklą.

„Teltonikoje“ visas prasideda nuo svajonės, bet, jeigu nėra tikslo, svajonė ir lieka svajone. Tikslas nuo svajonės skiriasi tik vienu dalyku - tikslas turi datą. /.../. Mes viską darome keistai. Esame keisti žmonės, ir Molėtuose atsiradome keistai. Prieš 30 metų visi važiavo į Kiniją ir ėjo į Gariūnus. O aš, kaip elektronikos konstruktorius, ėmiausi gamybos Lietuvoje. Visą tą laiką kūriau gamybą. Romoje buvo sakoma - duokit duonos ir žaidimų“, - kalbėjo A. Paukštys.

Lietuvos banko valdybos pirmininkas Gediminas Šimkus sakė, jog jis viliasi, kad Molėtai taps Lietuvos Šveicarija, kurioje puikiai telpa ir turizmas, ir

verslai. G. Šimkus apžvelgė Lietuvos ekonominę situaciją, kurią apibendrino sakdamas, jog „gyvename pakankamai gerai dabar, bet ateityje bus blogiau.“

Nekilnojamojo turto ekspertas Mindaugas Kulbokas sakė žinąs atsakymą į klausimą, kas atsirado pirma - višta ar kiaušinis? „Paukštys“, - atsakymą į savo klausimą pateikė ekspertas. Pasak eksperto, Molėtų nekilnojamojo turto kaina priartėjo prie Vilniaus, tačiau molėtiškių pajamos liko gerokai mažesnės nei vilniečių. M. Kulbokas kalbėjo, kad Molėtai netenka dalies pajamų dėl gyventojų registracijos.

„Neringoje gyventojų skaičius auga, Molėtuose - mažėja. Ko reikia? Pasidarykit daug šlagbaumų ir imkit mokesčių iš tų žmonių, kurie nėra registruoti Molėtuose“, - ironizavo ekspertas.

Jo nuomone, Molėtai dėl Vilniaus artumo daug praranda. „Vilniaus artumas yra priešas, nes viską galima gauti Vilniuje. Kam kurti Molėtuose tai, ką žmonės gali gauti Vilniuje?“ - retoriškai klausė nekilnojamojo turto ekspertas.

Praktiškai visi kalbėjusieji kelė kelio Vilnius-Utena, vadinamosios „betonkės“, problemą. Tiesa, prastat kelias ne visais atvejais vadintas Molėtų minusu. Garsiai buvo išsakyta mintis, jog kas jau „betonke“ atsibeldė iki Molėtų, tai greičiausiai liks čia nakvoti, nes kelionė išvargino. Tiesa, ši mintis greičiausiai buvo prisodrinta ironijos.

Merai gražiuoju nesitrauks...

Ateinančių metų kovo 5-ąją vyksiančiuose tiesioginiuose savivaldybių merų rinkimuose dalyvaus visi 6 dabartiniai Utenos regiono savivaldybių vadovai.

... Vidmantas Šmigelskas >

► 2023-ųjų metų kovo 5-ąją vyksiančiuose tiesioginiuose merų rinkimuose dalyvaus visi dabartiniai Utenos regiono savivaldybių vadovai.

Utenos rajono savivaldybės meras socialdemokratas Alvydas Katinas sieks savivaldybei vadovauti jau šeštą kadenciją, Anykščių rajono savivaldybės meras konservatorius Sigitas Obelevičius planuoja rajoną valdyti ketvirtą kadenciją, Zarasų rajono savivaldybės meras Nikolajus Gusevas sieks trečiosios kadencijos. Vėl į merų rinkimus einantys rajonų vadovai - Molėtų rajono savivaldybės meras konservatorius Saulius Jauneika, Visagino savivaldybės meras „valstietis“ Erlandas Galaguz ir Ignalinos rajono savivaldybės meras socialdemokratas Justas Rasikas - šioms savivaldybėms vadovauja tik po pirmą kadenciją. Tiesa, S.Jauneika - greičiau regioninės politikos veteranas, o ne naujokas. Jis tris kadencijas dirbo Molėtų rajono savivaldybės administracijos vadovu, pirmą kartą šias pareigas užėmęs dar tolimais 1995-aisiais, meru dirbant Virginiui Šironui.

Kai spaudai rengėme šį tekstą, Vyriausioji rinkimų komisija dar nebuvo baigusi kandidatų į merus registracijos, todėl ne visi rinkimų dalyviai dar buvo žinomi. Tad informacija, kurią Jums pateikiame, atspindi teksto rengimo dieną žinomus duomenis.

Dėl Utenos rajono mero posto ketino kovoti žinomas konservatorius, buvęs Utenos apskrities viršininkas Rimantas Dijokas bei su visuomeniniais komitetais planavę eiti politikai - buvęs liberalas Marijus Kaukėnas ir buvęs darbietis Vitalijus Šeršniovas. 2019 metų rinkimuose A.Katinas M.Kaukėną įveikė tik antrajame ture. LSDP (įskaičiuojant mero iškovotą papildomą mandatą) Utenos taryboje pelnė 8, TS-LKD - 6. M.Kaukėno komitetas gavo 5 mandatus. V.Šeršniovo Darbo partijai teko vos vienas mandatas, tačiau, A.Katinui formuojant valdančiąją koaliciją, jis tapo „auksinis“, tad šis politikas išsiderėjo vicemero pareigas. Realiausiai A.Katino įpėdiniu laikomas M.Kaukėnas, prie kurio komandos prisidėjo ir buvęs jaunasis „socdemas“ Paulius Čypas. Savo pozicijas Utenos politikoje sustiprino ir V.Šeršniovas. Tiesa, niekas nežino, kaip rinkėjus paveiks Utenos vicemero vairavimas, kai vieną lapkričio pirmadienio rytą buvo nustatyta, kad jis vairavo neblaivus - alkotesteriu buvo užfiksuotas 0,43 promilių girtumas.

Dėl Anykščių rajono mero posto taip pat kovos abu praėjusių rinkimų antrojo turo dalyviai. 2019 metais dabartinis rajono meras S.Obelevičius įveikė buvusį rajono merą Kęstutį Tubj. Tada K.Tubis į rinkimus ėjo su visuomeniniu komitetu, bet dabar jis jau atstovaus „valstiečiams“. K.Tubis Anykščių rajonui vadovavo 2015-2019 m. Prieš 2019 metų savivaldos rinkimus jis, įtarus prekyba poveikiu, STT pareigūnų buvo sulaikytas, vėliau nušalintas nuo mero pareigų. Pirmosios instancijos teismas K.Tubj išteisino, o dabar bylą nagrinėja antrosios instancijos teismas. Solidžiais žaidėjais tiesioginiuose Anykščių rajono mero rinkimuose bus ir socialdemokratas, rajono vicemeras Dainius Žiogelis bei Demokratų partijos „Vardan Lietuvos“ atstovė Sonata Veršelienė. Liberalų sąjūdžio kandidatas gruodžio pradžioje dar nebuvo žinomas.

Nuo pat Nepriklausomybės pradžios Ignalinos rajoną valdė „valstiečiai“ 2019-aisiais buvo nustumti nuo valdžios. Tiesa, „valstiečių“ sąrašas laimėjo daugiausia mandatų taryboje - 9 iš 21, tačiau tiesioginiuose mero rinkimuose pergalę šventė socialdemokratas J.Rasikas, tad jo partija ir suformavo valdančiąją daugumą. Šiuose rinkimuose prieš J.Rasiką „valstiečiai“ kels Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos Panevėžio departamento Rokiškio skyriaus viršininką Laimutį Ragaišį. Nuo konservatorių kandidatuos Visagino savivaldybės kontrolierius, buvęs Vyriausybės

atstovas Utenos apskrityje Imantas Umbražiūnas, nuo Darbo partijos - buvęs Seimo narys, buvęs Ignalinos vicemeras (iš pareigų pasitraukęs po to, kai policijai įkliuvo girtas prie vairo) Manfredas Žymantas.

Molėtų rajone su konservatoriumi S.Jauneika vėl kovos buvęs jo partijos bičiulis, vėliau visuomeninį komitetą subūręs Mindaugas Kildišius. 2019-aisiais M.Kildišius S.Jauneikai pralaimėjo antrajame ture. Socialdemokratams kandidatų į Molėtų merus kelia šios savivaldybės administracijos direktoriaus pavaduotoją Steponą Šanteriova. Tikėtina, kad nuo Darbo partijos į Molėtų merus kandidatuos buvęs Seimo narys Petras Čimbaras.

Gruodžio pradžioje nebuvo žinoma buvusios Visagino merės Dalios Štraupaitės teismų proceso baigtis. Jeigu prekyba poveikiu kaltinta merė bus išteisinta, ji greičiausiai kovos Visagino savivaldybės mero rinkimuose. Su dabartiniu meru E.Galaguz tikrai varžysis liberalu tapęs buvęs irkluojujas Jevgenij Šuklin. Visagino liberalą remis ir vietos konservatoriai.

Dėl Zarasų mero posto kovos bent dviejų visuomeninių komitetų atstovai, taip pat Zarasuose žinomas „darbietis“ Rimvydas Podolskis, o konservatoriai kelia verslininkės Vaidos Lazdauskienės kandidatūrą. Ilgametis Zarasų konservatorių lyderis Arnoldas Abramavičius su N.Gusevu dėl Zarasų mero posto nesivaržys, nes šiuo metu užima Vidaus reikalų viceministro pareigas.

Ežerai Utenos regionui kuria pridėtinę vertę

Utenos regiono savivaldybių teritorijose yra gerokai per 1000 ežerų. Mūsų regione telkšo ir didžiausias šalies ežeras Drūkšiai (4480 ha), ir giliausias tarp visų Tauragnas (giliausia vieta 62,5 m.), ir pats ilgiausias Lietuvos ežeras Asveja (21,9 km.). Zarasų rajono teritorija yra pati ežeringiausia vietoje Lietuvoje. Apie 10 proc. šio rajono teritorijos užima ežerai.

... Vidmantas Šmigelskas >

Suskaičiuoti ežerus - misija neįmanoma

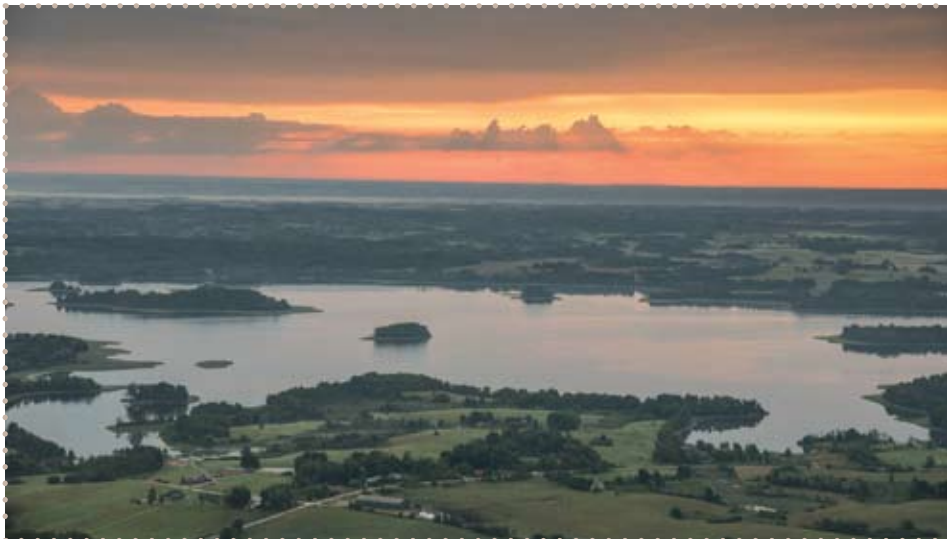
Lietuvoje yra apie 6000 ežerų. Yra šaltinių, kurie drąsiai pateikia tikslų ežerų skaičių, tačiau Visuotinės lietuvių enciklopedijos sudarytojai nedrįso šio skaičiaus konkretizuoti.

Ežeras yra vandens prisipildęs sausumos paviršiaus pažemėjimas, neturintis tiesioginio ryšio su jūra ar vandenynu. Nėra apibrėžta, kokio minimalaus ploto vandens telkinys yra laikytinas ežeru, o kokio - jau nebeįtikimas. Tad teoriškai jūsų prie pirties išsikasta kūdra irgi yra ežeras. Tik dirbtinės kilmės.

Plona riba skiria ežerą ir pelkę. Nėra apibrėžta, kiek turi užpelkėti ežeras, kad jis nebebūtų priskiriamas ežerų kategorijai.

Matyt, dėl statistinio neaiškumo sunku rasti patikimą informacijos šaltinį, kuris drįstų įvardyti tikslų ežerų skaičių atskirose savivaldybėse. Tačiau lyginant kelis šaltinius, darytina išvada, kad Zarasų ir Molėtų rajonuose telkšo daugiau nei po 300 ežerų, Ignalinos rajone - kiek mažiau nei 300 ežerų, Utenos rajone - apie 200 ežerų, Anykščių rajone - mažiau nei 100.

Lyginant kelių dešimtmečių skirtumų išleistų enciklopedijų duomenis,

► Rubikių ežeras - didžiausias Anykščių rajone. Jame - septyniolika salų.

pastarųjų metų daugumos didžiųjų Lietuvos ežerų plotai yra mažesni nei buvo praėjusio amžiaus devintame dešimtmetyje. Po keliasdešimt hektarų dėl užpelkėjimo ar vandens lygio žemėjimo prarado ir mūsų regione esantys Dysnų, Luodžio, Alaušo ežerai.

Drūkšiai atsigauna

Zarasų ir Ignalinos rajonuose (o dar ir Baltarusijoje) telkšantys Drūkšiai, didžiausias Lietuvos ežeras, užima 4 480 ha plotą. Ežeras išskirtinis ne tik dėl dydžio, bet ir dėl priverstinės draugystės su Ignalinos atominė elektrine. Iki 2009-ųjų Drūkšių ežero vanduo naudotas elektrinės branduoliniams reaktoriams aušinti, o į ežerą grįžtantis šiltas vanduo 2-3 laipsniais sukėlė vidutinę temperatūrą, tad apie dešimtadalis Drūkšių ploto žiemomis neužšaldavo.

Žinia, tarybiniai atomai buvo patys saugiausi atomai pasaulyje, bet Drūkšių ežeras, kol veikė Ignalinos atominė elektrinė, garsėjo ne pačiu geriausiu įvaizdžiu. „Prie Drūkšių įkurta ekologinių stebėjimų stotis. Ji didesnių nukrypimų nuo normų nefiksuoja, regis, didesnės reikšmės padarinių elektrinė ežerui nepaliko. Atsistato ir šio ežero

fauna“, - „Aukštaitiškam formatui“ sakė Zarasų turizmo ir verslo informacijos centro vadybininkas Ramūnas Keršys.

Septyni iš trylikos didžiųjų

Utenos regione iš 13 didesnių nei 1000 ha ploto ežerų 7 yra Utenos regione. Ignalinos rajone telkšo antras pagal dydį Lietuvoje ir regione Dysnų ežeras, Zarasų rajono pakraštyje glaudžiasi Sartai (5-as pagal dydį Lietuvos ežeras), Zarasų rajone yra ir Luodis (6-as pagal plotą) bei Avilys (8-as). 11-as pagal plotą Lietuvos ežeras Alaušas yra Utenos rajone, 12-as - Asveja - Molėtų rajono pakraštyje.

Beje, Utenos rajono Alaušas - vienas iš trijų Utenos regiono bendravardžių. Dar vienas Alaušas

► Ignalinos turizmo ir verslo informacijos centro laikinoji vadovė Lina Stalčiauskienė sakė, jog vasarotojai kuriasi ir prie buvusio Ignalinos atominės elektrinės „šaldytuvo“ - Drūkšių ežero.

► Utenos rajono Sudeikių seniūnijos seniūnas Virginijus Gaižauskas mano, kad žmonės statyti namus prie Alaušo ežero skatina ir Sudeikių miestelio patrauklumas.

yra Anykščių rajone, Svėdasų seniūnijoje, o Molėtų rajone, prie Balninkų, telkšo Alaušai.

Ežerų, kurių pavadinimai - Gilužis, Ilgis, Ešerinis, esama kone kiekvienoje Lietuvos savivaldybėje, o Alaušų niekur kitur Lietuvoje nėra, tik pas mus. Ir tokių net trys. Alaušo pavadinimas kildinamas iš šaknies „al“, reiškiančios sąsajas su tekėjimu, varvėjimu.

Prie ežerų - kolektyviniai sodai

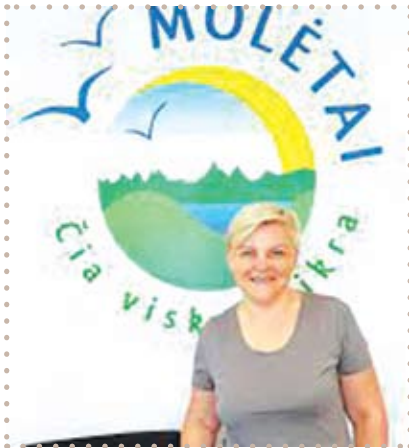
Utenos Alaušas, bent jau nuo Sudeikių pusės, atrodo kaip kolektyviniai sodai - tvora prie tvoros, namas prie namo. Sudeikių seniūnas Virginijus Gaižauskas „Aukštaitiškam formatui“ dėstė, jog Alaušo urbanizavimą lėmė keli faktoriai - geras krantas, neblogas susisiekimas su Vilniumi, Kaunu ir Panevėžiu bei tai, kad didžiulis ežeras nepatenka į teritorijas, kuriose ribojamos statybos. „Gal kiek įtakos turėjo ir tvarka Sudeikių miestelyje, kultūros renginiai“, - kalbėjo seniūnas.

„Atajūnai“ problemų seniūnui nekelia. Jis dėstė, jog ne tik kad vasarotojais ar nuolatiniam gyvenimui ant ežero kranto įsikūrusiais miestiečiais seniūnijai nereikia papildomai rūpintis, bet net atvirksčiai - jie patys savo lėšomis ir kokią kelią, kuriuo ir vietiniai naudojami, paremontuoja.

Molėtus ežerai maitina

Nuo pietinio Molėtų rajono pakraščio iki Vilniaus miegamųjų rajonų - vos 30-40 kilometrų. Vilniečių invazija į Molėtų rajoną prasidėjo nepriklausomybės pradžioje, kai imta pirkti Jonišio, Giedraičių, Dubingių seniūnijų sodybas. Vėliau nueita ir į tolimesnius rajono pakraščius.

Molėtų turizmo ir verslo informacijos centro direktorė Daiva Kulienė „Aukštaitiškam formatui“ sakė, jog sodybų savininkai paprastai turi

► Molėtų turizmo ir verslo informacijos centro direktorė Daiva Kulienė sakė, jog daugelį metų ežerai buvo svarbiausiu Molėtų traukos objektu.

ryšį ir su Molėtų miestu. „Dalis jau susiformavo įprotį ne tik vakarieniauti, bet ir pusryčiauti Molėtų kavinėse“, - kalbėjo D.Kulienė. Prie „betonkės“ pastatyta Molėtų „Maxima“ pagal prekių asortimentą artimesnė Vilniui nei provincijos miesteliui. Kalbama, jog vasaros mėnesiais šios parduotuvės apyvarta nenusileidžia geriausioms Lietuvos „Maximoms“.

„Ežerai yra vienas iš svarbiausių dalykų, dėl kurių ir turistai atvyksta į Molėtų rajoną. Mūsų apklausose kiekvienais metais būdavo tie patys lyderiai - Etnokosmologijos muziejus ir ežerai. Tik pernai tarp populiariausių rajono objektų pateko ir pats Molėtų miestas“, - „Aukštaitiškam formatui“ sakė Molėtų turizmo ir verslo informacijos centro direktorė.

Kalbėdama apie ežerų pridėtinę vertę, D.Kulienė atkreipė dėmesį,

► Ežerai - Zarasų miesto puošmena.

► Mindūnuose (Molėtų raj.) veikiančio Ežerų žvejybos muziejaus vadovė Alfrede Petrauskienė aiškino, jog ežeruose sugautas žuvis parduoti kaimynams buvo nekorektiška.

kad daugelis molėtiškių turėtų būti dėkingi ežerams vien už tai, kad jie yra, - sklypas prie ežero visuomet turėjo ir turi visai kitą kainą nei atokiau nuo vandens telkinio esanti žemė.

Žuvis parduoti nebuvo korektiška

Aukštaitijos nacionalinio parko ir Labanoro regioninio parko direkcijoje patarėju dirbantis Linas Stanaitis „Aukštaitiškam formatui“ sakė, kad šiais laikais ežerai tiesiogine prasme aplinkinių kaimų gyventojų nebe-maitina. Pasak jo, tarpukariu žydai ežeringesnėse vietose buvo išvystę žvejybos verslą - vietiniai buvo samdomi žuviai gaudyti, o rūkytas ar sūdytas mūsų ežerų turtas keliaudavo į didmiesčių turgus.

Mindūnuose (Molėtų raj.) daugiau nei trisdešimt metų veikia Ežerų žvejybos muziejus. Šio muziejaus

► *Vaizdas nuo Ladakalnio. Nuo šios Ignalinos rajone esančios kalvos matosi šeši ežerai.*

Parduodama ežerų dugno žemė

Igalinos rajone yra dvi ežerų grupės - Palūšės ežerynas ir abiejų didžiųjų Lietuvos ežerų - Drūkšių bei Dysnų - pakrantės. „Pliąžintis“ turistai labiau mėgsta Palūšės ežeruose, nes didelė dalis Dysnų ežero yra užpelkėjusi, o gerėjantis Drūkšių ežero įvaizdis visgi nėra tiek jau geras, jog turintys alternatyvų poilsiautojai būtinai prie jo veržtųsi.

Tačiau naujų sodybų vis daugiau atsiranda ir prie Dysnų bei Drūkšių, mat prie Palūšės ežerų, vilnijančių Aukštaitijos nacionalinio parko teritorijoje, - griežtesni ribojimai.

Tiesa, Ignalinos turizmo ir verslo informacijos centro laikinoji vadovė Lina Staliauskienė „Aukštaitiškam formatui“ sakė, kad yra kuriamas (arba jau net sukurtas) įstatymų apėjimo mechanizmas. „Pasirodo, bus galima išsipirkti ežero dugno plotą. Kai išgirdau, galvojau, jog juokaujama, bet, pasirodo, tai nėra humoras“, - kalbėjo L. Staliauskienė.

Anykščiai - Šventosios upės rajonas

Iš Utenos regiono savivaldybių centrų vienintelis Anykščių miestas yra prie didelės Šventosios upės. Žinia, Šventoji teka ir per Zarasų bei Utenos rajonus, tačiau aukštupyje Šventoji sunkiai identifikuojama kaip upė - ji driekiasi per pratakus ežerus, o ir tos pačios Antalieptės marios taip pat juk yra Šventoji. Dar siauroka ši upė, kabinanti Utenos rajono pakraščius, nėra reikšmingas šiam rajonui vandens telkinys. O per didžiulį Anykščių rajoną Šventoji vingiuoja nuosekliai, tekėdama iš šiaurės rytų į pietvakarius. Didžiausias ir svarbiausias Anykščių rajone Rubikių ežeras yra 977 ha ploto, jo kranto linija - 25 km. Tačiau krantų ilgiu Rubikių ežeras nėra iš tolo nepriilygsta Šventosios upei. Šventosios ilgis Anykščių rajone - keliasdešimt kilometrų, tačiau, kaip žinia, paprastai upės turi du krantus, tad bent teoriškai galimų Šventosios upės pliažų ar žvejybai tinkamų pakrančių ilgis Anykščių rajone gali siekti ir 100 kilometrų.

direktorė Alfreda Petrauskienė „Aukštaitiškam formatui“ sakė, kad sovietmečiu Mindūnų ežeruose, kaip ir kituose, šeimininkavo valstybinės žvejybos įmonės - gal kartą per metus ar bent kartą per kelerius metus žiemomis tinklais buvo traukiamos žuvis.

„Kiekvienas paežerės gyventojas turėjo bučių ar tinklelį. Niekas dėl tų bučių nesidraskė. Tik vėliau tokia žvejyba tapo brakonieryste“, - kalbėjo Ežerų žvejybos muziejaus vadovė.

Ji sakė nežinanti, kad kas nors iš mindūniečių būtų gyvenę tik iš žuvų, mat net ir užkietėję žvejai turėjo bent šiek tiek žemės. Pasak A. Petrauskienės, Mindūnuose buvę žvejų, kurie pasigaudavo žuvų daugiau nei jiems patiems reikėdavo, bet parduoti žuvų perteklių kaimynui ar bičiuliui buvę nekorektiška: buvę galima tik dovanoti. Žuvis kitiems žmonėms, pasak A. Petrauskienės, pardavinėjo nebent brakonieriai.

Planuoja „įdarbinti“ Antalieptės marias

Zarasų rajone 1959 metais užtvėnkus Šventosios upę, susiformavo 1572 ha ploto

Antalieptės marios. Iš dirbtinių vandens telkinių už jas didesnės tik Kauno marios. Antalieptės marios „prarijo“ 26 ežerus, jose atsirado 75 salos.

Prie Antalieptės marių ir daugelio Zarasų rajono ežerų - miestiečių sodybos ir tvoros. Zarasų turizmo ir verslo informacijos centro vadybininkas R. Keršys „Aukštaitiškam formatui“ sakė, kad dar vieną sodybų pirkimo bangą pajuto per karantiną, o miestiečiai, pabandę nuotoliniu būdu dirbti iš paežerių, nebet grįžti į miestus. Pasak R. Keršio, tarp vasarojančių zarasiškių arba nuolatiniam gyvenimui sodybas paežerėse nusipirkusių miestiečių, ko gero, daugiau panevėžiečių nei vilniečių ar kauniečių. Panevėžiui Zarasai yra artimiausias ežerų kraštas.

R. Keršys kalbėjo, kad kol kas pagrindinis vandens gyvenimas vyksta pačiuose Zarasuose. Zaraso ežero Didžiojoje saloje įkurtas vandens pramogų kompleksas. Po miesto ežerus turistai plukdomi plaustais. Zarasų turizmo ir verslo informacijos centro vadybininkas sako, kad pasiplaukiojimo plaustais pramogą jis planuoja ir Antalieptės mariomis. O kol kas po marias galima pasiplaukioti nebent baidarėmis.

R. Keršys atkreipė dėmesį į Turmanto seniūnijoje telkšantį Šventą ežerą, kuris, anot jo, yra švariausias Lietuvoje: jo vandenį galima gerti net nevirintą. 440 ha ploto Šventas ežeras yra didžiausias nenuotakusis ežeras Lietuvoje.

Didesni nei 1000 hektarų ploto Lietuvos ežerai

Ežeras	(plotas ha)	(didžiausias gylis m.)
1. Drūkšiai	4 480	33,3
2. Dysnai	2 439	6
3. Dusia	2 334	32,4
4. Vištytis	1 860	54
5. Sartai	1 336,8	21,9
6. Luodis	1 287,6	18,4
7. Metelys	1 289,5	15
8. Avilys	1 258	13,5
9. Platelių ež.	1 216	46
10. Rėkyvos ež.	1 179,2	4,8
11. Alaušas	1 054	42
12. Asveja	1 015	50,2
13. Lūkostas	1 000,9	7

*Pajuodinti ežerai telkšo Utenos regiono savivaldybių teritorijoje.

Metai Molėtuose: dideli mažo rajono siekiai

Molėtų savivaldybės nuotr.

Skriete praskrieję 2022-ieji Molėtuose žavėjo jubiliejine Molėtų vardo sukaktimi, miesto švente, gaivino vasaros turizmo naujienomis, sunokino naujus verslo investicijų vaisius, o dabar ryškiai nušviečia kalėdinę Lietuvos padangę. Pasak Molėtų r. savivaldybės mero Sauliaus Jauneikos (nuotraukoje), metų pabaiga – laikas įsivertinti išmoktas praeinančių metų pamokas ir pasidžiaugti užsibrėžtais naujų metų tikslais, planuojamais naujais ir tęsiamais jau pradėtais darbais.

Augantis verslų centras regione. Kelerius metus kalbėjusi apie aktyvesnius pokyčius verslo sektoriuje, Molėtų rajono savivaldybė šiuo metu skaičiuoja rezultatus ir pasitinka naujus, stiprius investuotojus rajone. Nemažėjantis veikiančių įmonių skaičius, augantys rajono dirbančiųjų rodikliai, nauji turizmo, prekybos, gamybos, nekilnojamojo turto, o nuo šiol ir technologijų sektoriaus atstovai – naują verslo aplinkos puslapį verčiančio krašto paveikslas. Lapkritį vykusiame pirmajame Molėtų verslo forume nuskambėjusi Lietuvos banko valdybos pirmininko Gedimino Šimkaus mintis, jog Molėtai – ateities mažoji Šveicarija, neliko neišgirsta ar nepastebėta. Taip skatinta ne tik didelį dėmesį skirti unikalios gamtos potencialui, bet jį derinti su aukštųjų technologijų plėtra.

Tuo pat metu naujiems investuotojams pritraukti ir atkreipti jų dėmesį į Molėtus patvirtintos mokesstinės lengvatos investuojantiems Molėtų rajone. Pagal naujausią tvarkos aprašą,

mokesstinės lengvatos galės būti teikiamos žemei ir/ar kitam nekilnojamajam turtui, kurį subjektas tiesiogiai naudoja savo veikloje.

Pozityvūs sprendimai ir rezultatai verslo aplinkoje siejami ne tik su stambiuoju investuotoju – įmonių grupe „Teltonika“. Savivaldybės parengta infrastruktūra verslui kurtis pasinaudojo investuotojai, išsinuomoję sklypus mieste ir įsipareigoję čia vykdyti veiklą. Aktyvinama plėtra verslo koridoriuje – dokumentus, leidimus derina prekybos įmonės, plėčiasi esami paslaugų teikėjai, rajone kuriasi naujos modernios gyvenvietės, mieste ruošiamasi daugiabučių statybai. Miesto baseino statybų darbams artėjant prie pabaigos, paskelbtas koncesininko konkursas, siekiant valdyti ir organizuoti sporto, baseino veiklas.

Ne tik dirbti, bet ir ilsėtis. Kurortinės teritorijos statuso siekiantys ir Vyriausybės sprendimo laukiantys Molėtai iki šiol

nestokoja populiarumo tarp keliautojų. Rajonas išlieka lyderiu regione pagal nakvynių skaičių rajono apgyvendinimo įstaigose. Tikimasi, kad naujojo viešbučio Molėtų mieste atsiradimas paskatins pastarojo skaičiaus augimą ir miesto teritorijoje. Kol to laukiama, Molėtų turizmo ir verslo informacijos centras dalijasi ne viena idėja, kaip įdomiai praleisti laiką šiame krašte. Šiais metais didesnį dėmesį skyrė keliaujančioms šeimoms bei „žvaigždinėtojams“ (žvaigždžių atradėjams), kitais, turizmo ir verslo informacijos centro 25 jubiliejaus metais, planuojami išskirtiniai pasiūlymai, vieni jų – žvejams. Koks 300 ežerų kraštas būtų be žvejybos? Tam skirti spinningavimo čempiono ir vietos žvejų patarimai, o naudinga informacija pateikiama dar patogiau, naujomis formomis. Visame rajone pasklidusios lankytinos vietos, tokios kaip muziejai, taip pat žada ne vieną naujieną. Krašto muziejaus ir jo padalinių pasiūlymų lankytojams turinys papildytas ne viena nauja edukacija: nuo rankdarbių kūrybos, vietos amatų pažinimo iki naujų ir tradicinių skonių atradimo.

Molėtų TVIC nuotr.

apžvalginiai akvareliniai atsidėkojantys apžvalginiai akvareliniai atsidėkojantys
apdovanoti amžini atrasti atverti atrasti apdovanoti amžini atrasti atverti atrasti
artimi atsidėkojantys **2023** atliepiantys artimi atsidėkojantys **2023** atliepiantys
aksominiai atsispindintys aksominiai atsispindintys aksominiai
apsikabinantys aistringi atsidėkojantys apsikabinantys aistringi atsidėkojantys
auksarankiai atviri atliepiantys atverti auksarankiai atviri atliepiantys atverti
aidintys Anykščiai atgaivinantys amžini aidintys Anykščiai atgaivinantys amžini
atskriejantys akustiniai apšnekėti artimi atskriejantys akustiniai apšnekėti artimi
apžvalginiai akvareliniai atsidėkojantys apžvalginiai akvareliniai atsidėkojantys
apdovanoti amžini aidintys amžini atrasti apdovanoti amžini aidintys amžini atrasti
2023 atsidėkojantys atrasti atliepiantys atsidėkojantys **2023** atrasti atliepiantys
aksominiai apsikabinantys akvareliniai aksominiai apsikabinantys akvareliniai
atsispindintys aistringi atsidėkojantys atsispindintys aistringi atsidėkojantys
auksarankiai atviri atliepiantys auksarankiai atviri atliepiantys **2023**
apgiedoti aidintys atgaivinantys apgiedoti aidintys atgaivinantys artimi

Baltosios šventės Anykščiuose

Gerbiami anykštėnai,

Kalėdų šventė kiekvienai šeimai ypatinga, atitraukianti mus nuo darbais ir rūpesčiais persmelktos kasdienybės prie amžinųjų vertybių. Apie tikrąsias vertybes kalba ir mūsų šių metų auksu tviskanti eglė...

Tai naujos pradžios ir šviesesnių dienų laikas. Linkime, kad Jūsų namuose nepritrūktų jaukumo ir žmogiškos šilumos, artimųjų šypsenų, džiaugsmo ir ramybės bei tikrųjų šeimos vertybių. Švęskime, gyvenkime ir viltingai žvelkime į artėjančius 2023 metus. Lai būna jie dar sėkmingesni! Laimingų Šv. Kalėdų ir sėkmingų artėjančių Naujųjų metų!

Anykščių rajono savivaldybės vadovai

17 d.

A. Baranausko ir A. Vienuolio-Žukausko memorialinis muziejus

Edukacinė programa šeimoms „Baltas Kalėdų stebuklas: kaip keptamas kalėdaitis“

B. Buivydaitės memorialinis namas-muziejus, Vilniaus g. 21

11.00 val.; 15.00 val.

Būtina išankstinė registracija, mob. 8 682 56 359

Kaina asmeniui – 2 Eur

Anyškėčių bendruomeninis klasteris

Kalėdinis žaidimas visai šeimai „Apsisuko laimės ratas“

Tilto g. 2, II aukštas

13.00 val.

Kaina asmeniui – 3 Eur

A. Baranausko ir A. Vienuolio-Žukausko memorialinis muziejus

Pramoginė programa dideliems ir mažiems „Nuotykių Rašytojų kalnelyje“

A. Baranausko ir A. Vienuolio-Žukausko memorialinis muziejus, A. Vienuolio g. 2

11.00 val.

Būtina išankstinė registracija, mob. 8 612 81067

Kaina asmeniui – 3 Eur

A. Baranausko ir A. Vienuolio-Žukausko memorialinis muziejus

Pramoginė programa dideliems ir mažiems „Nuotykių Rašytojų kalnelyje“

A. Baranausko ir A. Vienuolio-Žukausko memorialinis muziejus, A. Vienuolio g. 2

13.00 val.

Būtina išankstinė registracija, mob. 8 612 81067

Kaina asmeniui – 3 Eur

Anyškėčių r. savivaldybės Jaunimo reikalų taryba, Anyškėčių jaunimo klubas

Anyškėčių jaunimo apdovanojimų šventė

Anyškėčių kultūros centras, A. Baranausko a. 2

18.00 val.

Įėjimas laisvas

18 d.

A. Baranausko ir A. Vienuolio-Žukausko memorialinis muziejus

Edukacinė programa šeimoms „Baltas Kalėdų stebuklas: kaip keptamas kalėdaitis“

B. Buivydaitės memorialinis namas-muziejus, Vilniaus g. 21

13.00 val.

Būtina išankstinė registracija, mob. 8 682 56 359

Kaina asmeniui – 2 Eur

A. Baranausko ir A. Vienuolio-Žukausko memorialinis muziejus

Pramoginė programa dideliems ir mažiems „Nuotykių Rašytojų kalnelyje“

A. Baranausko ir A. Vienuolio-Žukausko memorialinis muziejus, A. Vienuolio g. 2

13.00 val.

Būtina išankstinė registracija, mob. 8 612 81067

Kaina asmeniui – 3 Eur

A. Baranausko ir A. Vienuolio-Žukausko memorialinis muziejus

Koncertas „Muzikiniai pašnekesiai prie Šventosios“.

Dalyvauja solistas Donato Ravini (tenoras, Italija) ir

pianistė Rūta Blaškytė

Jono ir Onos Karvelių namai, Tilto g. 2,

16.00 val.

Įėjimas laisvas

19 d.

Anyškėčių bendruomeninis klasteris

„Dabar arba niekada“ – paskutinės minutės valgomų kalėdinių dovanų dirbtuvės

Tilto g. 2 (Žaliojo namo palepėje)

18.00 val.

Dirbtuvių trukmė 2–3 valandos.

Būtina išankstinė registracija

el. paštu portalast02@gmail.com.

Kaina asmeniui – 15 Eur

20 d.

Anyškėčių meno mokykla

Koncertas „Muzikos pusnis“. Koncertuoja Anyškėčių meno mokyklos mokiniai ir mokytojai

Anyškėčių kultūros centro II aukšto fojė,

A. Baranausko a. 2

17.30 val.

Koncertas nemokamas

21 d.

Anyškėčių bendruomeninis klasteris

Žaidimas „Apsisuko laimės ratas“

Tilto g. 2, 2 aukštas.

16.00 val.

Būtina išankstinė registracija, tel. 8 689 98 550

22 d.

Anyškėčių kultūros centras

Nuotaikingas koncertas „Keliaujam į Kalėdas“.

Koncertuoja AKC mėgėjų meno kolektyvai ir AKC

iniciatyvos „Savi saviems“ dalyviai

Anyškėčių kultūros centras, A. Baranausko a. 2

18.00 val.

Bilieto kaina – 5 Eur

23 d.

A. Baranausko ir A. Vienuolio-Žukausko memorialinis muziejus

Edukacinė programa šeimoms „Baltas Kalėdų stebuklas: kaip keptamas kalėdaitis“

B. Buivydaitės memorialinis namas-muziejus,

Vilniaus g. 21

14.00 val.

Būtina išankstinė registracija, mob. 8 682 56 359

Kaina asmeniui – 2 Eur

Anyškėčių L. ir S. Didžiųjų viešoji biblioteka

Kalėdinė gerumo akcija „Apkabink bibliotekininką“

L. ir S. Didžiųjų viešoji biblioteka, Vyskupo skv. 1

8.00–16.45 val.

26 d.

Anyškėčių kultūros centras

Koncertas „Vėdradin pasižiūrėjus“. Koncertuoja

baritonas Kazimieras Jakutis su grupe

Anyškėčių kultūros centras, A. Baranausko a. 2

15.00 val.

Koncertas nemokamas

27 d.

Anyškėčių bendruomeninis klasteris

„Šiandien nieko neveikiau darbe“ – tarpušventinis šventinio stalo likučių naikinimo vakarėlis

Tilto g. 2, II aukštas

16.00 val.

Įėjimas laisvas. Vaisės suneštinės

Anyškėčių L. ir S. Didžiųjų viešoji biblioteka

Bibliotekos bičiulių padėkos vakaras. Koncertuoja smuikininkas Martynas Švėgžda von Bekkeris.

Bibliotekos renginių sale, Vyskupo skv. 1

17.30 val.

Įėjimas laisvas

29 d.

Anyškėčių bendruomeninis klasteris

Muzikinis-literatūrinis vakaras

Tilto g. 2, II aukštas

18.00 val.

Daugiau informacijos mob. 8 689 98 550

Kaina asmeniui – 5 Eur

31 d.

Anyškėčių kultūros centras

Šventinis grupės „el Fuego“ koncertas

Anyškėčių kultūros centras, A. Baranausko a. 2

18.00 val.

Bilieto kaina – 18 Eur

(nuolaida taikoma neįgaliesiems, senjorams ir asmenims, turintiems anyškėteno kortelę)

Anyškėčių bendruomeninis klasteris

Naujųjų metų sutikimas „ATGAVAS“

Tilto g. 2, II aukštas

19.00 val.

Dalyvių kiekis – iki 30 žmonių.

Vaikų dalyvavimas ribotas, klausyti telefonu.

Prieš renginį, nuo 18 iki 19 val. – suneštinės vaisės ir susipažinimas.

Vietų rezervacija ir kiti klausimai mob. 8 686 53 405.

Kaina asmeniui – 35 Eur (po 30 Eur vienos šeimos

namams ir Tilto g. klasterio namams).

SAUSIS

1 d.

Anyškėčių bendruomeninis klasteris

Magiškas vakaras moterims pastiprinti „Austėjos delnuose“

Tilto g. 2, II aukštas

17.00 val.

Dalyvių skaičius – 12 asmenų

Vietų rezervacija ir kiti klausimai mob. 8 686 53 405

Kaina asmeniui – 29 Eur

6 d.

Anyškėčių kūno kultūros ir sporto centras

Geriausių 2022 m. Anyškėčių r. sportininkų apdovanojimo šventė

Anyškėčių kultūros centras, A. Baranausko a. 2

16.30 val.

Įėjimas laisvas

TILTO GATVĖS KOMPLEKSE ĮSIKŪRĖ PIRMIEJI REZIDENTAI

Rugsėjo 16 d. Tiltų g. komplekse vyko naujų narių į Anykščių bendruomeninio ir socialinio verslo bei paslaugų klasterį priėmimo ir sutarties pasirašymo renginys. Naujais klasterio nariais tapo 9 pretendentai, kurie pateikė prašymus pagal pretendentų į Anykščių bendruomeninio ir socialinio verslo bei paslaugų klasterio narius atrankos aprašo kriterijus. Pretendentai turėjo atitikti ne mažiau kaip 2 kriterijus bei pateikti motyvuotą ir pagrįstą aprašymą, kaip jie prisidės prie klasterio veiklos.

Pagal prašymuose pateiktą informaciją buvo vertinami pretendentai. Juos vertino komisija, kuri priėmė sprendimą, kad Tiltų g. pastatų komplekse bus kviečiami įsikurti 9 pretendentai, kurie ir pasirašė sutartį.

Tiltų g. komplekse įsikurs VšĮ „Širdžių metas“. Jie organizuoja edukacijas, vykdo neformalųjį švietimą, organizuoja tekstilės ir popieriaus gaminių gamybos procesą bei eksponuoja gaminius, veda kūrybines dirbtuves.

Ūkininkas Ramūnas Daugelavičius vykdo prekybą savo užaugintomis bei Anykščių rajono apylinkėse surinktomis žolelėmis bei originalios sudėties kavomis, tokiomis kaip gilių, kiaulpienių, varnalėšos šaknų, erškėtuogių kauliukų ir kt. rūšių kavomis.

VšĮ „Šeimoms idėjų centras“, būdama nevyriausybinė organizacija, teikia socialines paslaugas vaikams, šeimoms, proto / psichikos negalia turintiems asmenims. Nuo 2021 m. ši

įstaiga pradėjo teikti švietimo paslaugas ir tapo organizacija, kuri įkūrė nevalstybinę pagrindinio ugdymo mokyklą. Ši mokykla persikėlė į Tiltų g. kompleksą. Patalpas jie naudoja, kaip erdves darbui su klientais ir partneriais (paslaugų gavėjais ir artimaisiais, savivaldybių atstovais, švietimo ir socialines paslaugas gaunančių vaikų tėvais ir kt.). Jie teikia akredituotas socialines paslaugas (vaikų dienos socialinės priežiūros paslaugas, apsaugoto būsto paslaugas asmenims su intelekto ir (ar) psichosocialine negalia), švietimo paslaugas kaip nevalstybinę bendrojo ugdymo Šventosios upės mokyklą. Jie vykdo užsiėmimus, dėsto paskaitas, veda mokymus vaikams, tėvams, šeimoms ir kitiems asmenims. Paslaugos prieinamos mokyklos bendruomenės nariams bei visiems Anykščių miesto ir rajono gyventojams.

VšĮ „Sielos sala“ bendradarbiauja su asociacija Jurdziko bendruomenė ir VšĮ „Šeimoms idėjų centras“, todėl daugelis „Sielos salos“ veiklų persipina su partnerių veiklomis. VšĮ „Sielos sala“ buvo įkurta 2020 metais projektinei ir bendruomenės neformalaus švietimo veiklai vykdyti. Nuo tada iki dabar yra organizuojamos vaikų, jaunimo ir suaugusiųjų stovyklos, kursai, mokymai ir edukacijos. Įstaigos vadovė yra neformalaus ugdymo ir sveikatos srities specialistė, būsima menų (šokio-judėsio) terapeutė, tad tikrai komplekso užsiėmimai pasipildys reguliariais edukaciniais ir terapiniais sveikatos gerinimo užsiėmimais. Kaip klasterio nariai, jie planuoja organizuoti renginius, skirtus pasaulėžiūrai praplėsti, susitikimus su svečiais ir vietiniais įdomiais žmonėmis, keliautojais, kulinarais, muzikantais, menininkais. Organizuos kino vakarus. Bus demonstruojami meniniai, dokumentiniai, trumpametražiniai kino seansai, po kurių vyks ir diskusijos. Numatyti mokymai profesiniams įgūdžiams praplėsti, lavinti bendravimo ir socialinius įgūdžius, emocinį ir socialinį intelektą, ugdomojo vadovavimo susitikimai ir atviros diskusijos su mentorais, kursai darbo ieškantiems jaunimui ir suaugusiems, konferencijos. Taip pat bus organizuojami sveikos gyvensenos seminarai, paskaitos, kursai. Vyks susitikimai alternatyvaus švietimo ir modernios mokyklos tematikomis. Numatyta galimybė susipažinti su holistine medicina ir sveikata, vyks susitikimai su alternatyvios medicinos ir holistinių terapijų profesionalais, terapeutais, gydytojais ir mokslininkais. Tiltų g. pastatų komplekse vyks rytiniai jogos ar kitokios

mankštos užsiėmimai, meditacija, šokio-judėsio, menų terapijos sesijos grupėms, dirbtuvės, paskaitos, forumai ekologijos ir perdirbimo tematikomis. Veiks sezoninio maisto realizavimo dirbtuvės: rauginimo, fermentavimo, marinavimo ir kiti maisto ruošimo eksperimentai. Ši įstaiga organizuos susitikimus su biodinaminio ūkio, gamtinės žemdirbystės profesionalais, specialistais, skatinančiais rinktis būdus auginti įvairias gėrybes, tausojant dirvožemį bei gamtinius resursus. Patalpose veiks ir muzikos dirbtuvės – jam session su muzikantais, bendrakūrybiniai muzikos vakarai įvairiomis formomis: būgnai, perkusija, plokštelės, tradiciniai ir netradiciniai instrumentai ir pan. Tad Tiltos g. komplekse groti galės kiekvienas norintis ir galintis.

Lina Timukaitė – anykštėnams gerai žinoma keramikė. Ji planuoja įkurti ne tik keramikos studiją, bet ir organizuoti edukacijas, užsiėmimus jaunimui.

VšĮ „Atlantų slėnis“ yra jauna (gyvuoja nepilnai metus) įstaiga. Šios įstaigos darbuotojai planuoja dirbti dviem kryptimis, orientuotomis į paslaugas ir į produktą. Įstaiga siūlys teikti sveikatingumo renginių ir mokymo organizavimo paslaugas verslui ir visuomenei. Sveikatingumo renginių srityje įmonės įkūrėja dirba jau nuo 2016 metų, bendrai renginių organizavimo srityje aktyvi nuo 1995 metų. „Atlantų slėnis“ savo veiklose derins sveikatos ir prasmingo, ugdančio laisvalaikio praleidimo kriterijus. Pavyzdžiui, spalio mėnesį bus vykdomas projektas „Vyresnio amžiaus anykštėnų sveikatos gerinimo mėnuo“. Pateiktos teorinės žinios apie sveikatą bus įtvirtinamos praktiniais užsiėmimais. Taip pat įstaiga siūlys verslui pagaminti kokybišką reklamos bei verslo dovanų produkciją, tikslinius vardinius suvenyrus ir firmines dovanas, maksimaliai naudojant ekologiškas, perdirbtas medžiagas.

Įstaiga planuojama rengti ir įvairių autorių darbų, lietuvių kūrėjų kūrybos pristatymus, temines edukacijas, gaminių degustacijas ir pan. Kartu su ūkininku Ramūnu Daugelavičiumi įkurs

nedidelę parduotuvėlę, kur bus prekiaujama išskirtiniais vietinių ir regiono menininkų, dizainerių ir amatininkų darbais, kita išskirtine kokybiška lietuviška produkcija, taip pat sveikais veganiškais užkandžiais ir nealkoholiniais gėrimais. Sveika gyvensena vis labiau populiarėja, tad tikimasi sulaukti savo lankytojų rato.

A. Baranausko ir A. Vienuolio-Žukausko memorialinis muziejus organizuoja įvairaus pobūdžio renginius, kurių metu pristatoma Anykščių rajono istorija, istorinės asmenybės. Būdamas Klasterio nariu, A. Baranausko ir A. Vienuolio-Žukausko memorialinis muziejus Klasterio struktūroje numato realizuoti šias veiklas:

- organizuoti XX a. Anykščių verslo, muzikinės kultūros ir bendruomeninės veiklos pristatymą pastatų komplekso istorijos kontekste;

- pagerbiant Anykščių verslininko Jono Karvelio (1877–1980) atminimą, telkti asocijuotas verslo institucijas jų veiklai ir jų narių laisvalaikui organizuoti klasterio kontekste ir patalpose;

- suteikti galimybę klasterio nariams pažinti ir kūrybiškai panaudoti Muziejaus saugomas materialiojo ir dokumentinio paveldo vertybes, surengiant 2 galimybių pristatymus per metus, pagal poreikius pateikiant klasterio narių veikloms istorines dokumentines žinias bei ikonografinę medžiagą;

- tęsti Anykščių krašto muzikinės kultūros istorinę raidą, toliau rengiant Šventosios pakrantės muzikos renginių ciklą – būsimąjį festivalį „Muzikiniai pašnekesiai prie Šventosios“, buriant profesionaliosios muzikos atlikėjus bendruomeninėje laisvalaikio erdvėje, pristatyti kurorto muzikinę tradiciją;

- stiprinti vieningą prekės ženklą, pagal poreikius suteikiant klasterio narių prekių ir paslaugų produktams istorinį pagrindimą ir motyvaciją, parengti ir populiarinti savitų lokalsios istorijos produktų gamybos idėjas (receptus), remiantis saugomais šaltiniais;

- parengti specialias edukacines programas, atspindinčias Tiltos gatvės pastato Nr. 2 muzikinės kultūros paslaptis ir Anykščių miesto raidą XX amžiuje, jas pagal poreikį pristatyti klasterio patalpose;

- veiklas klasterio komplekse integruoti į bendrą Muziejaus viešinamų veiklų kontekstą ir adresuoti suformuotai tikslinei auditorijai. Šioms bei kitoms klasterio narių vidinių poreikių padiktuotoms veikloms įgyvendinti A. Baranausko ir A. Vienuolio-Žukausko memorialinis muziejus numato pagal konkrečius poreikius kreiptis naudoti skirtingas erdves, esančias Tiltos g. komplekse.

Anykščių „Naujų vėjų“ bendruomenė organizuoja įvairias veiklas: susirinkimus, mokymus, užsiėmimus bei renginius, į kuriuos kviečia tiek anykštėnus, tiek rajono svečius. Planuojama suorganizuoti ir praveisti ne vieną renginį: lygiadienio šventė, prieškalėdinis renginys, gatvės muzikos diena, kvapų terapija, jėgos užsiėmimai, Blusturgis, Mastermind, vilnos vėlimo kursai, šiaudinių sodų rišimo užsiėmimai, senovinių patiekalų gamyba ir kt.

Veiklos, kurios vyks Tiltos g. komplekse, yra labai įvairios ir skirtos pakankamai plačiai auditorijai. Klasterio nariai tiki, kad šiame komplekse bursis lankytojai, o vyksiančios veiklos bus įdomios ir naudingos daugeliui anykštėnų ir visada laukiamiems Anykščių krašto svečiams.

„Kas aš esu, kad teisčiau kitus?“

Uteniškė teisės mokslų daktarė Daiva Petrėnaitė apsigynė disertaciją „Teisės į lytinį identitetą pripažinimo perspektyvos ir lyties keitimo teisinio reguliavimo problematika“, kurioje nagrinėjama translyčių asmenų teisės į tapatybę temą. Vilniaus Universitete ir Utenos kolegijoje dėstančios teisės mokslų daktarės disertacija dalyvavo „Geriausios disertacijos konkurse“.

Apie tai, kaip kalbėti apie translytiškumą, ar įmanoma suderinti krikščionišką moralę bei žmogaus teises, mokslų daktarė kalbėjosi su AF.

... Austėja Šmigelskaitė >

- Kaip pasirinkote disertacijos temą? Ar ji susijusi su socialinės, teisinės nelygybės pojūčiu, o galbūt su asmeninėmis patirtimis artimoje aplinkoje?

- Į doktūrantūrą iš pradžių stojau pasirinkusi kitą, kur kas filosofiškesnę temą, tačiau neįstojau. Tokiomis temomis, kaip abortai, eutanazija - žmogaus teisės problemos, esu rašiusi anksčiau, važiavusi į konferencijas ir tokiomis temomis kalbėjusi. Kartą, kalbant su kolege darbe apie translyčius, ji man pasakė, jog tai labai įdomi tema. Pradėjau daugiau domėtis šia tema, pagalvoju, kodėl man pačiai nepabandžiusi stoti į doktūrantūrą su tema apie translyčius žmones. „Užsikabinau“ su šia tema, jos aktualumu, įdomumu. Tyrimas prasidėjo nuo Lietuvos Respublikos civilinio kodekso, kuriame yra įrašyta teisė pakeisti lytį, tačiau, kaip ją realizuoti valstybės valdžios sprendimai iki šiol nėra priimti.

- Ką turite omenyje sakydama, jog realiai teisės lytį pakeisti nėra? Kokios kliūtys kyla translyčiams asmenims?

- Lyties keisti niekas nedraudžia, tačiau klausimas, kaip tai padaryti praktiškai: (lyties keitimo – aut. past.) operacijos Lietuvoje nedaromos, joms nėra nustatytos teisinės, medicininės tvarkos.

- Kaip ši problema gali būti išspręsta? Koks, jūsų nuomone, turėtų būti amžiaus cenzas, kai būtų galima atlikti lyties keitimo operacijas?

- Aš manau, kad tokia teisė turėtų atsirasti pilnamečiams asmenims. Negaliu pasakyti tikslių duomenų, tačiau keisti lytį, nesulaukus aštuoniolikos, leidžiama Jungtinėje Karalystėje, Maltoje, Airijoje paaugliams, ir tai kelia įvairių bioetinių problemų. Verta paminėti, kad lyties keitimo nereikėtų traktuoti tik kaip operacijos. Tokios valstybės, kaip, pavyzdžiui, Malta, suteikia teisę lytį keisti dokumentuose, tiesiog pateikus prašymą Viešajam registru centrai.

- Jūsų disertacija apima ne tik teisinę, bet ir socialinę sferą. Dažnai girdimas diskursas, susijęs su negrįžtama fizine žala, kurią patiria translyčiai asmenys, atlikę lyties keitimo operacijas, hormoninių injekcijų kursas. Kokį pavojų kelia šios procedūros?

- Kiekvienas žmogus yra atsakingas už save, kiekvienas turi teisę spręsti, ko jam reikia, pavyzdžiui, ar jam reikia plastinės veido operacijos. Verta paklausti translyčių asmenų pasakojamą istoriją, kuriose jie dalijasi savo patirtimis. Tai yra žmogaus pasirinkimo laisvė, o kalbant apie lyties keitimo operacijas – jos irgi yra laisvas pasirinkimas. Yra ir statistinių duomenų, kurie rodo, jog dažnai translyčiai žmonės turi tik du pasirinkimus – keisti lytį ir reikalauti naujos lyties pripažinimo arba baigti gyvenimą savižudybe. Yra atvejų, kuomet asmuo yra nepatenkin-

► 2021-aisiais metais Daiva Petrėnaitė apsigynė disertaciją „Teisės į lytinį identitetą pripažinimo perspektyvos ir lyties keitimo teisinio reguliavimo problematika“ Mykolo Romerio universitete. Dr. D. Petrėnaitė dalyvauja ir konferencijose, kalbėdama apie kitas, visuomenę polarizuojančias temas – teisę į abortus, eutanaziją.

tas lyties keitimo operacijos rezultatais, ir tai kelia dideles bioetines problemas. Tačiau kiekvienas pilnametis asmuo yra pats atsakingas už save.

- Už plastinę chirurgiją yra nekompensuojama. Ar taip pat turėtų būti ir su lyties keitimo operacijomis? Dažnai lyties keitimo operacijos vadinamos ne estetinį pasitenkinimą keliančiomis, o gyvybiškai svarbiomis.

- Į šį klausimą negaliu atsakyti. Pagal naujausią ligų klasifikatorių, translytiškumas nebėra traktuojamas kaip liga, nors Lietuvoje, norint pasikeisti dokumentus, dar vis reikia išrašo iš gydytojo, kad tau nustatytas lyties tapatumo sutrikimas. Jei traktuojame tai kaip sutrikimą,

valstybė turėtų būti atsakinga ir kompensuoti šias operacijas. Tiesa, yra daugybė žmonių, kuriems užtenka naudoti hormonus, užsiauginti plaukus - operacijos nėra vienintelis pasirinkimas. Taip pat teisiškai nėra nustatyta, ką laikome lyties keitimu.

- Laikote save krikščione ir, nors suprantu, jog apie religiją retai jauku kalbėti viešai, ypač nagrinėjant temas, kurios dažnai prieštarauja tradiciniam krikščioniškos moralės suvokimui, noriu Jūsų paklausti, kaip suderinate šiuos iš pažiūros priešingus polius – religiją ir kovą už teisę keisti lytį? Dažnai iš krikščioniškos

bendruomenės girdime nuomonės, jog translytiškumas, homoseksualumas užkrečiami, tokių žmonių reprezentacija viešojoje erdvėje žalinga vaikams.

- Tokių žmonių buvo visada, visais laikais, nuo senų senovės. Kai kurie translyčiai siejami ir su religija, pavyzdžiui, Indijoje, arba burnešų tradicija Albanijoje (aut. past. burnešos - moterys, davusios skastybės įžadą ir tapusios vyrais). Taigi, translytiškumas susijęs ir su kai kurių tautų tradicija. Manau, dabar apie tai dažniau kalbame, nes turime daugiau laisvės apie tai kalbėti – visuomenė yra kur kas liberalesnė ir tolerantiškesnė, todėl nesutinku, jog tai gali daryti įtaką vaikams. Dažniausiai translyčiai tokie yra nuo vaikystės. Daug įtakos turėjo pozityvūs Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimai šioje srityje, nes palaipsniui buvo pripažinta vis daugiau translyčių teisių. Grįžtant prie krikščionybės ir katalikų bažnyčios požiūrio, manau, kad kiekvienas turi teisę pasisakyti ir kovoti už savo ideologiją. Teisė gali būti ir amorali, tačiau katalikiškoji pozicija moralumo požiūriu gali tapti teisės siekiamybe. Turbūt kiekvienas savęs galime paklausti – kokią žalą translyčiai asmenys gali padaryti visuomenei? Galbūt homofobija ir netolerancija atsiranda dėl nežinojimo?

- Simuliuokime priešingų polių pokalbį. Dažnas kontrargumentas - o kas nutiks, kai translyčiai asmenys pradės įsivaikinti vaikus?

- Šis klausimas keltas daugybę kartų. Statistiškai nėra pagrįsta ir moksliskai nėra įrodyta, kad tai turi įtakos vaikų požiūriui į lytį.

- Ar įmanoma išlikti katalikų bendruomenės dalimi, būti religingam, bet priimti translyčius, homoseksualius asmenis?

- Manau, kad įmanoma. Jei remsimės tuo, kas parašyta Evangelijoje – mylėti vienas kitą, priimti žmogų tokį, koks jis yra, jei jo ketinimai geri. Popiežius Pranciškus, kalbėdamas apie seksualines mažumas, yra pasakęs: „Kas aš esu, kad aš teisčiau?“ Pasmerkti yra lengviausia, bet suprasti, priimti žmogaus kitiškumą yra sunkiausia. Juk skirtingumas ir daro mus unikalius.

- Kaip reiktų apie tai kalbėtis šeimose?

- Reiktų kalbėtis, kad šie žmonės turi tokias pat teises, kaip ir kiekvienas žmogus. Jie negali būti atstumti ir likti nuošalyje. Mes turime juos suprasti ir priimti, nedaryti problemų ten, kur jų nėra. Dažnai svarstoma, kas bus, kai, pavyzdžiui, reprodukcinis moteriškus organus turintis žmogus pagimdo, bet yra translytis. Tokias problemas sprendžia teisė, pavyzdžiui, pripažindama motinos statusą pagimdžius vaikėlį (ir įrašius jį vaiko gimimo liudijime), tačiau teisinė lytis lieka vyro (todėl valstybės turi teisę kaupti duomenis

apie iki lyties pakeitimo nustatytą lytį).

- Tokie klausimai ir kelia išgąstį – moteris, pagimdžiusi vaikėlį, yra mama, tačiau pasikeitusi lytį tampa tėčiu, o gal vyru – mama. Atrodo, tarsi nebeaišku, kas yra kas?

- Nemanau, jog tai yra problema, šiuos klausimus puikiai sprendžia teisė. Prisiminkime, kaip moters statusas kito praeityje – nuo viduramžių, kai moteris buvo daiktas. Bažnyčia, krikščionybė sako, kad yra vyras ir moteris, bet gyvename tokioje visuomenėje, kurioje negalime gyventi kaip viduramžiais. Tuomet buvo normalu žmogų sudeginti už raganavimą. Turime sutikti ir pripažinti, jog pasaulis keičiasi.

- Pavyzdžiui, moterimi save identifikuojantis žmogus būna nepasikeitęs dokumentų ir atsiduria vyrų kalėjime, atlikdamas bausmę pagal biologinę lytį... Ar tai nėra teisinė klaida?

- Yra tvarka, pagal kurią žmonės skiriami į kalėjimus. Vyrų turi būti laikomi vyrų kalėjime, moterys – moterų. Kitaip negalima. Aišku, yra nedaug valstybių, kur egzistuoja kalėjimai translyčiams. Neseniai JAV nuskambėjo istorija, kai asmuo, fiziologiškai vyras, bet pagal dokumentus - moteris, buvo uždarytas į moterų kalėjimą ir ten kalėjusi moteris nuo šio asmens pastojo. Tokiu atveju, manau, kalta kalėjimų priežiūros sistema, nes translyčiai asmenys neturėtų būti kardomi kartu su netranslyčiais.

- Kaip manote, kokių dar pokyčių Lietuvoje būtina reikia, kad visi galėtume gyventi kaip lygūs?

- Reikalingas švietimas, kalbėjimas. Mūsų politikams - tiems, kurie balsuoja prieš Partnerystės įstatymus - būdingas noras pataikauti visuomenei. Juk tai, kad visuomenės požiūris į moralę, nors atspindi daugumos nuomonę, turi būti teisingas.

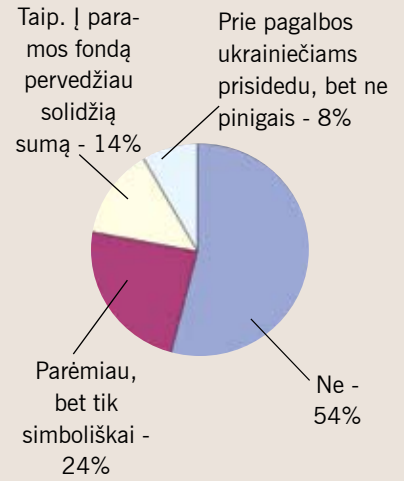
- Vilniaus universitete skaitote paskaitas, per kurias užsienio studentams kalbate apie translytiškumą, lyties identitetą. Kaip į šias temas reaguoja studentai?

- Jie labai tolerantiški. Tačiau manau, kad tokių paskaitų studentai nesirinktų, jei natūraliai nebūtų laisvi.

www.angksta.lt

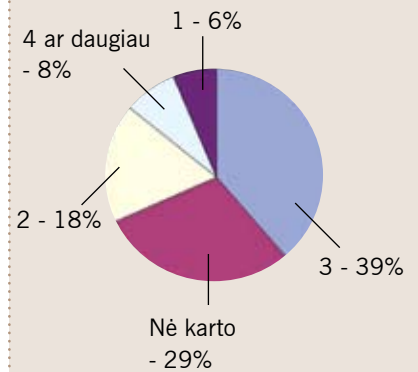
Ar skyrėte paramą Ukrainai?

(Balsavo 296 skaitytojai)

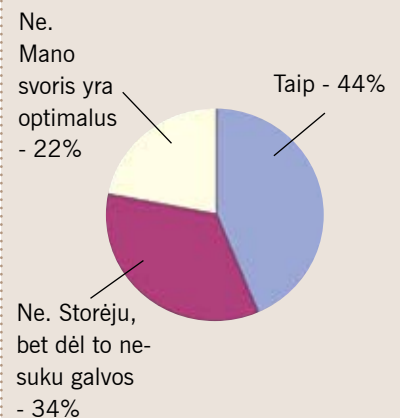
Kiek kartų skiepijotės nuo Covid-19?

(Balsavo 1389 skaitytojai)

Ar bandote kontroliuoti savo kūno svorį?

(Balsavo 364 skaitytojai)

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

Trisdešimt dvejus metus toje pačioje bendruomenėje

Troškūnų (Anykščių r.) Švč. Trejybės bažnyčios klebono, Anykščių dekanato vicedekano, visuomenininko, mecenato Sauliaus Filipavičiaus dėka antras mažiausias Lietuvos miestas yra itin gyvas: šiemet šešiasdešimties metų jubiliejų paminėjęs kunigas ne tik į bažnyčią bei vienuolyną, gražius renovuotus pastatus, įsileidžia įvairių atlikėjų, muzikantų, bet pats taip pat mielai organizuoja renginius.

... Sigitą Pivorienę >

Viskas įmanoma dirbant drauge

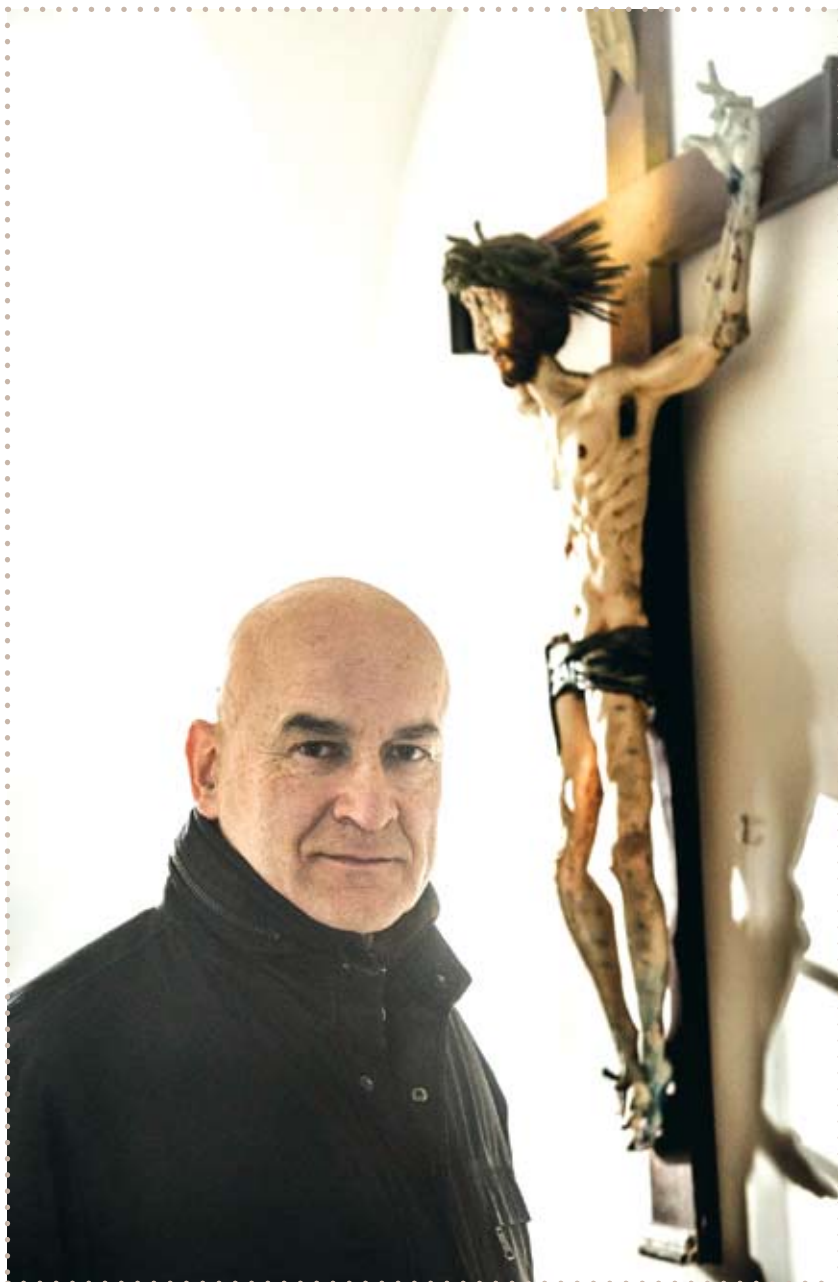
1990-aisiais, vos tapęs Troškūnų Švč. Trejybės bažnyčios klebonu, jaunas kunigas, kilęs iš Pakruojo krašto, ėmėsi iniciatyvos restauruoti, rekonstruoti bei sutvarkyti visą bažnyčią, jos bokštą, požemius bei XVIII amžiuje statytą Bernardinų vienuolyno kompleksą. Nuo tada S. Filipavičiaus dėka Troškūnai tapo žinomi visoje Lietuvoje, čia nuolatos vyko ir tebevyksta įvairūs kultūriniai, jaunimo renginiai.

„Visada pradžia būna nelengva, – paprašytas prisiminti vienuolyno ir viso ansamblio renovacijos darbus, sakė klebonas, – bet kai žmonės pamato, kad viskas yra ne tik tuščios svajonės, o tos svajonės dar ir materializuojasi, įgaudamos labai konkretų pavidalą, šiuo atveju – ansamblio atgimimą – tai tuos žmones labai nesunku pritraukti, jie patiki, kad viskas yra įmanoma.“

Tačiau dažnai mėgstu ir pajuokauti, kad yra amžini du dalykai – tai Dievas ir remontai. Vieną galą pabaigi ir vėl pradėdi nuo pradžių. Kadangi ansamblis yra didžiulis, tai remontams ir įvairiems tvarkybos darbams galo nėra.“

Kunigas S. Filipavičius, pradėjęs renovacijos darbus, sulaukė ir didelės miestelio gyventojų pagalbos.

„Bendruomenė nuo pat pradžių, nuo pat pirmųjų dienų, kai čia atėjau dirbti prieš 32 metus, į šį procesą įsiliejo labai geranoriškai. Tuomet talkos žmonės dalyvaudavo masiškai. Iš pradžių ten reikėjo nekvalifikuoto darbo – išvalyti teritoriją, išvežti šiukšles, tad troškūniečiai darė viską, ką galėjo, ir antrą kartą jų raginti nereikėjo – būdavo, pakvieti, ir pilnas kiemas dirbančių žmonių. Jų geranoriškumas ir tikėjimas buvo

► Troškūnų Švč. Trejybės bažnyčios klebono Sauliaus Filipavičiaus dėka Troškūnų vienuolynė vyksta kultūriniai renginiai, o vos atgavus Nepriklausomybę jis čia įsileido ir jaunuosius stovyklautojus, atvykusius iš įvairių pasaulio šalių.

tam tikra varomoji jėga man pačiam – negalėjau apvilti žmonių tikėjimo, kuris pasireiškė tokiu entuziastingu dalyvavimu talkose“, – bendruomenės geranoriškumu džiaugėsi klebonas ir, paklaustas, galbūt tą bendruomenę,

jos susitelkimą pats ir subūrė, S. Filipavičius kuklinosi: „Negaliu sakyti, kad aš ją subūriau. Tiesiog žmonės atsiliepė į kvietimą, patikėję, kad gali būti gražus rezultatas. Jeigu būčiau ne aš, o kažkas kitas kvietęs,

► *Troškūnų vienuolynas bei Švč. Trejybės bažnyčia sutvarkyti klebono Sauliaus Filipavičiaus iniciatyva. Klebonas džiaugėsi, kad į šį procesą dar prieš 32 metus noriai įsitraukė ir didelė dalis Troškūnų bendruomenės.*

manau, lygiai taip pat būtų patikėję ir atsiliepę. Nereikia sureikšminti savęs. Tiesiog atsidūriau tam tikroje vietoje tam tikru laiku, tam tikromis aplinkybėmis, kada reikėjo kažką padaryti. Ir kiek galėjome, tiek ir darėme kartu.“

Buvo galima ir nugriauti...

Paklaustas, ar prieš jį dirbę kunigai nesiėmė vienuolyno renovacijos darbų, kunigas S. Filipavičius sakė: „Prieš mane buvo kunigas Stasys Kazėnas, kuris buvo šiek tiek pradėjęs ansamblį remontuoti, bet kadangi Troškūnuose buvo tik metus, per tą laiką jis praktiškai nieko ir nespėjo padaryti. Jį iškėlė ir į jo vietą atkėlė mane, Panevėžio Kristaus Karaliaus katedros vikarą. Tuomet mes su profesionalaus architekto, išmanančio paveldo specifika, pagalba padarėme atstatymo projektus. Kai kuriuos dalykus, kuriuos jau buvo padaręs kunigas S. Kazėnas, reikėjo nugriauti ir iš naujo atstatyti. Vienuolyną atstatinėjome pagal architekto Rimo Valecko projektą, kurį jis darė remdamasis 1800-ųjų metų žemėlapiu. Jo kampe buvo graviūra su būtent tokiu vienuolynu, kokį mes ir atstatėme.“

Kun. S. Filipavičius sutiko su nuomone, kad galbūt vienuolyną būtų buvę pigiau nugriauti nei mėginti jį rekonstruoti, tačiau šiuo atveju klebonui buvo svarbu išsaugoti jo autentišką.

„Iki šiol ir yra šios dvi nuomonės: viena, kuri palaiko tokį modelį, o kita – kad vis tiek yra išsaugota kažkiek autentikos, kažkiek to laiko dvasios, kuri buvo sukaupta nuo pat vienuolyno pradžios, apie 1787-uosius, kai buvo statomas visas kompleksas – ir bažnyčia, ir vienuolyno gimnazija, ir pats vienuolynas. Kam yra svarbi auten-

tika ir istorinis paveldas, tai tie pastatai bent jau išoriškai yra išsaugoti. Gal ne visiškai tokie, kokie buvo XVIII amžiuje, bet jie atkurti pagal dokumentaciją ir ja remiantis atstatyti. Žinoma, praktiškiau būtų buvę nugriauti ir pastatyti šiuolaikišką pastatą su visomis šiluminėmis varžomis, su pamatų izoliacija ir kitais statybiniais reikalavimais, kurie yra taikomi šiuolaikiniams pastatams. Bet galvoje taip pat reikia turėti ir tai, kad tą pastatą atstatinėti ir renovuoti pradėjome iš karto po Nepriklausomybės atgavimo – tai buvo patys pirmieji Lietuvos gyvavimo žingsniai ir toks laikmetis, kada žmonės dar neturėjo nei supratimo, kokie tie šiuolaikiški pastatai turi būti, nei buvo reikalingų medžiagų ir galimybių padaryti pastatą tokį, kokius mes šiandien juos statome“, – kalbėjo S. Filipavičius.

Vienuolynė – jaunimo stovyklos

Vos rekonstravus bažnyčią bei vienuolyną, pastarajame labai greitai įsikūrė ir pirmosios jaunimo stovyklos. Kaip kilo mintis jas organizuoti ir kodėl kunigas jaunuolius nusprendė apgyvendinti būtent vienuolynė?

„Kažkaip viskas susidėliojo savaime, be didelių planų. Pats gyvenimas padiktuoja, ką galima padaryti, ir suteikia galimybę pasirinkti, ar viena daryti, ar kita. Tuo metu taip įvyko, kad man

paskambino mokytojas, kultūrininkas Vytautas Toleikis ir pakvietė dalyvauti delegacijoje, kuri važiuo į Daniją, į Bornholmą, ir susipažinti su Danijos švietimo sistema, – lemtingą kelionę prisiminė S. Filipavičius. – Tos kelionės metu mes įsišnekėjome apie jaunimo stovyklas, veiklą. Jis pasakė, kad jie kaip tik daro tarptautinę jaunimo stovyklą Anykščiuose, ir paklausė, gal galėčiau pasiūlyti kokio nors darbo. Tos stovyklos buvo tokia filosofija, kad jaunimas keletą valandų per dieną privalo dirbti žmonėms naudingą fizinį darbą. Kaip tik tuo metu atstatinėjome vienuolyną ir aš pasiūliau atvažiuoti jaunuoliams prisidėti prie šių darbų ir, jei pradėjo važinėti iš Anykščių, čia dirbti. Sumaniau, kad kitais metais darome šitą stovyklą čia, Troškūnų vienuolynė. Apgyvendinsime jaunuolius, suteiksime viską, kas yra reikalinga. Taip susitarėme, ir nuo 1994 metų čia bent dešimtmetį iš eilės vyko tarptautinės jaunimo stovyklos, organizuojamos Atviros Lietuvos fondo ir švietimo tinklo United World College. Taip ir prasidėjo įvairios stovyklos, renginiai, kurie tęsiasi iki šiol.“

Rodė, iš kur atsiranda pienas

Troškūnuose prasidėjus tarptautinėms jaunimo stovykloms, vietiniai žmonės pamatė kitos šalies atstovus, kitą kultūrą. Paklausėme kunigo: ar tai taip pat buvo savotiškas kaimo švietimas?

„Be abejojimo. Tai anuomet labai padėjo Troškūnų bendruomenei ir troškūniečiams pasijusti lygiaverčiais pasaulio piliečiais. Kai išsivadavome iš geležinės uždvaros, iš tos sovietinės koncentracijos stovyklos, žmonėse buvo labai daug nevisavertiškumo kompleksų. Daugelis mūsų galvojome, kad, pvz., vokiečiai yra kažkas aukštesni nei mes; anglai ar amerikiečiai – irgi aukštesni negu mes, – dėstė Troškūnų Švč. Trejybės

► Šiais metais šešiasdešimties metų jubiliejų paminėjęs klebonas Saulius Filipavičius Troškūnuose ir Troškūnams dirba nuo 1990-ųjų.

liams, kurie atvažiuodavo iš Europos didmiesčių: žmogus, gimęs ir augęs Londono centre ar Lisabonoje, nebuvo matęs gyvos karvės, nežinojo, kaip atsiranda pienas – galvojo, kad yra kažkoks fabrikas, kuris tą pieną gamina, ir taip jis atsiranda parduotuvėse. Troškūniečiai, atvedę į vienuolyno kiemą, čia melždavo karvę ir rodydavo, kaip atsiranda pienas, – tai jaunuoliams buvo didžiausia atrakcija. Štai taip vyko vienas kito pažinimas: jaunuoliai užsieniečiai pažino dar nesugadintą kaimo bendruomenės gyvenimą, o kaimo bendruomenė, dešimtmečius gyvenusi tokį uždarą gyvenimą, pamatė platųjį pasaulį, kuris staiga įsiveržė į jų erdvę ir pažadino juose glūdėjusį labai didelį pasitikėjimą savimi, savo vertės pajautimą.

Apskritai apie kaimą galima kalbėti dviem prasmėmis – kaimą, perkeltine prasme reiškiantį tam tikrą primityvumą ir ribotumą, ir kaimą kita prasme, reiškiantį dar nesugadintą grynumą ir autentiškumą, kurie patys savyje yra vertybės.“

Menas pakelia į aukštesnį lygį

Bene trisdešimtmetį Troškūnų vienuolyne, bažnyčioje vyksta ir įvairiausi koncertai, sukviečiantys ne tik vietinius gyventojus, bet ir meno bei kultūros gerbėjus iš visos Lietuvos. Visa tai – būtent kunigo S. Filipavičiaus dėka.

„Pradžią buvo būtent tos stovyklos. Jose šalia įvairiausių paskaitų, kurias jaunimui vesdavo politikai, verslininkai, ekonomistai, įvairių tautų ambasadoriai, būdavo ir kultūrinė programa, kuomet kviesdavome visokiausius kolektyvus. Tokia buvo pradžia, kuri paskui įtvirtino kultūrinio gyvenimo tęstinumą Troškūnuose: į koncertus susirinkdavo ne tik stovyklos dalyviai, taip pat ir visa Troškūnų bendruomenė; koncertai būdavo atviri. Tokia tradicija prigijo ir, kai stovyklų nebebūdavo, mes vis tiek ieškodavome įvairiausių atlikėjų, kolektyvų, muzikantų, kurie norėtų tęsti tas gražias kultūrinės tradicijas. Šiek tiek vėliau į darbą aktyviai įsijungė Anykščių kultūros centro Troškūnų skyriaus renginių organizatorė Jolanta Pupkienė, kuri šiandien organizuoja daugumą kultūrinių renginių, mes jiems tik suteikiame erdves. Kai kuriuos dalykus, žinoma, ir patys padarome“, – pasakojo kun. S. Filipavičius.

Kadangi koncertai, stovyklos vyksta sakralioje erdvėje, ne visiems žmonėms tai gali būti priimtina. Pasiteiravus, ar nesutiko nepatenkintų žmonių, S. Filipavičius sakė: „Žinoma, kad nuomonių yra įvairiausių. Bet, aš manau, jei žmogui nepatinka, jis į koncertą tiesiog neina.

Dėl to, kas bažnyčioje tinka, o kas netinka, tai mes stengiamės daryti šiokią tokią atranką, kad į tą sakralinę erdvę bet kas nepatektų. Yra visokių muzikos žanrų, bet jeigu atliekama profesionaliai, ta muzika žmones pakylėja ir nuteikia, juo labiau tokiose gražiose erdvėse. Kūryba, atliekama labai profesionalių menininkų, pakelia į tam tikrą aukštesnį dvasinį lygį, kada žmogus, nori jis to ar nenori, susimąsto, kokia šitos erdvės tiesioginė paskirtis, kiek čia žmonės yra įdėję fantazijos, kūrybos, darbo – tiek fizinio, tiek dvasinio, – kad tokios erdvės susikurtų ir išsilaikytų iki šiandien. Tie klausimai pajudina žmoguje mąstymą dvasingumo, asmenybės augimo linkme. Manau, kad tai savaime yra pozityvu. O kas toliau tame žmoguje vyksta ar kaip jis tai priima, yra jo viduje, į kurį neiįsi. Tiesiog patiki, kad jis nori sąmoningai augti ir tobulėti, priimti jam dovanojamus gražius dalykus su džiaugsmingu dėkingumu. Ir tai yra tam tikra motyvacija vykdyti tokią veiklą.“

Kunigo S. Filipavičiaus nuomone, žmonės, dalyvaujantys gražiam kultūriniame renginyje, automatiškai patys gražėja savo vidumi.

„Kiek jie ilgai savyje išlaiko tą patirtą grožį, džiaugsmą, kiek jie nešiojasi savy, tai kiekvieno žmogaus imlumo dalykas. Tačiau žmonės, išklause vieną, laukia kito renginio. Jau yra aišku, kad Troškūnų bendruomenė kultūriškai pakankamai išprususi ir į žemesnio lygio, mėgėjiškus renginius susirenka mažiau publikos“, – pastebėjo bažnyčios erdvėse koncertus priimantis bei juos organizuojantis Troškūnų bažnyčios klebonas.

S. Filipavičius sakė, kad dažniausiai bažnyčioje rengiami koncertai yra visiškai nemokami ir į juos gali ateiti bet kas: „J. Pupkienė dažnai renginius organizuoja per Kultūros centrą, tuomet daug dalykų daroma už projektines lėšas, kurios ateina iš Lietuvos Kultūros tarybos ar savivaldybės pinigų. Kartais būna parduodami bilietai į kokį nors renginį. Jei renginys vyksta pačioje bažnyčioje, tai renginiai dažniausiai būna nemokami visiems žmonėms. Jei žmogus pats nori palikti savanorišką auką, kartais pakabiname aukų dėžutę, bet niekada tų dalykų neakcentuojame, ir žmonės visada jaučiasi pakankamai laisvai.“

bažnyčios klebonas S. Filipavičius. – O kai pradėjo į Troškūnus atvažiuoti užsieniečių, ir gana gausiai, troškūniečiai pamatė, kad jie visi lygiai tokie pat žmonės! Ir net kai kur troškūniečiai būdavo pranašesni arba gabesni, arba plačiau mąstantys nei tie, atvažiavusieji. Taip žmonėms ateina supratimas, kad nėra pasauly kažkokio stebuklo, kad mes nesam patys blogiausi. Taip, už mus yra daug geresnių, bet yra ir daug blogesnių, tačiau visi esame žmonės, apdovanoti vienodais gabumais, vienodais troškimais ir turbūt lygiai tokiomis pačiomis galimybėmis tuos troškimus ir gabumus realizuoti.“

Kunigas atsiminė, kad ypač įdomu buvo, kai į Troškūnus atvykdavo tamsiaodžių žmonių ar Europos didmiesčių gyventojų.

„Troškūniečiai atėję tamsiaodžius liesdavo, čiupinėdavo, kai kurie net sakydavo, kad jau galintys mirti, nes jau viską pamatė. Lygiai taip pat edukacija vykdavo ir tiems jaunu-

Jozefo, vadinamo „anglu“, užmojai ir dovanos

Šiomet sukako dvidešimt metų, kai Siaurojo geležinkelio muziejaus ekspozicija Anykščiuose praturtėjo svarbiausiu eksponatu – čekišku garvežiu „Škoda“. Jį padovanojo iš Švenčionių krašto kilęs, daug metų Anglijoje gyvenęs, prieš pat 2000 m. į gimtuosius kraštus sugrįžęs Jozefas Fiedorovičius, pasirengęs gyventi ir dirbti gimtajam kraštui. Nors gal ne viskas pavyko taip, kaip tikėjosi, tačiau jis laimingas, kad gali padėti, kad mato laimingus kraštiečių veidus.

... Raimondas Guobis >

Tėvelio Fiedorovičiaus legenda

Jozefas Fiedorovičius gimė ir augo tame Lietuvos pakraštėlyje, kur nuo seniausių amžių susipynusi kelių tautų istorija, juk gyveno čia ir gudai, ir rusai, ir lietuviai. Atėjo į pasaulį lemtingais 1939 – aisiais Zadvarninkų kaime, vėliau gyveno Kaptarūnuose. Tuo metu, kai vokiečiai, o vėliau ir sovietai, užpuolė Lenkiją, prasidėjo Antrasis pasaulinis karas.

Tėvelis Vincentas valdė bene 7 ha iš savo tėvo paveldėtą ūkį, Švenčionyse tarnavo gaisrinės komandoje ir buvo vietinių lenkų šaulių vadas. Jozefas pasakoja iš tėvelio girdėtą istoriją, kad užėję sovietai areštavo ir jį pakliuvo į garsųjį Lubiankos kalėjimą Maskvoje. Tame korpuse buvę penkios vienutės, valgyti atnešdavo pagyvenęs vyras. Vieną vakarą jis prasitarė, kad valgyti atnešė paskutinį kartą, mat jau naktį kaliniai bus sušaudyti. Nežinia, kas lėmė, kad sargas leidosi Fiedorovičiaus surišamas, paprašė dar ir burną užkimšti, kad nerėktų, nepašauktų apsaugos. Pagriebęs sargo raktus, atrakino visas kameras ir būrelis kalinių pasileido prie išėjimo. Kokia ten buvo šventė, kad visi sargybiniai, girti kaip pėdai, miegojo. Išbėgęs į

► Šiomet mecenatas padovanojo savo įmonės gamybos suvirinimo generatorių. Jozefas Fiedorovičius (dešinėje) kartu su svarbiausiu pagalbininku, inžinieriumi Napalium Čekanausku.

laisvę Fiedorovičius nusiskubino stoties link. Ten iš kažkokio valkatos išprašė dokumentus ir išvyko į provinciją. Ieškojo šeimos, buvo girdėjęs, kad už vokiečių kareivio nužudymą visus kaimo gyventojus sušaudė, o trobesius sudegino.

Besibaigiant 1942 m. Lenkijos vyriausybė emigracijoje susitarė su Stalinu, kad visiems Sovietų Sąjungos tremtyje ir lageriuose esantiems lenkams bus leista išvykti iš šalies su sąlyga, kad jie stos į lenkų kariuomenę, kuri įsijungs į kovą prieš Vermachtą. Į kvietimą atsiliepė daug lenkų, juos per Kaukazą vežė į Iraną, ten, padedant anglų kariškiams, apmokė ir jie per Afriką pateko į frontą Italijoje. Nesisaugojo, mirti nebijojo, buvo įsitikinęs, kad artimiausi žmonės jau žuvę. Tačiau menkai sužeidė tik ranką. Pasibaigus karui V. Fiedorovičius apsigyveno Anglijoje, o per Raudonojo kryžiaus organizaciją sužinojo, kad šeima laimingai pergyveno karą.

Tėviškė ir kelias į tolimą pasaulį

Nors buvo tik kelių metų, Jozefas sako, prisiminimai iškyla nuo pustrečių metų. Gerai prisimenąs karą, kariuomenės judėjimą, o labiausiai tą neramią nuotaiką, dienas, kuomet

namuose pritrūkdavo duonos, kuomet ją kepdavo, į tešlą pridėję pelų, ar tiesiog ieškodavo dirvoje užsilikusių, kad ir sušalusių, bulvių. Laimė būdavo sulaukti pirmųjų rūgštynių. Prisimena ir karo pabėgėlius, žmones, kurie atėdavo apiplyšę, išblogę ir alkani.

Jozefas piktinasi, kad tuos ateivius, kurie bando pereiti iš Baltarusijos į Lietuvą, vadina pabėgėliais. Nors tai žmonės, apsirengę brangiais drabužiais, apsirūpinę naujausiais telefonais, prisikimšę pinigines dolerių. Tai tiesiog kolonistai...

Mokėsi baltarusiškoje pradžios mokykloje, po to nuėjo į lietuvišką, kur nieko nesuprato, tad ėmė lankyti rusišką dešimtmetę Švenčionyse. Bene 1956 m. vyko antrasis lenkų kilmės Sovietų Sąjungos piliečių grįžimas į Lenkiją. Išvyko ir Jozefas su motina, seserimi ir seneliu. Įsikūrė Olštine, dirbo kroviku – kaip jis gražiai apibūdino – vairuotojo padėjėju. Po metų įstojo į Varšuvos universitetą, o jau kitais

metais juos į Angliją išsikvietė tėvas.

Gyvenimas Oksfordo apylinkėse

Tam, kad galėtų pasikviesti gyventi šeimą, vyras privalėjo turėti namą, o vyresnįjį, jau pilnametį sūnų aprūpinti atskiru butu. Nors nupirktas namas dar buvo neįrengtas, tačiau keliamas sąlygas pavyko įvykdyti ir šeima susitiko, po daugelio metų ėmė gyventi kartu. Jozefas prisiminė, kad šeštadienį atvykęs, jau ankstyvą pirmadienio rytą išėjo į darbą. Kartu su tėvu dirbo įvairius darbus statybose. Bene po metų perėjo dirbti į automobilių remonto servisą, kur remontavo „Hilmans“ (angliška „Chrysler“ atmaina) markės automobilius, o ten besidarbuodamas sumanė savą verslą – gaminti nedidelius generatorius. Pradžioje darbavosi vienas, garaže įsirengęs dirbtuves neblogai vertėsi. Labai stengėsi, darbe praleisdavo apie 12 valandų, trumpai pailsėjęs, pabuvęs su šeima, vėl griebdavosi darbo. Sekėsi, tad sukaukę pinigų juos visus investuodavo į verslo plėtrą. Ypatingai verslas išaugo apie 1963 m., o suklestėjo dar po dešimtmečio, kai dėl dažnų angliakasių ir kitų sričių darbininkų streikų sutrikdavo elektros energijos tiekimas. Gelbėjo, buities stabilumą garantavo buitiniai generatoriai. Kompanija vadinosi skambiu „GENKO ICC“ vardu.

Sugrįžimai

Vėl į gimtuosius kraštus sugrįžo bene 1992 m. Po karo perstumdžius valstybines sienas, tėviškės kaimas pasiliko Baltarusijos teritorijoje. Pasirūpino aptverti mūro tvora kaimo kapinaites, ten pastatė didelį kryžių. Tačiau vis dar socializmo sistemoje gyvenančioje šalyje bet koks rimtesnis verslas buvo neįmanomas, todėl sumanė investuoti Lietuvoje, mat norėjo šį tą nuveikti gimtuose kraštuose. Nuo Švenčionių iki gimtinių - vos penki kilometrai. Patrauklesni pasirodė Švenčionėliai, mat ten buvo nemažai įmonių, kurios palengva užsidarinėjo, atsirado galimybės nebrangiai įsigyti pastatų, įrangos. Manė čia gaminti generatoriams korpusus, taip pat atlikti kitus jų montavimo darbus. Pirko nekilnojamojo turto Vilniuje, įsigijo beveik visą

Vilniaus suvirinimo aparatų gamyklos įrangą, dalį jos persigabeno į Švenčionėlius, įkūrė čia įmonę „Velga Vilnius“, gaminančią mobiliąsias elektros stotis, sinchroninius generatorius, suvirinimo aparatus ir generatorius jiems, srovės lygintuvus. Komponentus perka iš įvairių šalių.

Iš pradžių sekėsi neblogai, tačiau dabar tik egzistuoja. Turėjo daug prekybinių ryšių su Rusija, bet prasidėjus karui jų neteko, be to, kelis kartus išaugo žaliavų kainos. Politika sukėlė karą, politika sunaikino verslą.

Nusižiūrėjo Liejyklos poilsiavietę ant Kampučio ežero kranto, gražiame pasienalyje, tačiau pardavėjai iškėlė sąlygas, kad parduos tik kartu su įmone. Nors dvejojo, tačiau kaina pasirodė patraukli ir abu tuos objektus įsigijo. Ir dabar gyvena šioje dieviško grožio vietoje, pažymėjo, kad ten miegąs geriausiai.

Paskutinė senojo garvežio kelionė?

O liejyklos kieme, po klevu, stovėjo senutėlis, dar 1949 m. Pilzeno mieste pagamintas čekiškas garvežys „Škoda“. Siaurukas, vietinių gyventojų vadinamas „kukuška“. Naujasis vadybininkas sumanė relikviją parduoti kuo brangiau, paskelbė, kad ruošiasi išvežti į Angliją, turbūt manė, kad tuomet ir jam daugiau nubyres. J. Fiedorovičius šyptelėjęs jį pavadino spekuliantu. Apie tai sužinojusi šiuose kraštuose besisukinėjanti, sodyboje prie Labanoro nuolat poilsiaujanti ministrė Kazimira Prunskienė pareiškė, kad ji neleisianti tokios vertybės išvežti iš Lietuvos. Verslininkas tuomet pyktelėjo, pamanė, kad čia jo daiktas,

jis laisvas žmogus, tad kas gi gali nurodinėti. Tačiau iš tiesų išgabenti garvežiuko jis niekur neplanavo. Tuomet jį kreipėsi jau anksčiau derybas su buvusia administracija pradėję muziejininkai iš Anykščių. Mecenatas prisiminė, kad tuo metu užklauses, kiek tie pasirengę mokėti, ar turį pinigų. Atsakė, kad neturį, tuomet gerai nusiteikęs savininkas pratarė, kad teks dovanoti. Taip ir įvyko.

Verslai, planai ir žmonės

Kuomet pradėjo kurtis, atvyko Švenčionių laikraščio korespondentė pasidomėti, parašyti. Ji paklausė, kokios pagalbos iš valdžios tikisi. „Anglas“ atsakęs, kad norėtų tik, kad jam netrukdytų. Bet kur tau. Kadangi nepalaukė rajono vadovų politikos, neįsijungė į korupcinę schemą, tai iš pat pradžių buvo ignoruojamas ir žlugdomas. Tuomet buvo tokia tvarka, kad norint dirbti, laimėti konkursus reikėjo turėti „kepurę“. O ta būdavo įgyjama atskaičiuojant valdžiai 20 ir daugiau nuošimčių. Korupcija buvo užvaldžiusi kaip vėžys. Tačiau J. Fiedorovičius ir dar vienas žmogus stipriai prisidėjo, kad supuvusi valdžia būtų pakeista. Atėjo jaunas meras, suformavo savo komandą, pradėjo dirbti. Buvęs verslo žmonės senų įpročių pelningus užsakymus bandė nusipirkti kyšiais, tačiau meras visus pasiuntė dalyvauti konkurse „bendra tvarka“. Pralaimėję krintosi, pyko, nes manė nusipirkę galimybes mokėti ir „dalyvauti“ - amžinai penytis.

Galvojau, kad, kai nebereikės, paliksiu įmonę čia dirbantiems darbininkams. Tačiau išaiškėjo, kad žmonės nesijaučia savo įmonės šeiminiškais, daugumai jų įmonė - kaip pereinamas kiemas, kur gali dirbti kaip išeina ir atsiradus progai dar ką nors nugvelbti. Vienas darbuotojas statėsi namus, daug jam padėjom, galėjo dirbti ir užsidirbti, bet ėmė ir apsigovė. Pavogė ir labai reikalingų daiktų, tokių kaip liejimo formos, kurių jau nebebuvo galima pasigaminti – sužlugdė gamybą.

Verslininkas kasdien kelias pusę šeštos. Reikia dirbti. Geriausias poilsis - darbas. Milijonierius, bet ir paprastas žmogus. Parėmė liaudies meistro, skulptoriaus Juozapo Jakšto kūrybos albumo „Ažuolų kalbėjimas Lietuvai“ išleidimą, paaukojęs apie 60 000 litų. Knyga įspūdingų matmenų, stora, iliustruota daugybe spalvotų nuotraukų ir išleista 3000 egzempliorių tiražu. Yra pasakęs: „Visos lėšos atsipirka, kai matai laimingus savo kraštiečių veidus.“

▶ Didžioji Jozefo Fiedorovičiaus dovana istorinei Siauruko geležinkelio ekspozicijai Anykščiuose – garvežys „Škoda“.

Alpių seserys Anykščiuose

(Šv. Kryžiaus seserų misijos Lietuvoje šimtmečiui 1922 – 2022)

„Was Bedurfnis der Zeit, ist Gottes Wille.“

(Laiko iššūkiai – Dievo valios ženklas)

Šv. Teodosijus

Šių metų rudenį sukako šimtmetis nuo tolimųjų 1922 m. rudens, - laiko, kai Anykščiuose ėmė veikti moterų vienuolynas: iš kalnuotosios Šveicarijos atvykusios Šv. Kryžiaus ordino seserys atvėrė savo misiją po ilgų priespaudos metų išsivadavusios, pirmuosius nepriklausomo gyvenimo žingsnius žengiančioje šalyje. Pasiryžusios skleisti vakarietišką krikščioniškąją kultūrą įkūrė čia pradžios mokyklą, vaikų darželį, visokiais būdais skleidė nuoširdžią meilę. Šešiolika metų netruko prabėgti. Pamačiusios Lietuvos daromą pažangą, vienuolės nusprendė savo jėgas skirti labiau atsilikusiems kraštams ir jų misija mūsų mieste baigėsi. Tačiau pasiliko Alpių seserų misijos atminimas - keli seni, nors ir daug kartų remontuoti, bet pirmą kartą išvaizdą dar išlaikę pastatai atokioje Jono Jablonskio gatvelėje, čia pat, prie Šventosios.

... Raimondas Guobis >

Šventojo Kryžiaus seserys

Šv. Kryžiaus Gailestingųjų seserų vienuolyno Ingenbolyje (Brunone, Šveicarijos Švico provincijoje) ištakos siekia XIX amžiaus vidurį, kuomet jaunas kapucinų vienuolis Teodosijus Florentini (1808 – 1865), suprasdamas, kad visuomenės švietimas, krikščioniškas auklėjimas, rūpinimasis vargšais ir ligoniais gali ženkliai nulemti socialinę padėtį, 1841 metais Atdorfe įkūrė vienuolių mokytojų seminariją. Ją baigusios trys seserys Mencinge įsteigė mergaičių mokyklą, tapusią naujosios bendruomenės užuomazga. Tėvas Teodosijus, ėmęs tarnauti kunigu Churo mieste, mąstydamas apie ateitį, rūpinosi parapijos mokyklomis, įkūrė ligoninę, skatino šeimoms imtis smulkiųjų verslų – šilko ir medvilnės audimo, siuvinėjimo, pynimo iš šiaudų. Alpių kalnų papėdėje, centrinės Šveicarijos Švico provincijoje, Ingenbolyje, Alpių prieškalnėse prie gražuolio Ciuricho ežero, nupirko valstiečių ūkį su menkais pastatais ir sumanė čia įkurti vienuolyno centrą. Oficialiai Šv. Kryžiaus Gailestingųjų seserų kongregacija įkurta 1856 metais.

Tėvui Teodosijui mirus, vienuolijos vyresniąja tapo keturiasdešimtmetė Marija Teresė Šerer (1825 – 1888). Seserų bendruomenė plėtėsi: 1888 metais buvo 1596 vienuolės, meilę Nukryžiuotajam ir pasaulio mažutėliams liudijusios pasiaukojamam darbu. Antrojo pasaulinio karo išvakarėse ordinas vienijo jau apie 10 tūkstančių seserų, o Šv. Kryžiaus Gailestingųjų seserų misijos veikė Austrijoje, Vokietijoje, Slovėnijoje, JAV, Indijoje, Kinijoje, Taivanyje, Brazilijoje, Ugandoje.

► Ingenbolyje anykštietiškos kilmės ir bičiulystės saitais besidžiaugiančios vienuolės Magdalena Baltakytė (kairėje) ir Jolita Bagdonaitė.

Kryžietės Lietuvoje

Įkurdinti Lietuvoje kryžietes bandyta kelis kartus. Dar prieš Pirmąjį pasaulinį karą, 1911 metų rudenį, Marijampolės namų ūkio savininkė P. Uogintaitė kvietėsi padėjęs iš Ingenbolyje, o lietuviai kunigai Antanas Maliauskas ir Nikodemus Raštutis susitiko ir tarėsi su vienuolyno vadove dėl Šv. Kryžiaus kongregacijos steigimo mūsų krašte. Tačiau, nors atvykti jau buvo pasirengusios dvi vienuolės, kurios būtų veikusios ne viešai, o vilkėdamos civiliais drabužiais, vienuolyno vyresnybė nusprendė, kad siųsti vokietes vienuoles į Rusijos imperiją pavojinga. Jas tuoj pastebėtų policija, jas kiltų nesupratimų. Buvo minčių, kad gal tam tiktų

lenkų tautybės seserys, bet šių nenorėjo lietuvių kunigai.

Lietuvai tapus nepriklausoma, 1921 metų pradžioje Šv. Kazimiero draugijos valdyba ieškojo dvasinių vadovų pulkeliui dievobaimingų merginų spaustuvininkių, kurių žinion ketino perduoti savo draugijos spaustuvių bei knygynus. Tad vadovauti, rengti kandidatės mokyklose pakvietė kryžietes. „Netikėliai, pasinaudodami pilna Lietuvoje mokymosi laisve, varu veržiasi į mokyklas ir jose varo savo propagandą, išplėsdami iš vaikų sielų tikėjimą ir dorą. Dėl to mūsų tautai graso didelis subedievėjimas ir ištvirkavimo pavojus. Tame dalyke mums labai daug galėtų padėti Šv. Kryžiaus seserys, kaip idealės katalikiškos mokytojos“, - laiške kryžiečių vyriausiajai rašė kun. A. Maliauskas.

Šv. Kazimiero draugijos pirmininkas prelatas Adomas Dambrauskas manė, kad bus atsiųstos lietuvaitės, o naujos kongregacijos vadove taps Ingenbolyje gyvenanti Kazimiera Maliauskaitė.

Tačiau 1922 metų vasarą iš Šveicarijos į Lietuvą, daugelį metų caro imperijos spaudimą kentusį katalikišką kraštą, organizuoti misionieriškos veiklos atvyko trys seserys – dvi vokiečių ir lietuvių, kurios įsikūrė ne Kaune, o Anykščiuose.

Sofijava – vienuolynas Anykščiuose

Atvykti ir įsikurti pasirinkti Anykščiai, kur misijos globėjos – dvi panevėžietės, pasiturinčios prekybininkės, nuolatinės bažnyčios ir prieglaudų rėmėjos – Sofija Jokubauskaitė ir Sofija Viščiūskaitė nupirko nemažą sklypą žemės drėgname dešiniajame Šventosios krante, beveik pačiame miesto pakraštyje. Pasak kun. Juozo Stakausko, šios dvi moterys buvo „švelnios, mandagios, nuoširdžios savo santykiuose su savo tarnautojais ir interesantais, savo pačių tarpe jos buvo atsidadavusios viena kitai. Tai buvo pamatas jų pasisekimo prekyboje, jų ramybės ir laimės, kuri spindėjo iš jų kalbos. Tai retas pavyzdys prekybininkams ir draugams, kurie susideda bendrai kokį reikalą vesti ir kurių tarpe gan dažnai (Lietuvoje) kyla nesusipratimų...“

Kadangi pirkėjos buvo lenkų tautybės ir pagal to meto įstatymus negalėjo žemės įsigyti, tai ji buvo nupirkta Salomėjos Stakauskaitės vardu. Ta vienuolynui skirta vieta labdarių garbei pavadinta Sofijava. Sutvarkius trobesius, 1922 metų birželį atvyko ir apsigyveno vienuolės – Gertrūda Heim ir Kazimiera Maliauskaitė, o rugpjūčio 12 dieną oficialiai įkurtas vienuolynas. Trečioji vienuolė Eustachija Iten atvyko spalio mėnesį. Kaip rėmėjos ir tikėjosi bei pageidavo, seserys įkūrė Europos pavyzdžio katalikišką pradžios mokyklą, vaikų darželį, naujokyną, pagelbėjo kunigams katekizuoti vaikučius ir išlaikyti bei puoselėti katalikiškas tradicijas.

Apaštales iš Vakarų Europos sužavėjo žinia apie Lietuvos žmonių ištikimybę tikėjimui sunkiais okupacijos ir tikėjimo persekiojimų metais, žaluma, gausybė dailių kryžių, kopytėlių pakelėse ir sodybose, ypatingi Kūčių vakarienių papročiai, Pirmosios komunijos – „Baltojo sekmadienio“ tradicijos. Kryžiečių laikraštyje „Theodosia“ (1934, Nr 4) apie Anykščius rašoma: „Mums duotas gyvenamasis namas puikioje vietoje prie Šventosios upės, apsuptas sodų, pievų, miško ir laukų. Nuostabus vaizdas leidžiantis saulei, spindint mėnuliui, skambūs paukščių koncertai. Mūsų namas medinis, jame devyni kambariai, virtuvė ir veranda...“

Pavyzdinė mokykla

Tų pačių 1922 metų spalio 1 –ąją ėmė veikti kryžiečių pradžios mokykla. Iš pradžių mokė tik pirmų dviejų skyrių mokinukus, o jiems augant atsirado ir dar du skyriai – trečiasis ir ketvirtasis. Mokytojomis dirbo vienuolės ir kandidatės į seseris. Inspektoriaus apsilankymo mokykloje 1924 metų balandžio 8 dienos ataskaitoje rašoma, kad keturiuose skyriuose mokosi 140 mokinių, juos moko mokytojos Olimpija Rajunčaitė ir Antanina Volodkaitė, mokyklą visiškai išlaiko vienuolynas, savivaldybė tik parūpina šiek tiek malkų.

Mokiniai, kurių būdavo jau gerokai daugiau nei pusantro šimto, mokėsi trijose klasėse, kurios buvo 58, 41,7 ir 26,2 kvadratinio metrų ploto. Visi norintys nesutildavo, o tėvai nepaliaudami prašydavo: „Priimkite vaiką į mokyklą, nors

► Šventiška pasipuošę mokinukai su mokytoja Olimpija Rajunčaitė.

jis besimokydamas sėdėtų ir ant grindų...“ Mokyklų inspektorius, apsilankęs 1925 metų balandžio 22 –ąją, rašė: „Mokykloje švaru, pavyzdinga tvarka. Jaučiasi vienuolių dvasia, punktualumas, darbštumas, sąžiningumas, pasišventimas. Tokių mokyklų su atsivusiomis darbui mokytojomis bei nuoširdžiai mylinčiomis vaikučius - reikia pageidauti ir daugiau Lietuvoje.“

Vienuolyno mokykla tapo prestižinė, į ją savo atžalas stengėsi leisti miestelio inteligentai, supratingesni ūkininkai, nors daugiausia mokinukų ateidavo iš Ažupiečių bei kitų dešiniojo Šventosios kranto sodžių. Mokykloje ypač uoliai buvo mokoma tikėjimo tiesų, katekizmo. Mokytojų ir vaikų santykiai buvo nuoširdūs, bičiuliški, nors būdavo, kad seserys, pratindamos vaikus prie vakarietiškos tvarkos, drausmindamos statydavo prasižengėlius į kampą, o sesuo Palmyra didžiausiems neklažadoms kartais uždroždavo per ausį.

1933 metų Šv. Antano kalendoriuje, išleistame tėvų pranciškonų, rašoma,

kad Šv. Kryžiaus seserų misijoje Anykščiuose veikia 3 komplektų pradžios mokykla, kurią žiemą lanko 174, o vasarą – 100 mokinių. Nuo 1930 metų veikia ir vaikų darželis, kurį kongregacija išlaiko savo lėšomis, o lanko 50 daugiausia biednuomenės vaikų. Vienuolės visos parapijos vaikus pavasarį rengia pirmajai išpažinčiai bei komunijai, rudenį – Šv. Rožančiaus brolijon. Seserys lanko ligonius, šelpia pavargėlius, dalyvauja Šv. Vincento Pauliečio, Tretininkų draugijų, Katalikų veikimo centro ir Vyskupo Valančiaus liaudies universiteto veikloje. Užsienyje seserys daugiausia darbuojasi ligoninėse, prieglaudose, mokslo įstaigose, misijos veikia Indijoje, Kinijoje, Amerikoje. Rašoma, kad norinčios į vienuoliją stoti merginos privalo būti doros, sveikos, šeimoje neturi būti proto arba chroniškomis ligomis sergančių asmenų, jos turi būti gimusios teisėtoje moterystėje, iki 25 metų baigusios bent jau pradžios mokyklą, o trisdešimtmetės ir vyresnės – aukštesniąją. Kandidatės turi būti pakankamai gabios, bet privalančios atsinešti mažą kraitelį.

Misija prie Šventosios

Centriniame name, kuris buvo statytas iš rinktinių 25 centimetrų skersmens eglinių rąstų, puikavosi kolonomis paremtu priėngiu ir panašėjo į dvarelį, ne tik veikė mokykla, gyveno seserys, bet buvo įrengta ir koplyčia. Joje kiekvieną rytą

melsdavosi vienuolės, o į kalėdines bei velykines pamaldas gausiai susirinkdavo ir mokiniai bei jų artimieji, kaimynai. Susirinkę po kalėdinių atostogų vaikučiai ateidavo prie koplyčioje ant altoriaus įrengto nedidučio Betliejaus ir gimusiam Jėzui aukodavo tuo laiku atliktus gerus darbelius, kuriuos simbolizuodavo spalvotu siūlu perrišti rugio šiaudeliai. Juos sukabindavo ant eglutės, kuri švytėdavo gerųjų darbų džiaugsmu.

Kryžiečių vienuolės darbavosi ir kitose Lietuvos vietose: 1923 metais apsigyveno Šiauliuose, kur Lietuvos ūkio banko Šiaulių skyriaus direktorius Viktoras Vailokaitis nemokamai leido naudotis savo namais su sąlyga, kad juose bus įkurtas mergaičių bendrabutis. Čia iki 1931 metų veikė labdarin-gas „Vilties“ draugijos bendrabutis, kuriame už nedidelį mokestį glaudėsi 50 mergaičių, kurios čia buvo auklėjamos, mokomos muzikos, piešimo, prancūzų, vokiečių, anglų kalbų, rankdarbių. Trys seserys 1925 - 1928 metais gyveno Panevėžyje, 1931 – 1938 metais kryžiečių misija veikė ir Utenoje: čia pakviestos ir globojamos labdaringos Šv. Vincento Paulo draugijos skyriaus vienuolės darbavosi vaikų darželyje.

Pradžioje mūsų krašte vienuolėms darbuotis sekėsi, tačiau noviciato atidaryti nepavyko. Du kartus per metus, susirinkus 8 – 10 kandidačių būrelius, iš pradžių dar supažindinus jas su gyvenimo vienuolijoje ypatybėmis, pamokius vokiečių kalbos, siūsdavo mokytis ir ruošti apaštalavimui į Šveicariją. Jau 1928 metų pradžioje į vienuolijos darbus įsijungė 16 įžadus davusių lietuvaičių, dvi novicės ir 16 kandidačių, tačiau į Lietuvą sugrįžo tik dvi profesės – amžnuosius įžadus davusios vienuolės. Nors būta ir problemų: užsienietėms labai sunkiai sekėsi išmokti lietuvių kalbos, o didžioji dalis lietuvačių buvo menko išsilavinimo sodžiaus merginos. Jos, išsimokslinusios Šveicarijoje, negalėjo dirbti mokytojomis Lietuvoje, nes čia nebuvo pripažįstamas užsienietiškas diplomas, todėl negalėdavo išsiruopinti teisės – „cenzo“ mokytojauti. Todėl jau 1930 metais imta svarstyti, ar nereikia kryžietėms trauktis iš Lietuvos. Be to, mūsų šalyje atsirado pakankamai tautiškų vienuolijų, galinčių tęsti užsieniečių pradėtą misiją. Tam neprieštaravo ir vienuolyno Anykščiuose globėja Sofija Višcinskaitė, tad 1938 metais jai mirus, paskutinės mūsų miesto kryžietės Serapina Burghart, Eustachija Iten ir Palmira Jeloveckaitė išvyko į Šveicariją. Ketvirtoji sesė Olimpija Jarunčaitė apsigyveno Panevėžyje, kur įkūrė Dievo apvaizdos seserų kongregaciją, tebeveikiančią ir šiandien. Misijos Anykščiuose namus perėmė ir pradėtąjį darbą sėkmingai tęsė Švč. Jėzaus Širdies tarnaičių vienuolyno seserys – širdietės. Jų veiklą nutraukė po Antrojo pasaulinio karo įsigalėjusi ir nuožmiai katalikų veikimą varžiusi okupacinė sovietų valdžia.

Šveicarijoje užsilikusios lietuvaitės, kol dar

buvo įmanoma, galėjo sugrįžti į Lietuvą ir įsijungti į kitas moterų seserijas, taip padarė tik pačios jauniausios, naujokės - 35 kandidatės į vienuoles, 62 vienuolės pasiliko darbuotis Šv. Kryžiaus vienuolynuose Šveicarijoje ir kituose kraštuose. Tarp jų ir kelios anykštėnės: Krispa Sereikaitė iš Kurklių parapijos, Stefanija Karosaitė iš Mickūnų, Debeikių parapijos, Vilberta Raudonytė iš Kavarsko, Jolita Bagdonaitė ir Magdalena Baltakytė iš Anykščių bei Gualberta Užaitė iš Viešintų. Ji ir Dievelta Strimaitytė, paskutinės lietuvaitės iš to nemeno pulko, XXI amžiaus pradžioje dar tebebuvo gyvos ir paskutinius senatvės metus leido Ingenbolyje.

Buvę mokiniai prisimena

Vytautas Kaulakys, gyvenęs Pienionių kaime, prisiminė, kad pradžios mokykla buvo vos už kilometro – Šeimyniškių sodžiuje, bet motina leido į kryžiečių mokyklą Anykščiuose. Mat čia ne tik įprastų mokyklinių dalykų mokė, bet paruošdavo ir Pirmajai komuniškai. Nubėgti tuos tris kilometrus pirmyn, o po to atgal – vienas juokas. Vos sušildavo, vaikai batus mesdavo į pasuolę, lakstydavo basi.

Vaikai turėdavo vilkėti švariais, tvarkingais drabužiais, berniukai būdavo trumpai apkirpti, mergaitės tvarkingai sušukuotais, supintais į kasas plaukais. Knygas, sąsiuvinius, buteliuką su rašalu, plunksnas, plunksnaočius į mokyklą nešiodavosi „kasiolkoje“ – iš šiaudų nupintame, didelį rankinuką primenančiame krepšyje. Tokius krepšius, taip pat šiaudines skrybėles pindavo mieste gyvenusi moteris, vadinta Kazirkaičia. Vėliau daiktus nešiodavosi medinėse skrynute.

Mokykloje buvę du dideli kambariai su trimis, kartais keturiomis eilėmis suolų, lenta, kryžiumi ant sienos, kiekviename mokėsi po dvi klases mokinukų. V. Kaulakio klasę mokė mokytoja K. Kiaušaitė, kokių 30 metų amžiaus, tamsiais drabužiais vilkinti moteris. Į pamokas kviesdavo ir pertraukas skelbdavo budėtojas, skambindamas varpeliu. Prieš pirmąją pamoką visi kartu su mokytoja pasimelsdavo. Pradėdavo „Tėve mūsų“, po to sukalbėdavo maldą už mokytojus, tėvus, mokinius, kad visi būtų globo-

jami ir visiems sektųsi. Pasibaigus pamokoms, kaip prisiminė Ona Šimelienė, vėl būdavo meldžiamasi: „Ačiū Tau, Visagali Dieve, už suteiktas malones, kursai gyveni ir viešpatauji per amžius. Amen.“ Ta pati mokytoja mokė ir tikybos, vesdavosi į bažnyčią, paaikškindavo, kaip elgtis atliekant išpažintį ir priimant Komunią. Tais laikais visi puikiausiai žinojo ir galėdavo kitam pasakyti, kas yra gyvenimo prasmė: „Vykdyti dievo valią ir patekti į dangų.“

Tvarka mokykloje buvusi griežta: jei kas nusižengdavo, nebausdavo - nei per delną liniuote šerdavo, nei klupdydavo, kaip būdavo kitoj mokykloj, bet tuoj paliepdavo atsivesti tėvus. Kartą prasižengė policininko Čičiurkos sūnus, tai tėvas pačioje mokykloje, visiems matant, savo berniokui įkūrė diržo. Tėvas savo vaiko niekada pernelyg smagiai neprilups, o vaikas supras, kas gera ir kas bloga. Juk ne veltui sakydavo: „Mamos lupimas - kaip sviestu tepimas“. Moterims patogiausia būdavo vaikus palupti žabine. Kai kurie tokios tvarkos neištverdavo, pereinavo mokyti į kitą pradžios mokyklą, esančią prie cerkvės.

Per pertraukas vaikai išbėgdavo palakstyti į kiemą, žaisdavo Kvadratą, į lauko tenisą panašų žaidimą „Lato“, mergaitės šokinėdavo „Stikliuką“. Ilgoji pertrauka buvo skirta pietums, tai visi sudėję į savo vietas valgydavo, ką būdavo atsinešę. Penktadieniais valgis buvęs be mėsos, būdavo dar ir daugiau pasninkų. Sakydavo, kad tik pradėjus veikti mokyklai vaikai privalėjo maitintis be mėsos ir pieno visą Gavėnią – net keturiasdešimt dienų.

Vienuolyne kambarius apšviesdavo elektra, tiekiama iš Vilnonio – Karvelio malūno, ypač iškilmingai švėsdavo Šv. Kalėdas, vaikus žavėdavo nematytais žaislais išpuošta eglutė ir šokoladiniai saldainiai, kuriais vaišindavo vienuolės. Mokinukų choras giedodavo bažnyčioje per Kalėdų ir Velykų šventes. Mokytojos Valodkaitės pamokytos mergaitės įvairiose šventėse šokdavo „Kalvelį“, „Blezingėlę“ ir kitus tautinius šokius. K. Bagdonas pabrėžė, kad mokytojos vienuolės skiepijo tikrą tikėjimo dvasią, mažai kalbėjo, nes lietuviškai šnekėti joms sekėsi sunkiai, tačiau jautėsi

begalinis nuoširdumas, ramybė, pagarba ir meilė.

Stanislovas Patraška prisimindavo, kad sulaukęs penkerių pradėjo lankyti buvusioje kryžiečių sodyboje įsikūrusių Švč. Jėzaus Širdies vienuolių vaikų darželį. Kartu su dar kokiu dvidešimčia mažylių laiką leisdavo besimokydami lankstyti, karpyti iš popieriaus, kitokių rankdarbių, eidavo pasivaikščioti. Pietums duodavo auklėtiniams po puodelį kakavos ir bandutę. Vėliau lankė ir vienuolių mokyklą. Koplyčios kambarys buvęs, įėjus per verandą, dešinėje, čia įsiminė Šv. Jono Bosko paveikslas: iš kur bežiūrėtum, atrodydavo, kad nutapytas žmogus visuomet žvelgia tiesiog tau į akis. Vienuolės sakydavo, kad ten pavaizduotas šventasis, tad jis mato viską, visur ir visada. Ten meldavosi, mokydavosi giedoti.

Kryžietės iš Anykščių

Teklė Povilonytė, įstojusi į kryžietes, šiek tiek pagyvenusi Anykščiuose, išvyko į Šveicariją. Apsigyveno Ingenbolyje. Gal dėl dvasinių išgyvenimų, gyvenimo sąlygų pasikeitimo ar kitokių nežinomų priežasčių kartą per pamaldas nualpusi. Vadovybė susirūpino sveikata, apžiūrėjo nuodugnai gydytojas, o pasikvietusi vienuolyno viršininkė nuliūdino: nebegalinti pasilikti tarnystėje dėl sveikatos. Sugrįžo į Lietuvą, gyveno tėviškėje, uoliai patarnaudavo Inkūnų parapijoje ruošiant komunijai vaikučius, rengiant šventes, prižiūrint šventovę. Susibičiuliavo su Mikierių mokyklos mokytoju, iškėję, gyveno Anykščiuose. Su ja teko pasikalbėti, tačiau apie gyvenimą vienuolyne sužinoti nepasisekė – išvykdama pažadėjo niekam apie tai neapasakoti. Priesaika laikėsi. Išliko iš Ingenbolio parsivežtos maldaknygės, teologinės knygos, o fotografijų su vienuolės drabužiais surasti nepavyko – gal prieš mirdama sudegino šventoje ugnyje.

Matydamos, kad seserims iš Vakarų Europos nelingva išmokti lietuvių kalbą, kyla ir kitų problemų, o pati Lietuva jau išsiugdė pakankamai vienuolių bei mokytojų, šveicarės misionierės savo jėgas ketino skirti kitų, tikrai vargingų kraštų gaivinimui. Vienuolės baigė savo misiją ir išvyko. Kartu ir didelis būrys – daugiau negu šešios dešimtys į vienuoliją įstojusių lietuvių taip pat išvyko į gražųjį Alpių kraštą. Tarp jų – ir kelios merginos iš Anykščių krašto, tarp jų ir sesuo Jolita - Ona Bagdonaitė iš Burbiškio kaimo.

Klemensas Bagdonas prisiminė, kad jo senelis Kazimieras tarnavęs pas vienuolės ūkvedžiu. Nedidelio ūgio, tvirtas vyras, kilęs iš Bikūnų, gal 15 metų tarnavęs caro kariuomenėje, sugrįžęs vedė dvidešimčia metų jaunesnę merginą, pirkto Legedžiuose 5 su viršum hektarų žemės. Savais arkliais, jų laikė tris, įdirbdavęs ir žemę vienuolyno daržams, jei ko reikėdavo, nuveždavęs. Jam skyrė nedidelį kambariuką, su juo vyresnioji tardavosi visais ūkio reikalais. Tikdavęs, mat protingas,

gero būdo, nei rūkęs, nei gėręs. Jei kas pasiūlydavo stiklą degtinės, tai atkirsdavo: „Geriau duokit išgert kaušą smalos negu tos smarvės...“ Kazimiero sūnus, Klemenso tėvas Gasperas Bagdonas, kaip savanoris gavęs iš Burbiškio dvaro 12,5 hektaro žemės, ten įkūrė vienkiemį, sesuo Liuda iškėję už Jokūbėno, o Ona įstojo į kryžiečių vienuolyną. Pasivadinusi sesers Jolitos vardu, visą gyvenimą nugyveno Šveicarijoje, dažnai rašydavo laiškus, pasiūsdavo siuntinių su rėmėjų paaukotomis gėrybėmis, mat pati jokio turto neturėjo. Iš Lietuvos pasiūsdavę jos geradariams pašto ženklų, jų pageidavę Paul Gerschwiler – Horler, Alice Hochli... Buvo gal net penkis kartus atvažiavusi, net ir viešpataujant sovietams.

Laiške, rašytame 1988 m. rugpjūčio 8 d., ji rašė: „...Iki šiol esu patenkinta sveikata, dar galiu dirbti prie ligonių seselių...“ 1994 m. sausio 6 d.: „Rusai vėl nori į Lietuvą įlįst... apsaugok Dieve. Jie išmokė ir lietuvius nedorybių. Nebeprisimenu vardo iš vyresnių rusų, sakė: „Meluok, meluok iki tau patikės“. Pijokystė išsiplatino. Vagystės, ect.“ 1999 m. liepos 2 d.: „Dėkoju Devuliui už gerus Tėvelius, Brolius, seseles. Kai apie juos galvoju, kad ir liūdna, bet vis didelė paguoda, kad jie visi geri, dori buvo. Aš dar gerai prisimenu, kaip su tėveliu įjom javų sėtų, buvau dar maža mergaitė. Tėvelis javus sėja, o aš biržiju. Kaip jis pylė javus su ranku ir sakė: dėl kunigų, dėl ubagų, dėl biednų, dėl vargšų, dėl vargonininkų, dėl zakristijonų ir taip tol. O ant Visų šventų šventės Tėvelis važiavo su vežimu grūdų ir išdalijo visiems tiems, kaip sėdamas sakė.“

Sesuo Genalberta Užaitė iš Jurgiškio kaimo prie Viešintų, vadinta Alpių senole. Baigusios tarnystę Dievui ir artimui, kryžietės iš Lietuvos atgulė Alpių papėdės kapinėse.

Kryžiečių misija tęsiasi

Tačiau klestėjimo metai baigėsi: nuo 1970 metų stipriai mažėja pašaukimų, ypač maža vienuolystės kelią besirenkančių europiečių. Daugiausia į vienuoliją besijungiančių Ugandoje ir Indijoje, prieš 20 metų darbavosi tik apie 4500 seserų. Įdomu, kad jubiliejiniais 2002 metais Šv. Kryžiaus vienuolynas įsikūrė ir Rusijos mieste Permėje.

Alpių seserys atlaikė naujųjų amžių audras, priėmė iškilius iššūkius kaip Dievo valią, veikia per Dievo meilės, per kryžiaus kančios pažinimą, skleisdamos gailingą meilę, besirūpindamos tais, kuriems labiausiai reikia pagalbos. Uoliai pildo tėvo Teodosijaus priesaką: „Aš siunčiu seseris ten, kur jos labiausiai reikalingos: pas vargšus, bemokslus, ligonius, našlaičius, varguolius ir atstumtuosius. Jos savo gyvenimais liudys Kristaus globą ir krikščionišką meilę...“

Motiną Mariją Teresę Šerer 1995 metais popiežius Jonas Paulius II paskelbė palaimintąja, jos kapas Ingenbolyje tapo daugybės nusiramimo bei dvasinės pagalbos ieškančių ir piligrimų lankoma vieta. Palaimintosiomis paskelbtos ir dar dvi ordino seserys – vokiečių Ulrika Nisch (1882 – 1913) ir sovietinio režimo auka - slovakė Zenka Schelingova (1916 – 1955).

Anykščiuose 2002 metų rugpjūčio 11 dieną minėta kryžiečių misijos 80 metų sukaktis, Šv. Mato bažnyčioje vyko iškilmingos pamaldos, konferencija, kurioje apie Šv. Kryžiaus ordiną kalbėjo iš Ingenbolio – atvykusios vienuolės Stefanija Luchinger ir Marija Bižar. Pastaroji po keliolikos metų tapo vienuolijos vadove. Į šimtmečio iškilmes, minėtas Šv. apaštalo Mato atlidų šventėje, vienuolyno atstovės neatvyko, pasitenkinta tuo pačiu metu Ingenbolio vienuolyne ir Anykščių bažnyčioje vykstančia visuotina malda. Alpių seserų misiją planuojama įamžinti paminkliniu kryžiumi.

Šaltiniai:

Theodosia (Šv. Kryžiaus kongregacijos laikraštis). – m1923. Nr.3; 1927. NR.1; 1928. Nr.3; 1934. Nr. 4. Was bedurfnis der Zeit, ist Gottes wille. – Ingenbohl. 2000. Regina Laukaitytė. Lietuvos vienuolijos. – V.,1997. Utenos apskrities pradžios mokyklų lankymo apskaitos. – LCVA. F. 391. Ap. 3. Kun. Juozas Stakauskas..., Buvusių Šv. Kryžiaus mokyklos Anykščiuose mokinių Julės Rimkutės – Navašinskienės (1916), Genovaitės Gliudelytės – Kavoliūnienės, Vytauto Kaulakio (1915), Alojzo Keibo, Kazimiero Kuliešiaus, Onos Petraitytės – Kasperavičienės, Klemenso Bagdono (1927), Stanislovo Petraškos (1935) atsiminimai.

Dailės terapijos užsiėmimai Anykščių menų inkubatoriuje

Dažnai girdime sąvoką dailės terapija, tačiau ar tikrai žinome, kas tai? Visų pirma, tai yra mokslas, dailės kūrybinio proceso patyrimo ir psichoterapinių santykių bei aplinkos junginys, kuris leidžia pacientams, klientams stiprinti jų psichinę sveikatą, spręsti kilusius klausimus. Dailės terapeutas to mokosi ne vienus metus, kol įgyja sveikatos mokslų magistro laipsnį, kadangi savo darbe integruoja dailės terapijos, dailės, psichologijos, psichoterapijos, medicinos, psichiatrijos žinias.

Svarbu žinoti, kad dailės terapija skiriasi nuo paprasto dailės užsiėmimo, kadangi siekiama ne estetinio rezultato, o terapinių, nuo kliento poreikių priklausančių tikslų. Dailės terapijos poveikis ypatingas tuo, kad kurdamas žmogus „ištraukia“ iš savo sąmonės išgyvenimus, patirtis ir nesąmoningai arba sąmoningai paverčia tai vaizdiniais. Jų analizė, refleksija padeda įvardyti tai, kas buvo sunkiai apibūdinama, įsisaugoti užslėptus jausmus, juos priimti, pažvelgti į probleminę situaciją iš kitos perspektyvos. Visa tai

leidžia susidėlioti prioritetus, suprasti, ko norisi iš tikrųjų ir kaip gyventi savo, o ne kitų ar aplinkybių primestą gyvenimą.

Nepaisant to, kaip vyksta

dailės terapija - nuotoliniu būdu ar gyvai - dažniausiai sesiją sudaro trys dalys. Visų pirma vyksta „apšilimas“, kurio metu kalbama apie kliento/ų gyvenimą pastaruju metu, duodamos įvadinės užduotys, padedančios būti čia ir dabar. Po to klientas kuria aptartąją temą. Trečioji dalis - kūrybinio proceso bei galutinio produkto aptarimas, refleksija, analizė su terapeutu. Jei tai yra grupinė dailės terapija, įtraukiami ir kiti grupės nariai, kurių įžvalgos yra labai svarbios visam terapiniam procesui. Galiausiai apibendrinamas visas procesas, išsigrūdinama tai, kas buvo svarbiausia. Pagraičiui dirbame su jaučiančiais, kad viskas lyg ir gerai, bet ne iki galo. Išgyvenantiems krizę, skyrybas, netektį, gedulą. Ieškantiems savojo pašaukimo. Nejaučiantiems kūno, patiriantiems valgymo sutrikimų. Suvokiantiems, kad norisi susidėliojimo, išsigrūdinimo, saugios vietos sunkioms patirtims įveikti. Vaikams, turintiems raidos, emocijų, psichikos sutrikimų.

TOO PHOTOGRAPHY nuotr.

Šeimoms, kurios nori sustiprinti ryšį, išmokti konstruktyviai spręsti konfliktus. Paaugliams, ieškantiems savo vietos po saule. Mamoms, pasiklydusioms tarp atsakomybių ir nebegirdinčioms savųjų poreikių, patiriančioms pogimdyminę depresiją ar melancholiją, patyrusioms abortą, persileidimą. Kitaip tariant, visiems, norintiems augti, prisimantiems atsakomybę už savo gyvenimą ir norintiems pokyčių.

Anykščių menų inkubatoriuje nuo rudens veikia meno terapijos studija, kurioje Monika Tekutienė, diplomuota menų terapijos specialistė, priima žmones individualioms sesijoms. Dirba su įmonėmis, padeda formuoti komandą ir dirba su įvairiomis klientų grupėmis, tokiomis kaip į delinkventinį elgesį linkę paaugliai, kompleksinę negalią turintys asmenys, ilgalaikiai bedarbiai, veda mokymus pedagogams, bendradarbiauja su sveikatos biurais.

Alantos akiračiai

Technologinis mokymas naujai įrengtose patalpose

Aukštaitijos PRC Anykščių filiale vyko susitikimas - dalijimasis patirtimi bendrojo ugdymo įstaigų mokinių technologijų mokymo pagal profesinio mokymo programų modulius. Mokiniai plačiau susipažino su profesiniu mokymu, turėjo galimybę pasirinkti siūlomus modulius, kuriems reikalinga gera praktinio mokymo bazė (siuvykla, traktoriai, suvirinimo įranga, augalų dauginimo laboratorija, maisto ruošimo laboratorija ir kt.). Įgytos žinios, įgūdžiai, modulio baigimo pažymėjimas palengvina tolesnį mokinio profesinį pasirinkimą ir mokymąsi.

Susitikime dalyvavo Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos Mokymosi visą gyvenimą departamento direktorius Julius Jakučinskas, Anykščių rajono Švietimo skyriaus, Anykščių miesto bendrojo ugdymo mokyklų, Užimtumo tarnybos vadovai. Susitikimo metu vyko Anykščių filialo praktinio mokymo bazės pristatymas: metalo technologijų apdirbimo, suvirinimo laboratorijų, stalių dirbtuvių,

susipažinta su naujai įrengtu bendrabučiu, valgykla, maisto gamtinimo laboratorija ir kitais atnaujintais kabinetais.

Spalio mėnesį Aukštaitijos PRC taip pat vyko Molėtų rajono bendrojo ugdymo įstaigų technologijų mokytojų susitikimas, kuriame aptarti pranašumai, teikiami mokiniams, besimokantiems technologijų mūsų Centre, ateities planai.

2022-2023 m. m. Centre pagal profesinio mokymo programų modulius mokosi beveik 100 mokinių iš Molėtų gimnazijos, Alantos gimnazijos, Anykščių Jono Biliūno gimnazijos, Svėdasų Juozo Tumo Vaižganto gimnazijos, Anykščių Antano Baranausko pagrindinės mokyklos.

Modulius mokiniai juos renka siūlydami prašymą informacinėje sistemoje LAMA BPO <https://lamabpo.lt/profesinis-mokymas/>.

Kitais metais galėsime siūlyti modulius pagal naujai planuojamą įgyvendinti Renginių ir poilsio paslaugų organizatoriaus profesinio mokymo programą.

Gyvosios maisto laboratorijos

Aukštaitijos profesinio rengimo centre vyko seminaras – diskusija „Gyvosios maisto laboratorijos: inovacijų kūrimas ir diegimas kaimo vietovėse“, kuri vykdyta vadovaujantis projektu „Komunikacijos priemonių, skatinančių efektyvų KPP taikymą inovacijų diegimui kaimo vietovėse, trumpųjų maisto grandinių plėtrai, LEADER bendradarbiavimo skatinimui ir tvariems bioekonomikos sprendimams, įgyvendinimas“ (Nr. PLKT-KK-20-2-09779-PR001), finansuojamu pagal Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 m. programos priemonės „Techninė pagalba“ veiklos sritį „Lietuvos kaimo tinklas“. Projektas remiamas Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai ir Lietuvos Respublikos biudžeto lėšomis. Dalyvavo Molėtų rajono ūkininkų sąjungos nariai, Molėtų rajono verslininkų asociacijos nariai, seniūnijų ir Aukštaitijos PRC atstovai. Vyko diskusijos, tokios kaip „Sumanaus kaimo (SK) projekto kūrimas ir galimybė SK projektą integruoti į Aukštaitijos profesinio rengimo centro veiklą“, „Gyvosios laboratorijos vaidmuo užtikrinant sumanaus kaimo (SK) projekto gerosios patirties kaupimą ir sklaidą“. Pirmoji kūrybinė sesija - „Sumanaus kaimo projekto vaidmuo skatinant inovacijas Molėtų rajone“, antroji - „Gyvosios laboratorijos veiklos modelių konkretizavimas“ ir baigiamoji - „Gyvoji laboratorija: nuo idėjos iki veiksmo“.

Renginį moderavo VDU Žemės ūkio akademijos Bioekonomikos plėtros fakulteto mokslininkė prof. dr. Vilma Atkočiūnienė ir Kanapių augintojų, perdirbėjų ir verslo inovatorių asociacijos vadovas Rimantas Čiūtas.

Vida Šeikienė,

Aukštaitijos PRC Vyr. profesijos mokytoja,
Molėtų r. ekologinių ūkių bendruomenės „Gojelis“ pirmininkė

Vietinių tradicinių produktų gamyba, pritaikant naujas technologijas

Molėtų rajono ūkininkų sąjunga kartu su Aukštaitijos profesinio rengimo centru dalyvauja projekte, vykdomame pagal VPS priemonę „Regioninių produktų kūrimas panaudojant krašto kultūros ir istorijos paveldą“.

Vietos projekto uždaviniai - sukurti naują regioninį produktą - edukaciją: vietinių, tradicinių produktų pristatymas, pritaikant naują technologiją ir įsigyti reikalingą liofilizatorių ir giliojo šaldymo šaldiklį, organizuoti edukacijas - pristatymo renginius ir dalyvauti rajone rengiamose mugėse. Sukurta edukacija, kurioje pristatomi vietiniai, tradiciniai, nuosavuose ūkiuose užauginti produktai, pritaikant naują technologiją - produktų liofilizavimą (džiovinimą šalčiu). Pristatoma edukacija labai naudinga ir efektyvi, nes iliustruoja ir praktiškai moko, kaip, naudojant naujas technologijas, galima perdirbti vietinius, tradicinius, savo ūkiuose užaugintus produktus, išsaugant jų maistinę vertę, būdingą spalvą ir formą, drauge mažinant produktų sezonškumą. Tokie produktai gali būti pritaikomi tradicinių, vietinių patiekalų gamyboje ištisius metus. Edukacijos metu sužinoma, kaip pritaikyti naujas produktų perdirbimo technologijas šeimos ūkiuose ir vietos bendruomenių veikloje. Pristatomi sveiki vietiniai, tradiciniai produktai, kurie būtų naudingi mūsų sveikatai, atspindėtų mūsų kraštą, būtų naudojami tradicinių patiekalų gamyboje. Aukštaitijos PRC organizuotose edukacijose dalyvavo Molėtų rajono ūkininkai, moksleiviai, vietos bendruomenės nariai.

Vida Šeikienė,

Aukštaitijos PRC vyr. profesijos mokytoja

Suaugusiųjų mokymosi savaitė „Mokymosi siluetai“ 2022

2022 m. lapkričio 21 – 25 dienomis Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacija 23-ią kartą kvietė švietimo, kultūros ir meno, verslo įstaigas, institucijas, organizacijas ir visus suaugusiuosius mėgautis gyvenimu ir mokymusi.

Šių metų Mokymosi savaitės idėją įkvėpė avangardinio kino kūrėjo Jono Meko mintys apie prasmės ieškojimą kasdieniauose, paprastuose dalykuose, apie mokymąsi, kaip apie kasdienybės įprasminimą.

Prie suaugusiųjų mokymosi savaitės prisijungusi Aukštaitijos PRC kvietė suaugusiuosius į seminarus – diskusijas, kur diskutuota apie profesijos keitimą vyresniame amžiuje bei mokesčių našta; edukacijas apie maisto atsargų ruošimą naujomis technologijomis, bitininkystę ir bičių produktų naudą sveikatai, kalbėta apie karštuosius rudens gėrimus ir smučius, vyko praktiniai užsiėmimai, kaip taupiai ir tvariai paruošti šventėms šeimos stalą, vyko ir praktiniai buities užsiėmimai – kepurės ir šalikėlio siuvimas.

Ankščių filiale vesti renginiai apie ginklo valdymą (šaudymo pagrindai), saugų vairavimą, organizuotos kūrybinės dirbtuvės „Kulinarinės prijuostės siuvimas“ ir siuvėjų profesijos pristatymas.

„Jaunasis artojas 2022“

Spalio 12 d. Plungės technologijų ir verslo mokykloje vyko respublikinis profesinio meistriškumo konkursas „Jaunasis artojas 2022“. Konkurse dalyvavo 13 dalyvių iš 6 profesinio mokymo įstaigų. Į konkursą vyko Aukštaitijos profesinio rengimo centro Technikos priežiūros verslo darbuotojo specialybės mokinys Aurimas Umbrasas ir Anykščių filialo Technikos priežiūros verslo darbuotojo specialybės mokinys Povilas Kalasauskas. Mokinius lydėjo vyresnysis profesijos mokytojas Vytautas Limba ir profesijos mokytojas Mantas Snukiškis.

Konkurso metu dalyviai turėjo atlikti arimo užduotį. Konkurse skirtos trys prizinės vietos. Aukštaitijos PRC mokinys Aurimas Umbrasas tapo konkurso „JAUNASIS ARTOJAS 2022“ nugalėtoju, o Povilas Kalasauskas užėmė 4-ąją vietą.

JMB „Mes valom“

Aukštaitijos profesinio rengimo centre nuo 2022 spalio 17 d. pradėjo veikti Jaunoji mokinių bendrovė (JMB) „Mes valom“, užregistruota „Lietuvos Junior Achievement“. Teikiamos paslaugos: salono tvarkymas, langų, panelės, apmušalų valymas. Bendrovėje dirba 7 mokiniai.

Turėdami galimybę susikurti savo bendrovę dar mokydamiesi mokykloje, mokiniai ugdosi ne tik verslumą, bet ir mokosi bendravimo su klientais, atsakomybės, kruopštumo, atidumo, komandinio bendravimo, ugdomas jų finansinis raštingumas ir veiklos tvarumas. Šie potyriai padės lengviau integruotis darbo rinkoje.

JMB paslaugomis gali naudotis ne tik mokyklos bendruomenė, bet ir aplinkiniai gyventojai, ūkininkai.

Pro Green projekto komandos susitikimas Italijoje

Aukštaitijos profesinio rengimo centras yra tarptautinio Erasmus+ partnerystės projekto „ProGreen“ partneris. Projekto iniciatorius - Hansa Parlament - įsikūręs Hamburge, Vokietijoje, pasirinko mūsų centrą, kaip patikimą ir patyrusį partnerį žemės ūkio profesinio mokymo srityje.

Projekto tikslas – sukurti žemės ūkio mokymo programas, atitinkančias šių dienų aktualijas ir poreikius. Projekte dalyvauja institucijos iš Vokietijos, Norvegijos, Suomijos, Italijos ir Lietuvos.

Pirmasis partnerių susitikimas vyko Hamburge, o spalio 18-20 dienomis projekto „ProGreen“ komanda susitiko Romoje, Italijoje. Susitikimo

metu Italijos partneris pristatė savo žemės ūkio mokyklą, joje auginamų alyvuogių laukus ir spaudžiamą aliejų. Taip pat vynuogyną, vyno gaminimo laboratoriją. Be šių pagrindinių produktų, mokykla taip pat gamina makaronus, įvairias kruopas ir jais prekiauja parduotuvėje, įkurtoje šalia mokyklos.

Susitikimas buvo skirtas aptarti projekto progresą ir aktualiausias projekto administravimo klausimus, viešinio planą.

Aukštaitijos profesinio rengimo centras, Technikumo g. 2, Alantos mstl., LT-33315 Molėtų r.

Tel. (8-383) 58337, faksas (8-383) 53700, El. paštas info@aukstaitijosprc.lt Interneto svetainė: www.alantostvm.lt

Medaliu pažymėtos kartos dalia – Lietuvą ginti

Mūsų krašte iš viso jų buvo apie 420. Gal kiek daugiau, gal kiek mažiau, bet tokiaame būryje – ne skaičius svarbu. Visi jie – daugmaž bendraamžiai, tos pačios kartos vaikinai, kuriems teko apsispręsti ir priimti atsakomybės našta, lėmusią, kokią valstybę savo gimtuoju kraštu laikys jų vaikai, kurie gims per du artimiausius dešimtmečius.

Anykštėnai – Lietuvos kariuomenės 1919–1920 metų savanoriai. Šiandien jų vardus ir pavardes galima perskaityti išskaltus juodo akmens plokštėse, prieš keletą metų įtaisytose dešimtyje skirtingų Anykščių krašto vietų. Karta, kuriai teko ir su ginklu, ir asmenine patriotine pozicija ginti savo idealus, paliko pėdsakus ne tik artimųjų, bet ir savo krašto žmonių atmintyje.

Tarp tų keturių šimtų buvo tik keli, kuriems likimas lėmė sulaukti 1990-ųjų ir bent išgirsti žinią, kad Lietuva vėl tapo nepriklausoma – tokia, dėl kurios jiems teko pakelti sunkią jaunystės našta. Daugumos tokia žinia nepasiekė – savanorių karta mirė XX a. antrojoje pusėje ar net anksčiau.

... Tautvydas Kontrimavičius ➤

Medalis, iškasęs apkasus

Kas yra tie savanoriai, pagerbti šimtamete atmintimi? Kodėl ne kiekvienas senelis, palikęs savo gentainiams žinią apie savo jaunystės kovas už Lietuvą, dabar laikomas savanoriu, nors jo anūkai iki šiol prisimena senelio žemę, gautą už jo savanorystę?..

Nepriklausoma Lietuva dar 1928 metais apsisprendė, kad savanoriais bus pripažinti vien tik tie jaunuoliai, kurie laisva valia, be privalomos pareigos, išėjo ginti savo krašto nuo bolševikų. Kitus, kurie tuo metu buvo šaukiamojo amžiaus, nors ir nespėjo gauti šaukimo

➤ Niūronių kaimo savanorio Jono Biliūno šeima, artėjant lemtingiems 1940-iesiems.

į kariuomenę, savanoriais laikyti atsisakyta. Pažadėtos žemės rėžį, tiesa, ir jie gavo, bet valstybės paramos įsikurti ir ūkininkauti nesulaukė.

Gilų apkasą tarp savanorių anuomet iškasė tas nuo 1928 iki 1940 m. teiktas Savanorio-kūrėjo medalis. Juo buvo pažymėti vien tik tie, kurie išėjo kariauti, nors nebuvo šauktiniai. Tai buvo žmonės, vyresni ar jaunesni nei šaukiamojo amžiaus, nemokyti, neužsitarnavę karinio laipsnio carinės Rusijos kariuomenėje, ligoti ar palikę namuose senus tėvus be jokio kito darbingo šeimos nario.

Ir Anykščių krašte buvo atvejų, kai medalis, kurio kiekvienas savanoris privalėjo būtinai pats ar jo įgaliotiniai paprašyti, supjudė, sukiršino net artimiausius kaimynus naujakurius. Kai vienas šiapus tvoros džiaugiasi medaliu, kitas anapus dantį griežė jo negavęs, nors abu kartu į kariuomenę išėjo, petys petin Lietuvą gynė...

Prieš penkerius metus Anykščių muziejus ėmėsi iniciatyvos kuo išsamiau pažinti savanorius, jų ir jų giminių likimus. Dabar daugumos Anykščių krašto savanorių likimai aiškūs. Akivaizdu, kad plačios jų

giminės pasklido toli už Anykščių ar net Lietuvos. Ir šias eilutes dabar tikriausiai skaito kurio nors iš tų savanorių kelintos kartos palikuoniai...

Biliūnas, patriotas iš Niūronių

Jonas BILIŪNAS (1901–1945), kilęs iš Niūronių, rašytojo Jono Biliūno sūnėnas, į Lietuvos kariuomenę išėjo dar nesulaukęs nė 18 metų ir tarnavo kone pustrėčių metų. Savanorio medalį jis gavo drauge su pirmąja apdovanotųjų banga – dar 1928 metais.

Susitvarkęs žemės reikalus, pasidalijęs su broliu Juozapu tėvų namus (tą pačią sodybą, kurioje gimė jo dėdė rašytojas) ir savo dalį išsikėlęs

➤ Savanorio J. Biliūno dukrė, andrioniškietė Julija Kaminskienė.

į vienkiemį, J. Biliūnas ūkininkavo Niūronyse ir turėjo 32,5 ha žemės. Buvo raštingas ir apsukrus, su žemės ūkio specialistais bendravęs ir žinių sėmėsis ūkininkas, todėl iki 1940 m. sukūrė tvarkingą ir našų privatų ūkį. Vedęs kito Lietuvos savanorio seserį Oną Sližytę, augino dvi dukteris ir sūnų.

Pasakoja savanorio Jono Biliūno jaunesnioji duktė - 95-erių metų Julija Biliūnaitė-Kaminskienė:

„Mano tėvelis buvo pats didžiausias Niūronių patriotas! Jis vienintelis visam kaime turėjo Lietuvos vėliavą ir ją kaskart per Vasario 16-ąją iškeldavo, garsiai giedodamas himną. Sužinojęs apie Klaipėdos krašto išvadavimą ir prijungimą prie Lietuvos, 1923 m. kieme pasodino ąžuoliuką tam džiaugsmui atminti. Paskui, kai mūsų sodyba buvo naikinama, girdėjau, kad kažkas iš to paugusio ąžuoliuko kryžių padarė.

Būdavo, susėdam mes, vaikai, aplinkui, o jis ima pasakoti, kaip kariavo su lenkais. Pavargsti, sakydavo, rodos, jau nebepaeisi, bet lenkai kaip užtratinami – leki kaip ant sparnų!

Kare jis buvo du kartus sužeistas. Kai vieną kartą jį lenkai pašovė, bandydamas išvengti garantuotos mirties, apsietė negyvas. Lenkas karėivis, jį gulintį atradęs, ėmė gerus batus nuo kojų mauti. Tai tėvelis akis pramerkęs, pamatęs, kad tas šautuvą šalia pasidėjęs, čiupo tą ginklą ir su buože lenkui per galvą drožė. Tas ir nugriuvęs – ar tai nuo smūgio, ar iš netikėtumo, o „negyvėlis“ spėjęs apsiauti ir pabėgti.

Mūsų namuose būdavo nuolat skaitoma. Tėvelis prenumeravo žurnalus „Karys“ ir „Trimitas“, mums, vaikams, atnešdavo „Žvaigždutę“, namuose dar būdavo skaitomi laikraščiai „Rytas“ ir „Ūkininko patarėjas“. Būdavo taip, kad vakare visa šeima susėda ką nors dirbti, o vienas kuris skaito garsiai visiems. Dažniausiai skaitydavo tėvelis, bet kai paaugau, ir aš garsiai visą Viktoro Hugo romaną „Vargdieniai“ perskaičiau.

Kai Niūronyse pradėta klausyti radijo laidų, pirmasis aparatas atsirado pas mokytoją Antaną Janukėną, o antrasis – mūsų namuose. Kad tas aparatas nuolat veiktų, tėvelis vis veždavo akumuliatorius įkrauti į Anykščių malūną, stovėjusį ant Anykštos upės.

1940 m. vasarą, kai į Lietuvą įžengė rusų kariuomenė, vienas dalinys apsisėjo ir gretimam Stakių kaime. Aš kartu su tėveliu ir kitais kaimo vyrais važiauvau ten pasižiūrėti, tėvelis rusiškai kalbėjosi su kareiviais apie reikalus.

Jei vaikystėje kada prasikalsdavau, tik nuo mamos gaudavau rykščių. Tėtis niekada balso ar rankos nepakeldavo.“

Savanoris buvo Lietuvos šaulių sąjungos narys, Niūronių kaimo šaulių būrio vadas, 1941 m. birželio sukilimo dalyvis. Vengdamas galimų represijų, savo šeimą jis išgabeno pas gimines į

Kupiškio kraštą, pats likęs vienas namuose ir slapstydamasis. Tai jis 1941 m. birželio viduryje subūrė Niūronių ir Pavarių kaimų vyrus į pirmąjį partizanų būrį Anykščių krašte. Pirmosiomis karo dienomis su 60 vyrų jis atžygiavo į Anykščių miestą ir organizavo čia tvarkos palaikymo komandą. Rudenį, išformavus sukilėlių kuopą, J. Biliūnas grįžo į Niūronis ir 1941–1944 m. ūkininkavo savo ūkyje.

Antrosios sovietinės okupacijos pradžioje savanoris, vengdamas represijų, pasitraukė į pogrindį ir išėjo partizanauti. 1944 m. rudenį iš Niūronių šaulių bei Anykščių miesto jaunuolių jis sutelkė Žolyno būrį ir 1944–1945 m., iki pat žūties, buvo jo vadas. Savanoris žuvo 1945 m. birželio 23 d. Duobulės miške, prie Niūronių kaimo, kai buvo nukautas susirėmime su kareiviais ir sribais. Jo šeima patyrė tremtinių dalią.

Savanorio duktė miškininkė J.Kaminskienė nuo 1985 m. iki šiol gyvena Andrioniškyje, jos penkių sūnų šeimose užaugo 9 anūkai, dabar auga 13 proanūkių.

Pupų Dėdė klastojo dokumentus

Iš Liudiškių kaimo, esančio netoli Anykščių, kilęs Petras BIRŽYS (1896–1970), dažniau minimas kaip Pupų Dėdė, irgi buvo savanoris, 1928 m. apdovanotas medaliu.

Tačiau 1936 m. iškilo abejonų, ar P. Biržys jį gavęs pagrįstai. Kauno karo komendantūroje patikrinęs dokumentus, majoras Podgaiskis pateikė raportą komendantui, kad 1928 m. P. Biržiui buvusi išduota klaidinga pažyma apie jo tarnybos pradžią: „Paminėtame pažymėjime buvo nurodyta, kad ats. leitenantas Biržys iš Panevėžio komendantūros atvyko 1919 m. gegužės 14 d., kas neatitinka tikronybei, nes tuo laiku Panevėžys dar tebebuvo bolševikų okupacijoje ir prie jų mūsų kariuomenės komendantūros ten negalėjo būti.“

Dėl šio fakto apklausiamas P. Biržys prisipažino, kad rinkdamas medžiagą Kauno komendantūros istorijai ir gavęs istorines bylas, 1919 m. komendantūros etapo skirstymo savanorių byloje savo ranka padaręs keletą jam naudingų priedašų ir taip formaliai suklastojęs datą, kada išėjo

► *Ryžtingų akių jaunuolis - savanoris Petras Biržys, būsimasis šmaikštuolis Pupų Dėdė.*

savanoriu. Nustatyta, kad savanoriu jis iš tiesų buvo įregistruotas tik birželio 16 d., kai jo amžiaus jaunuoliai jau buvo šaukiami, todėl nebegalėjo tapti savanoriu.

Tačiau P. Biržys tvirtino, kad faktiškai į kariuomenę jis įstojo anksčiau – dar 1919 m. kovo pabaigoje ar balandžio pradžioje užsiregistravo Kėdainių komendantūroje ir su specialia užduotimi buvo pasiųstas į užfrontę, grįžo tik gegužei baigiantis ir tuo metu Panevėžyje registravosi iš naujo, paskui nuvyko į Kauną, kur sutiko jam pažįstamą Vilniaus bataliono vadą Kazį Škirpą, priėmusį jį į tarnybą savo dalinyje. Bene porą savaičių savanoris net nebuvo įrašytas į bataliono sąrašus, nes Vilniuje gyveno savo lėšomis. Kai jos išsekusios, jis ir buvęs formaliai įregistruotas to bataliono kariu. Tokią P. Biržio veiklą 1919 m. pavasarį patvirtino ir apklausti liudininkai.

Savanorių komisija, gavusi naujų žinių apie P. Biržį, kreipėsi į Kariuomenės teismo prokurorą, kad šis išsirtų galimą nusikalstamą veiklą, įtarus P. Biržį dokumentų klastojimu. Po išsamaus tyrimo Kauno apygardos teismo prokuroras 1937 m. lapkričio 4 d. P. Biržiui iškeltą bylą nutraukė, nes buvo nustatyta, kad savanoris 1919 m. gegužės 14 d. jau faktiškai tarnavo Lietuvos kariuomenėje, dėvėdamas uniformą ir vykdydamas įvairias karinių dalinių užduotis.

Savanorių komisija tokį prokuroro

► *Savanorio K. Peldžiaus duktė - anykštėnė Angelė Daugėlienė.*

► *Vyras, fotografavęs su žmona ir dukterimis, – jau ne Kostas Peldžius, o nuo savo praeities pabėgęs Kostas Pupelis.*

sprendimą įvertino kritiškai, nes liko neatsakyta į klausimus, kokiose konkrečiose kariuomenės dalyse tarnavo P. Biržys, ar jo tarnybos formos atitinka įstatymus, kuriais remiantis pripažįstami savanoriai.

Komisijos iniciatyva P. Biržio byla vis dėlto pasiekė teismą. 1939 m. gruodžio 18 d. Kauno apygardos teismas pripažino P. Biržį kaltu dėl dokumentų klastojimo, ištaisant įrašus Kauno komendantūros archyvo bylose, bet paliko jį nenubaustą dėl senaties, tik nusprendė išieškoti teismo išlaidas.

„Tiesa, pagal bylos duomenis ir liudytojų parodymus seka, kad teisiąsias Biržys bene yra buvęs savanoris. Tačiau ta aplinkybė nepašalina atsakomybės už savanorių dokumentų suklastojimą“, – buvo rašoma teismo sprendime apie savanorystės faktą.

1940 m. kovo 14 d., kai toks sprendimas įsiteisėjo, Kauno komendantas kreipėsi į Savanorių komisiją, prašydamas išaiškinti, ar P. Biržys liks pripažintas kaip savanoris, ar jo apdovanojimas bus anuliuotas.

Tačiau per kelis mėnesius iki pirmosios sovietinės okupacijos šio klausimo komisija jau nebespėjo išspręsti.

Užsitęsęs ginčams ir abejonėms dėl jo savanorystės pagrįstumo, P. Biržio nervai neišlaikė. 1940 m. liepos 22 d., jau įvykus sovietiniam perversmui, Krašto apsaugos ministerijos Savanorių komisijai jis pateikė raštą, savo ranka

parašytą ant Pupų Dėdės blanko: „Prisiunčiu Savanorių medalį ir liudijimus. Man jie nereikalingi. Ats. leit. Biržys“. Kartu su apdovanojimo originalu jis pridėjo ir smarkiai sutrintą dar 1933 m. išduotą savanorio liudijimą, kuris jam iki tol leido pirkti III klasės geležinkelio bilietą su trečdaliu tarifo nuolaida.

Antrojo pasaulinio karo metais P. Biržys buvo vokiečių okupacinės valdžios suimtas ir kalinamas, nes dėl kandaus žodžio neįtikio nė vienai valdžiai. Sovietmečiu, apie 1950 m. uždraudus skelbti Pupų Dėdės kūrybą, P. Biržys senatvėje skurdo, buvo visų pamirštas ir apleistas, kol mirė 1970 m. rugpjūčio 23 d. Vilniuje ir buvo palaidotas Vilniaus Saltoniškių kapinėse.

Slaptėsi su svetima pavarde

Iš Kavarsko valsčiaus kilęs Kostas PELDŽIUS (1896–1972) savanoriu buvo pripažintas 1931 metais. Dar 1924 m. jis buvo gavęs žemės iš skirstomo Laviškio dvaro, 1925 m. sukūręs šeimą ūkininkavo Kabošiuose, augino septynis vaikus.

1941 m. birželį savanoris buvo vienas iš Kavarsko krašto sukilėlių, išėjusių daryti tvarkos, besitraukiant sovietinei kariuomenei. Jis dalyvavo susirėmime su besitraukiančiais raudonarmiečiais, kai 1941 m. birželio 23 d. prie Kavarsko mokyklos žuvo pirmasis šio krašto laisvės kovų laikotarpio partizanas Klemensas Peldžius (1913–1941) – savanorio pusbrolis, jo tėvo brolio sūnus. Savanoris su bendražygiais palaidojo žuvusį giminaitį Kavarsko kapinėse, inicijavo paženklinti jo kapą Benjamino Jakševičiaus, beje, irgi Lietuvos kariuomenės savanorio, sukurtu skulptūriniu paminklu su tautiniais simboliais ir akmenyje iškalto įrašu: „Gražiausia mirtis žemėje – mirtis už Tėvynę.“

Pasakoja savanorio K. Peldžiaus jauniausioji duktė 82 metų anykštėnė Angelė Peldžiūtė-Daugėlienė, žinomo anykštėno mokytojo Gintaro Daugėlos mama:

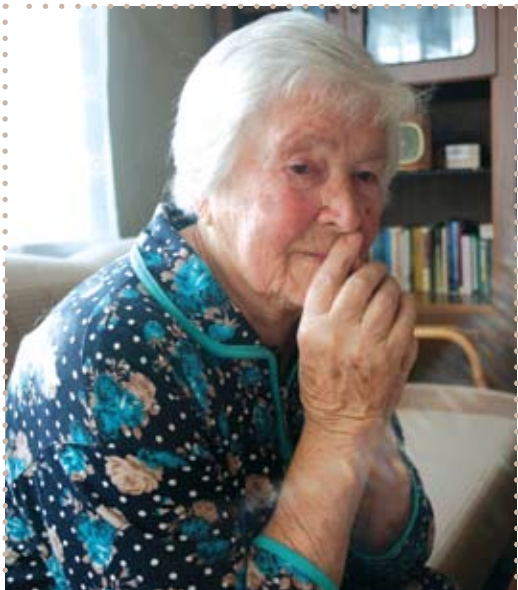
„Tėvelis, kaip vėliau man pasakojo mama, buvo visur labai aktyvus. Tikriausiai jis pasižymėjo ir 1941 m. vasarą, kai Kavarsko krašto vyrai

ėmėsi daryti tvarką, vydami raudonuosius karo pradžioje. Matyt, jis buvo patekęs į kokius nors sąrašus, jei 1944 m. rudenį sugrįžę tie patys raudonieji iškart atėjo į mūsų namus jo ieškoti.

Tą spalio dieną, kai mūsų namus užgriuvo kareiviai ir stribai, aš buvau dar per maža, kad suprasčiau, kas vyksta, bet brolis Alfonsas, kuriam buvo jau šešiolika metų, puolė bėgti. Kareiviai ar tyčia, ar nesupratę, kas čia toks, jį nušovė ir kūną išsivežė, o tėvelio tuo metu namuose nesurado. Jis ėmė slapstyti, o visa mūsų šeima nusprendė palikti namus ir kur nors bėgti, kad mūsų kitą kart neberastų.

Mamos pažįstama, iš to paties Mariniškių kaimo kilusi Bronė Širvelytė - Mačiulienė, tuo metu gyvenusi Zavalynėje, netoli Troškūnų, patarė apsigyventi pas vietinį vienišą senuką Aleksą Laskauską, tai tenai su menka savo manta tą rudenį mama su trimis dukterimis ir persikėlė. Kiek vėliau prie mūsų prisijungė ir tėvelis. Tuo metu buvome likę be nieko, todėl mūsų, mergaičių, vaikystė buvo labai skurdi.“

Naujoje vietoje, maždaug už 15 kilometrų nuo Kabošių, įsikūrusi Peldžių šeima savanorio K. Peldžiaus iniciatyva turėjo pamiršti ne tik visą savo turtą, bet ir savo kilmę, kad išvengtų represijų. Šeimą priglaudė Aleksas Laskauskas – irgi Lietuvos kariuomenės savanorio Kazio Laskausko tėvas.

► Savanorio K. Pesliako duktė anykštėnė Bronė Leonavičienė.

► Savanorio Kazio Pesliako atvaizdas išliko tik tokiaime padailintame jo šeimos portrete.

1925 m. sukūręs šeimą, kurioje augins šešis vaikus, jis nuo 1929 m. kūrėsi savanoriui skirtame 8 hektarų ploto žemės sklype Kurklelių kaime, pusiaukelėje tarp Anykščių ir Skiemonių. Dalijant Anykščių valsčiaus Kurklių II dvaro žemes, tas kaimas ir formavosi vien tik iš savanorių naujakurių, tiesa, ne visų, sulaukusių savojo medalio...

Pasakoja savanorio K. Pesliako vyriausioji duktė, 97 metų anykštėnė Bronė Pesliakaitė-Leonavičienė, žinomo anykštėno kelininko Rimvido Leonavičiaus mama:

„Tėvelis buvo didelis Lietuvos patriotas. Jis gal vienintelis visam mūsų kaime turėjo tiksliai pagal įstatymą pasiūtą ir pačią dailiausią Lietuvos Trispalvę. Prieš kiekvieną valstybės šventę jis ištraukdavo vėliavą iš skrynios, duodavo ją išlyginti, paskui pritaisydavo ant koto ir iškeldavo prie namų. Ant žaliai dažyto vėliavos koto jis buvo pritašęs pirktinę viršūnę su Gedimino stulpais. O kiek dainų jis mokėjo! Per šventes jis dažnai įsisėgdavo visus apdovanojimus ir išjodavo dideliu gražiu arkliu – ar į šaulių parodą, ar vyskupo sutikti, visur galėjo ir mėgo taip pasipuošęs pasididžiuoti.

Jis buvo be galo darbštus: visi 8 hektarai žemės aplink namus buvo gražiausiai išdirbti, visi pastatai sutvarkyti. Viską jis savo rankom pasistatė, net molinę pirtį pats pasidarė. Kiekvieną žiemą mes visi skiedrose praleisdavom – tėvelis būtinai namuose ką nors droždavo, skaptuodavo.

Tėvelis nebuvo namisėda : mėgdavo susieiti su kitais buvusiais Lietuvos kariuomenės savanoriais ar kareiviais, kartu susėdę ilgai

šnekėdavosi. Dažnai ir mane ar kitus mažesnius vaikus kartu vesdavosi, nuo mažens mokė gražiai svečiuotis. Jis labai savo vaikais rūpinosi – saugojo mus, gynė, užtardavo.“

1942 m. žiemą nuo plaučių uždegimo mirus žmonai, savanoris liko našlys su šešiais nepilnamečiais vaikais. Po pusmečio jis vedė antrą kartą, naujoji žmona į šeimą atsivedė dar dvi savo dukteris, tad savanorio namuose jau augo aštuoni vaikai.

Tačiau 1945 m. balandžio 20 d. šeimos gyvenimas sugriuvo: K. Pesliakas buvo nušautas savo sodyboje. Po savanorio mirties jo antroji žmona išsikėlė iš Pesliakų sodybos, palikdama ją ūgtelėjusiems savanorio vaikams, pati pasilikdama tik santuokoje įgytą Pesliakienės pavardę...

Kas nutiko tą pavasarį Kurkleliuose?

Pasakoja B. Leonavičienė:

„Nepasisekė mums su kaimynais. Kai dalijo skirstomo dvaro žemę sklypais, niekas nerinko, kam prie ko teks gyventi, visi iš eilės žemės gavo ir šalia vienas kito kūrėsi. Paskui visko buvo: vieni pripažinti savanoriais ir gavo valstybės paramą, kiti nesulaukė tokio pripažinimo, dėl to buvo pikti, dantį grieždavo...

Tėvelio nesutarimai su kaimynu Petru Alešiūnu prasidėjo po to, kai abu kartu susidėję nusipirko drapaką (spyruoklines akėčias). Kai tik tėvelis išsiruošia su jomis į lauką žemės dirbti – būtinai ir kaimynui tuo pačiu metu tų akėčių prireikia...

Po karo šito kaimyno sodyboje buvo įrengtas bunkeris, ten slapstėsi jauni vyrai – nedori atėjūnai, savo kaime

Savanoris Troškūnų valsčiaus valdyboje pristatė kaip Kostas Pupelis, padegėlis iš Kavarsko valsčiaus, ir gavo sau ir visai šeimai naujus dokumentus: jo žmona tapo Pupeliene, o dukters augo kaip Pupelytės. Ši naujoji pavardė nuo 1945 m. savanorį ir jo žmoną lydėjo iki gyvenimo pabaigos. Kodėl šeimai teko tokia pavardė, niekada nebuvo svarstoma – jokių pažįstamų tokia pavardė nebuvo, tiesiog ji buvo šiek tiek panaši į senąją, praverė kai kurie pataisyti senieji dokumentai.

Savanoris K. Peldžius mirė 1972 m. ir buvo palaidotas Kavarsko kapinėse, ten pat atgulė ir 1985 m. mirusi jo žmona. Jų kapą kelis dešimtmečius ženklino paminklas, kur buvo įrašyta, jog čia palaidota Pupelių šeima. Tik apie 2014 m. artimieji atnaujino kapavietę ir pastatė naują paminklą, kuriame sutuoktiniai buvo įrašyti savo pirmąją Peldžių pavardę.

Savanorio sodyba Kabošiuose, 1944 m. rudenį palikta likimo valiai, sunyko, savanoris ir jo žmona iki gyvenimo pabaigos ten nebeapsilankė, šeimoje buvo draudžiama net apie ją kalbėti. Bet naujakurių Peldžių sodybvietė Armukšnos upelio pakrantėje, apsupta dirbamų laukų, net ir XXI a. pradžioje dar žymi: namo vietoje išlikusios molinės krosnies liekanos, miegamojo kambario vietoje išaugęs putinas, buvusiam kieme auga jazminų ir alyvų krūmai.

Savanorio žudikus duktė vadina banditais

Anykščiuose, Jurzdike, gimęs ir augęs Kazys PESLIAKAS (1901–1945) irgi buvo vienas iš pirmųjų, jau 1928 m. gavusių jam priklausiusį Savanorio medalį.

► *Nepriklausomybės kovų Anykščių valsčiaus savanorių atminimo lentoje, įtaisytoje bažnyčios šventoriuje, dabar iškalto 75 XX a. pradžios jaunuolių - savanorių pavardės.*

neradę vietos, atokiau prisiglaudę. Iš mūsų kiemo viskas buvo kaip ant delno, niekur nepasislėpsi. Iš tos pusės tėvelis ir sulaukė įspėjimo: „Pesliakai, pasišalink iš šitos vietos, esi sąrašuose nušauti...“ Tėvelis buvo taikus žmogus, stengėsi niekur nelįsti, verčiau likti nuošaly, stengdamasis neužkliūti nei vieniems, nei kitiems. Bet tai jo neišgelbėjo... Už tai, kad atsidūrė bunkerio kaimynystėje, buvo nužudytas ir jis, ir mūsų kaimynai Juozas bei Marijona Grimašauskai. Tuos žmones, kurie mano tėvelį melagingai apkaltino ir nušovė, aš visą gyvenimą vadinu vienu vardu – banditais.“

Savanoris nenorėjo kariauti basas

Kavarskiečio Jono RAUDONIKIO (1902–1946) istorija liudija, kad pelnyti Savanorio medalį buvo sunku ne tik mūšio lauke, bet ir renkant savanorystės įrodymus.

1919 m. birželio 1 d. J. Raudonikis, dar neturėdamas ir 17 metų, įstojo savanoriu į kuriamą Lietuvos kariuomenę ir tarnavo eiliniu Ukmergės komendantūros kuopos telefonistų komandoje, jos sudėtyje dalyvavo kovose prieš lenkus ties Vaitkuškiu, Gelvonais ir Pabaisku. Nuo 1920 m. vasario 23 d. buvo perkeltas eiliniu į suformuotą 9-ąjį pėstininkų Lietuvos kunigaikščio Vytenio pulką, dalyvavo kovose prieš lenkus prie Turmanto, paskui Dubingiuose.

1920 m. lapkričio 8 d. ties Joniškiu, Molėtų krašte, savanoris pateko į priešų nelaisvę ir net buvo išbrauktas iš pulko kareivių sąrašų. Visą mėnesį jis kentė alkį ir šaltį, kol gruodžio 9-ąją įstengė grįžti į 9-ąjį pulką ir tęsė tarnybą dar kelis mėnesius, kol 1921 m. pavasarį buvo demobilizuotas, grįžo į gimtinę ir gyveno Mackeliškiuose, čia sukūrė šeimą ir augino sūnų.

Gavęs žemės ir įsikūręs ūkininkauti Žvirblėnuose, jis buvo Lietuvos šaulių sąjungos narys, Kavarsko miestelio šaulių būrio vadas.

1929 m. gegužės 30 d. J. Raudonikis pirmą kartą kreipėsi su prašymu pripažinti jį Lietuvos kariuomenės kūrėju savanoriu, bet toks jo prašymas, beveik metus jį nagrinėjus, buvo atmestas su trumpa komisijos išvada: kandidatas į savanorius „buvo 11 dienų pabėgęs iš kariuomenės.“ Mat Ukmergės komendanto pažymoje buvo įrašyta, jog kareivis 1920 m. vasario 9–20 dienomis buvo pabėgęs, bet pats sugrįžo ir nebuvo baustas.

Atsakydamas į paklausimą dėl šio pabėgimo, 1930 m. vasario 28 d. savo ranka savanoris rašė: „...aš iš kariuomenės 1920 m. (vasario) 9–20 nebuvau pabėgęs, ir tik jau kada buvo gauta žinia, kad iškeliami į 9 p. pulką, tai leidus buv. tuo laiku kuopos vadui Rabašauskui, trim dienom, tai yra nuo 17 iki 19 d. vasario, kur turėjau jo raštišką pažymėjimą, ir aš grįžau ne 20, o 19 d., o 20 d. iškeliavau į pulką ir išvykome į Ežerėnus, be to, kurie buvo pasitraukę nors vienai dienai, buvo baudžiami areštu, aš nei buvau pasitraukęs, ir manęs niekas nebaudė.“ Pasak J. Raudonikio, tai, kad jis tikrai nebuvo pabėgęs iš kariuomenės, o tik išleistas trims dienoms atostogų, jei reikės, gali patvirtinti ir liudininkai.

Šio paaiškinimo komisijai neužteko – 1930-ųjų pavasarį ji atsisakė pripažinti J. Raudonikį savanoriu ir pasiūlė per tris mėnesius tokį sprendimą apskųsti Krašto apsaugos ministrui.

Vis dėlto tą kartą komisijos sprendimo J. Raudonikis neskundė. Tačiau daugiau kaip po 8-erių metų, 1938 m. spalio 10 d., jis pateikė skundą Seimo peticijų komisijai per Krašto apsaugos ministrą, kuriame išsamiau apibūdino savo tarnybą ir nurodė kiek kitokias priežastis, kodėl buvo įtartas pabėgimu:

„1920 m. vasario mėn. 9 d. kuopos viršila mane paleido į namus parsinešti batų, nes visai batai suplyšo, o valstybinių tuomet kuopoje neturėjo, be to, man pasakė, kad po vasario 20 d. būsiu iškeltas iš Ukmergės komendantūros. Aš nuvykęs į namus sugaišau iki batų pasiuvu ir sugrįžau tik vasario mėn. 20 d., t. y. išėjus 10 d. Vasario mėn. 23 d. buvau iškeltas į 9-tą pėst. pulką. Už per ilgą batų taisymą mane viršila apibarė, bet jokios bausmės viršininkai neskyrė, nei bylos kėlė. Tai argi tos keletas dienų man gali atimti garbingą savanorio vardą ir ženklą. Padariau klaidą, namie pabūdamas keletą dienų, bet ją ir išpirkau – nesitraukiau iš kovos lauko pavojų.“

Šiame skunde J. Raudonikis priminė ir įstatymo nuostatą, jog pabėgimu laikomas tik toks atvejis, kai karys savo valia palieka dalinį, turėdamas tikslą išvengti tarnybos ar dalyvavimo mūšyje. Save savanoris pavadino tik pasišalinusiu, jokiū būdu ne pabėgusiu iš tarnybos.

Šie argumentai tuo metu buvo priimti kaip reikšmingi – jau po poros mėnesių Žvirblėnuose gyvenęs savanoris sulaukė jam skirto apdovanojimo.

1941 m. vasarą J. Raudonikis buvo Birželio sukilimo dalyvis, organizavo pasipriešinimą besitraukiantiems sovietiniams aktyvistams Kavarske. Antrosios sovietinės okupacijos pradžioje 1944 m. J. Raudonikis, slėpdamasis nuo sovietinių represijų, pasitraukė į pogrindį, buvo Patašono būrio vadas, įsikūrė bunkeryje, miške tarp Kavarsko ir Žvirblėnų. 1944 m. rugsėjo 9 d. jo ir Broniaus Paulausko vadovaujami partizanai užpuolė Kurklių miestelį ir iš areštinės išvadavo 12 suimtųjų. Tai buvo viena pirmųjų tokio masto laisvės gynėjų operacijų Anykščių krašte.

1945 m. spalio 31 d. Peniankose, netoli Anykščių, J. Raudonikis-Patašonas buvo sovietinių pareigūnų suimtas. 1946 m. vasario 25 d. Kavarsko vidurinės mokyklos salėje buvo surengtas parodomasis karo tribunolo posėdis, kuriame jis buvo nuteistas mirties bausme pagal Rusijos Baudžiamojo kodekso 58 straipsnį – už antisovietinę veiklą.

Po pusmečio, 1946 m. liepos 1 d., savanoris buvo sušaudytas Vilniaus kalėjime.

Išniekintiems paminklams laikas sugrįžti...

Istorinę medžiagą apie Zarasų kraštą renkantis ir kaupiantis Zarasų turizmo ir informacijos centro projektų vadovas Ramūnas Keršys rado sovietmečiu išniekintų Pirmojo pasaulinio karo kaizerinės Vokietijos 88 – osios pėstininkų divizijos karių kapinių antkapių sąvartyną.

Pasak pažintinius žygius organizuojančio R. Keršio, šiose kapinėse Turmanto seniūnijoje, Bartkiškės kaime, žuvusiems kariams ir divizijos vadui generolui leitenantui Vilhelm'ui von Menges atminti buvo pastatytas masyvus paminklinis akmuo, iš kurio sovietiniais laikais buvo išsityčiota, jame iškalus lietuvių ir rusų kalbomis „padėką“ tarybiniais kariams išvaduotojams. O pačios kapinaitės sunaikintos.

Istorikas mano, kad, suradus dalį antkapių, būtina atkurti visą monumentą, nes yra išlikusios nuotraukos, kaip jis atrodė.

... Jonas Junevičius >

> Generolas leitenantas Vilhelm von Menges.

> Paminklas kaizerinės Vokietijos 88 – osios pėstininkų divizijos žuvusiems kariams ir jų vadui, generolui Vilhelm von Menges tebėra su iškaltais padėkos žodžiais tarybiniais kariams išvaduotojams.

Vokiečių kapais pasirūpinta Lietuvai atgavus nepriklausomybę

Per Pirmąjį pasaulinį karą tuomečiame Novoaleksandrovske (Taip tuomet vadinosi Zarasai) ir jo apylinkėse 1915 – aisiais frontas sustojo keleriems metams. Vokiečiai neįstengė paimti Daugpilio tvirtovės

ir įveikti rusų fronto linijos, pastojusios kelią į tuometinę Rusijos imperijos sostinę Sankt - Peterburgą, tačiau ir trauktis jie nesiruošė. Mūšiai vyko Lietuvos ir Latvijos pasienio zonos, o frontą Zarasų apylinkėse laikė pustrėčios vokiečių divizijos – jau minėta 88 pėstininkų ir 77 – oji rezervinė divizijos. Per abi - apie 40 tūkstančių

> Paminklinis akmuo vienos ir kitos pusės rakursais, kai tik buvo pastatytas.

žmonių, bene trigubai daugiau nei šiuo metu gyvena Zarasų rajone. Gyventojams teko palikti savo namus, kurių daugelis po karo neberado, o kiti privalėjo apgyvendinti vokiečių kareivius. Vokiečiai į šį kraštą atnešė ir savo higienos kultūrą (mobiliąsias pirtis), fortifikacijų statyboms naudotą betoną, fotografiją, o Zarasų mieste jie pasistatė netgi teatrą. Beje, laikė labai daug arklių, kurie iš pradžių buvo pagrindinė logistikos jėga, kol nebuvo išvystytas siaurojo geležinkelio tinklas. Arklių, be abejonės, ir krisdavo nemažai. Vokiečiai panaudodavo juos, net ir kritusius, - jų mėsa maitino bunkerius statančius ar apkasus kasančius rusų belaisvius. Verta pažymėti, kad žuvusius ar mirusius vokiečių ir rusų kareivius laidodavo tose pačiose kapinėse, nes manė, kad po mirties visi lygūs, o rusus, kaip karius, vokiečiai gerbė. Zarasų rajone yra net 14 Pirmojo pasaulinio karo kapinių, kurios sovietmečiu ne tik nebuvo prižiūrimos, paženklintos, tačiau dalis paminklų atgulė į statomų fermų, gal ir vieno kito gyvenamojo namo pamatus. „Išnaikinti paminklus bolševikai mokėjo. Antai nuo caro dvariškių Valujevų, palaidotų Stelmužėje, kapų pavogtomis plokštėmis papuošė M. Melnikaitės palaidojimo vietą Zarasuose, - rašė rajono laikraštyje V. Yla (Zarasų kraštas“ 1993 m. lapkričio 3 d.), - Kita, sako, atsidūrė ant vieno iš rajono veikėjų artimųjų kapų. Trečia kažkur, tikriausiai už puslitrį, buvo nudaigota. Šitaip buvo apiplešinėjami kapai...“

Padvelkus Sąjūdžio vėjams, Lietuvai atgavus nepriklausomybę,

buvo susirūpinta ir daugeliu atvejų išniekintomis Pirmojo pasaulinio karo kapinėmis. 1990 metų gruodžio 11 dienos Lietuvos vyriausybės nutarimu visos kapinės, kuriose nebelaidojama, Pirmojo ir Antrojo pasaulinių karų (vokiečių ir rusų), Rezistentų palaidojimo vietos yra istorijos paminklai. Senosiose, brūzgynuose prapuolusiose, kad ir nuniokotose kapinėse prasidėjo tvarkymo talkos, kuriose aktyviai dalyvavo moksleiviai, visuomenė, daug kur atsirado ir jas ženklinantys užrašai, kryžiai, o kapinės, kuriose buvo kartu palaidotų rusų ir vokiečių kareivių, netgi buvo imtos vadinti santarvės kapinėmis, nes, pasak profesoriaus Česlovo Kudabos, žuvęs karys, nesvarbu, kurioje apkasų pusėje jis kovėsi, yra šventas, o jo atminimas gerbtinas. Deja, deja, šiandieninio agresorės Rusijos ir didvyriškai besiginančios Ukrainos karo fone šis profesoriaus pastebėjimas daug kam gali pasirodyti nerealus...

Pasak R. Keršio, po Atgimimo ir iki tol krašto istorijos faktus kaupęs kraštotyrininkas, jo Mokytojas, Zarasų garbės pilietis, Garbės kraštotyrininkas Jonas Nemanis, dirbdamas Zarasų rajono savivaldybės vyr. specialistu paminklotvarkai, aplankė per šimtą senųjų kapinių, jas aprašė, inventorizavo. „Tai buvo be galo krašto vertybių, istorinės atminties išsaugojimui atsidavęs žmogus, organizavęs talkas kapinių, archeologinių paminklų tvarkymui, apie sovietmečiu sunaikintas vokiečių kapines klausinėjęs ir užrašęs liudininkų parodymus, - apie visa tai ir apie be jokio atlygio kapines tvarkiusius entuziastus rašęs

► Zarasų rajono turizmo informacijos centro projektų vadovas Ramūnas Keršys savo kompiuteryje turi sukauptus apie tūkstantį Pirmojo pasaulinio karo nuotraukų ir dokumentų.

Zarasų krašto laikraštyje, - pasakoją R. Keršys. - Įsiminė jo publikacijų pėdsakais žurnalistės O. Kačkienės aprašyta sunaikintų vokiečių kapinių prie Stelmužės ažuolo istorija, buvusių Zarasų tarpkolūkinės statybos organizacijos vairuotojų prisiminimai, kai jiems į sunkvežimius buvo kraunami ištraukti iš žemės vokiečių kareivių kapų kryžiai, o viršininkų buvo liepta juos vežti ir versti į statomų fermų pamatus. Vairuotojai, jausdami kreivus vietinių gyventojų žvilgsnius, nelabai norėję tai daryti, tačiau atsakius grėšė prarasti darbą, o paminklai vis tiek būtų atsidūrę liejamuose fermų

► Vienintelis išlikęs alėjos akmuo glaudžiasi prie paminklo.

► Paminklas kaizerinės Vokietijos 88 - osios divizijos žuvusių karių ir divizijos vado, generolo leitenanto Vilhelmo von Menges atminimui 1916 metais Bartkiškės kaime.

pamatuose. Taigi, žinodamas panašias istorijas, aš, dažnai praeidamas pro daugeliu atveju apleistus kolūkmečio pastatus, pasižvalgydavau į jų pamatus, bene pamatysiu kyšantį paminklinį akmenį. To smalsumo vedamas ir aptikau vadinamosios Menges divizijos (88 – oji pėstininkų divizija, aut. past.) antkapių sąvartyną. Manau, kad taip žengtas pirmasis žingsnis, atkuriant išniekintą monumentą.“

Ant paminklo vokiečių generolui – padėka sovietų kariams

R. Keršys įsitikinęs, kad jo rasti žemėmis užverstai antkapiniai paminklai priklauso Bartkiškės kaimo, įsikūrusio prie Turmanto, vokiečių karių kapinėms. Jos išskirtinės, nes čia palaidoti žuvę vokiečių kariai, kurių vardus, pavardes ir laipsnius galima sužinoti atkasus antkapius... „Skirnos ežero apkasuose, priešakinėse linijose, širdies smūgio ištikto divizijos vado, generolo leitenanto V. Menges palaidus kariuomenė pergabeno į tėvynę. 1914 m. lapkritį buvo suformuota von Menges vardu pavadinta divizija (Division Menges). Diviziją sudarė iš landvero suformuoti kariniai daliniai, kurie dalyvavo kariniuose veiksmuose Lenkijoje, Rytų Prūsijoje. 1915 m. rugpjūčio mėn. Breslau (dab. Wrocławas) miesto karinės įgulos pagrindu buvo pradėta formuoti 88-oji von Menges pėstininkų divizija. Į naujai formuojamą diviziją buvo pašaukti tarnauti vyresnio amžiaus rezervistai, kurie nepateko į kariuomenę 1914 m., - pasakojo R. Keršys. - Nuo 1915 m. lapkričio iki 1917 m. gruodžio 88-oji pėstininkų divizija buvo dis-

lokuota netoli Daugpilio, Skirno ežero apylinkėse. Georg Philipp Wilhelm von Menges gimė 1846 m. gegužės mėn. 20 d. Darmstadt mieste Vokietijoje. Buvo kilęs iš kilmingos giminės. Nuo pat karo pradžios vadovavo savo vardu pavadintoje divizijoje. Nuo 1915 m. rudens iki savo netikėtos mirties 1916 m. pavasarį gyveno ir dirbo 88-osios divizijos užimtame gynybiniame ruože. Vadovavo ir rūpinosi fortifikacinių įtvirtinimų statyba. Tačiau 1916m. kovo mėn. 02 d. vizituodamas savo karius apkasuose, šiauriau Skirnos ežero, patyrė širdies smūgį ir mirė. Bendradarbiaujant su partneriais Vokietijoje, pavyko gauti kelias fotografijas ir sužinoti, kad Wilhelm von Menges buvo šarvojamas Salake, o iš ten išlydėtas į paskutinę kelionę. Palaidotas jis buvo gimtajame Darmstadt mieste 1916 m. kovo mėn. 08 d.“

Pasak R. Keršio, Bartkiškės kaimo kapinėse taip pat palaidotas 77 – osios rezervinės divizijos bataliono vadas majoras Jonkher Storm von S. Gravesande, žuvęs mūšyje Latvijos teritorijoje. Istoriikas, projekto „Pirmojo pasaulinio karo kryptis ir ekspozicijos dėl lankytojų pritraukimo į pasienio rajoną“ vadovas R. Keršys turi sukaupęs nemažai medžiagos apie Menges diviziją ir jos karių kapines Bartkiškės kaime. Pasak jo, 88 – oji pėstininkų divizija kovų kelią pradėjo Rytų fronte, 1915 metais kariavo prie Lodzės, dalyvavo mūšiuose prie Narevo (Naručio). Nuo 1915 metų lapkričio iki 1917 metų gruodžio divizija stovėjo poziciniame įsitvirtinime Lietuvos - Latvijos pasienyje, Zarasų krašte. Rytų fronte paskelbus paliaubas, divizija buvo perkelta į Vakarų frontą, kariavo

► Vokiečių karių kasdienybė.

Somos mūšiuose prie Sent Kventino, prie Marmos, kovėsi Šampanėje. Po kapituliacijos divizija buvo išformuota.

„Jos vado, generolo leitenanto V. Menges, kelių laipsnių geležinio kryžiaus, daugybės kitų aukštų karinių apdovanojimų riterio, kurį 71 – erių ištiko širdies smūgis 1916 metų kovo 2 dieną, atminimui įamžinti vokiečiai atvežė didžiulį, kelias tonas sveriantį granito akmenį, teigiama, kad dėl to net siaurojo geležinkelio atšaka buvusi nutiesta. Ant akmens buvo pritvirtintos dvi plokštės su užrašais „88 – oji divizija“ ir „1915 – 1916 metai“, o kitoje pusėje iškalta divizijos vado Menges pavardė. Kapinės užima 0,11 ha plotą, jose palaidotų karių skaičius nežinomas. Pradžioje karių palaidojimo vietas žymėjo beržiniai kryžiai, tarpukariu pakeisti standartiniais betoniniais kryžiais. Mano žiniomis, sovietai apie 1965 – 1967 – uosius jas barbariškai nuplėšė, kapines suniokojo, o akmenyje buvo iškalti zarasiškių „padėkos“ žodžiai tarybiniais kariams išvaduotojams. Sovietmečiu ši vokiečių karių amžinojo poilsio vieta buvo apleista, o po Atgimimo virto šienaujama erdve. Aš turiu dar vokiečių darytas nuotraukas, kaip atrodė akmuo ir jo link rikiavosi akmeninių paminklų alėja, iš kurios, beje, teišlikęs vienas paminklas, esąs prie pat didžiojo akmens, bei kryžių, buvusių už paminklo, nuotraukos, tad, manau, kad būtina atrastus paminklus grąžinti į vietą ir, pašalinus tą pasityčiojamą padėką, grąžinti akmeniui tikruosius istorinius įrašus. Išties nejaukiai jaučiuosi, kai, vesdamas ekskursijas ir rodydamas išdidintą karo laikmečio šios vietovės nuotrauką, turiu paaiškinti ir sovietmečio „padėką.“

Paradoksalu, kad ta „padėka“ vis dar tebėra ant akmens, kai tarybinių karių „šlovės“ paminklai bene iš visų Lietuvos pakraščių baigia suvažiuoti į jiems tinkamą vietą Grūto parke.

Gyventojai ir seniūnas nori istorinės tiesos

Turmante baigiamas įkurti ir netrukus duris atvers Pirmojo pasaulinio karo muziejus, kurio įkūrimu džiaugiasi Turmanto seniūnijos seniūnas Stanislovas Stankevičius. Jis susirūpinęs, kaip ir kiti Turmanto gyventojai, dėl istorinės tiesos atkūrimo. Pasak jo, iš tokių kapinių paprastai dingdavo mažesni paminklai, kuriuos buvo nesunku paimti, o didesni išliko, arba, kaip šiuo atveju, buvo palaidoti po žeme. „Bartkiškės kapines reikia atkurti tokias, kokios jos buvo“, - sakė seniūnas, pastebėjęs, kad šis darbas - ne seniūnijos jėgoms. Jo nuomone, tuo turėtų pasirūpinti Kultūros vertybių apsaugos departamentas, Zarasų rajono valdžia, galbūt prisidėti ir vokiečių organizacijos.

13 klausimų Ievai Mikštaitei

AF uždavė 13 klausimų 17-metei anykštėnei Ievai Mikštaitei. Mergina televizijos žiūrovams pažįstama iš projektų „Lietuvos talentai“, „X faktorius“. Po tėčio mirties sukauptą skausmą Ieva išmoko išlieti dainuodama. Ievos tėtis Romualdas Mikšta buvo Anykščių seniūnijos Ažuožerių kaime susibūrusios grupės „Romantika“ muzikantas. Prieš trejus metus 41-erių metų vyriškis žuvo, įtrauktas į kombaino grūdų bunkerį.

„Scenoje noriu parodyti, kad manyje yra muzika. Tai neatsiejama mano gyvenimo dalis bei didžiulė dovana. Tikiuosi, tai mato ir žiūrovai“, – sako talentingoji Ieva.

1. - Mėgstamiausia pamoka?
- Turbūt būtų galima atspėti, jog tai yra muzika.
2. - Mylimiausias atlikėjas/ muzikos grupė?
- Vienareikšmiškai - Beyoncé, jau 9 metai ji yra mano autoritetas muzikos pasaulyje!
3. - Apie ką labiausiai svajoji?
- Pasiekti kuo daugiau išsikeltų tikslų.
4. - Kur norėtum gyventi - kaime ar mieste?
- Neturiu susidariusi galutinės nuomonės dėl gyvenamosios vietos. Norėtusi mieste, tačiau jokia vieta niekad neatstos gimtųjų namų, kurie yra kaime.
5. - Gražiausia Anykščių vieta?

- Tai turbūt bažnyčia, o be jos - parke bei centre, nes ten toks jaukumą kuriantis apšvietimas!
6. - Kokių muzikos instrumentu moki groti?
- Nesu tokia gabi grodama kaip dainuodama, tačiau moku groti šiek tiek pianinu, taip pat dar mokausi skambinti gitara.
7. - Apie ką dažniausiai galvoji, kai nubundi naktį ir negali užmigti?
- Dažniausiai galvoju apie tai, kaip noriu miegoti. Arba apie planus, darbus, kuriuos turiu atlikti dieną bei bandau susiplanuoti dienvakarę.
8. - Labiausiai patikusi knyga?
- John'o Green'o „Vėžliai iki begalybės“.
9. - Kuris žmogus yra autoritetas?

TV3 nuotr.

► Projekto „Xfaktorius“ dalyvė Ieva Mikštaitei iš komisijos sulaukė komplimentų. Žiūrovų balsavime Ievai pritrūko balsų ir į tolimesnį šou etapą nepateko.

- Gyvenime -Tėvai, muzikoje - Beyoncé.
- 10. - Koks tavo augintinio vardas?
- Turiu du katinus - Emkė ir Svarą.
- 11. - Ar gatvėje tave atpažįsta praeiviai?
- Nedažnai, bet tikrai yra taip nutikę.
- 12. - Gražiausia spalva?
- Juoda ir raudona.
- 13. - Kuo norėtum būti užaugusi?
- Užaugusi norėčiau būti karininkė.

Alternatyvūs koncertai skamba ir kaime

Gyvai atliekama alternatyvi muzika pamažu skverbiasi ir į nedidelius Lietuvos kaimelius, o pagal nestandartiškai atliekamas melodijas linguoja net ir vyresniojo amžiaus publika.

... Robertas Aleksiejūnas >

Vos už 15 kilometrų nuo Anykščių esančiame Leliūnų kaime spalio mėnesį koncertavo vienas iš Lietuvos pankų judėjimo ideologų ir įkvėpėjų Nėrius Pečiūra. Publika vos sutilpo kultūros namų salėje – susirinko apie 100 žiūrovų. Sostinės baruose koncertuojančio N.Pečiūros dainos nepaliko abejingų – žiūrovai jau po pirmųjų gitaros akordų šėlo šalia scenos, o pasibaigus net tris valandas trukusiam koncertui jau ėmė kalbėti, kad N.Pečiūrą į kaimą kviesis ir dar

kartą. Koncertu už sostinės ribų liko patenkintas ir pats N.Pečiūra.

„Koncertas Leliūnų kultūros centre buvo tiesiog grandiozinis, man seniai nebuvo tekę groti kaime. Apskritai per visą 36 metų trukmės muzikinės veiklos laikotarpį kaimuose teko groti nedaug kartų“, - po koncerto kalbėjo N.Pečiūra, kurį nustebino ypatingas leliūniečių vaišingumas.

Paskutinį šių metų vakarą Leliūnų kaimą sudrebins dar vienas alternatyvios muzikos koncertas. Kultūros namuose koncertą surengs Lietuvos alternatyvios scenos pionierius, roko grupės „Sportas“ dainų autorius, savo projekte „Studio Maruko“ synth-punk ir avangardinę muziką sujungęs Marijus Marukas Bernotas.

Projekte „Studio Maruko“ atlikėjas išskirtiniu braižu pašiepia margą

vestuvių muzikanto pasaulį. Muzikinėje programoje skamba originalios, nuoširdžios, šokamos ir dainuojamos Lietuvos užstalės dainos, estrados ir netgi užsienio dainų parodijos. Ir antrasis alternatyvios muzikos koncertas Leliūnuose bus surengtas už pačių kaimo gyventojų ir rėmėjų lėšas.

Asmeninio albumo nuotr.

► Nėrius Pečiūra prisipažino, kad kaimuose koncertuoti per visą muzikanto karjerą teko nedaugelį kartų.

„Muilas“

Vienas iš kryžiažodžių „Muilas“ išsprendusių skaitytojų gaus 30 eurų „Auksaros“ čekį. Teisingus atsakymus galite pranešti telefonu (8-381) 59458, paštu (Vilniaus g. 29, LT 29145, Anykščiai) arba elektroniniu paštu (vidmantas.s@anyksta.lt).

Praėjusiame „Aukštaitiško formato“ numeryje spausdinto kryžiažodžio „Kregždė“ teisingas atsakymas - BUS GIEDRA. Šį kryžiažodį išsprendė 52 skaitytojai:

J.Miežilienė, O.Arienė, R.Kavoliūnienė, V.Dikčiuvienė, D.Patumsienė, A.Patumsis, E.Tamulėnienė, R.Vencloviėnė, R.Budrienė, A.Skaržauskienė, J.Pranckevičienė, B.Augulienė, R.Šulnienė, A.Lunevičius ir V.Stasiūnienė iš Anykščių; J.Mameniškienė, B.Gudonienė, E.Sunkurytė, R.Dolmantienė ir P.Dolmantas iš Viešintų; L.Dobrodiejiėnė, B.Laužikas, R.Vaičiūnienė, Z.Mackevičienė, E.Petronienė ir S.Kondrotas iš Utenos; K.Imbrasaitė, G.Radzevičienė ir S.Žibutienė iš Šovenių; J.Liubeckaitė, R.Pumputienė ir K.Tumelis iš Molėtų; L.Ruša, A.Rušaitė ir D.Šimėnas iš Vilniaus; V.Gasiulienė iš Radeikių; A.Bagdonienė iš Vaitkūnų; P.Šimėnas iš Ukmergės; R.Vaiginytė iš Aknystų; B.Aukštakalnienė iš Kurklių; A.Kuolienė iš Kunigiškių; R.Šiaučiūnienė iš Mitašiūnų; A.Lisauskienė iš Mickūnų; B.Raščiuvienė iš Surdegio; I.Guobienė iš Svėdasų; S.Steponavičienė iš Troškūnų; T.Patumsienė iš Vikonių; J.Pavilionis iš Užpalių; R.Puolis ir E.Kiškienė iš Kavarsko bei A.Kriogas ir A.Kriogienė, nenurodę, kur gyvena.

Burtai lėmė, kad prizas – „Auksaros“ čekis - atiteks **B.GUDONIENEI** iš Viešintų. Prašome šią skaitytoją užsukti į redakciją (Vilniaus g.29, Anykščiai) atsiimti čekio.

Atleidimo prašymas	Pastatas arba ...	Didelė audra, viesulas	Bičių patinas	Masinos dalis	Koridorio dalyvis	Augalas ašocio pavidalo žiedais	2
					3		
Kontrolinis lapelis	Antro pjovimo žolė	10	Miestas Japonijoje	Pilk... debesis	Tatai	Aptemusios sąmonės būseną	
Didžiulis smauglys			9		Gyvena nuosavame ...		
	8				Kas sapalioja		
Sen. Romos kalendoriaus datos				Garso virpesių dažnis	12	... žu- anas	
			Azijos palmės	Tolima, atsti			
Keliamės (aukštyn)			Vertinimo matas	Daržovė			
Įkyri piktžolė	Ka... vis giliau ir giliau	1	Piemuo Vid. Azijoje				Rusijos dailiojo čiuožimo trenerė
	Aš ... jo pykstu		Mitinis Atėnų karalius				Paskalo žymėjimas
			Virtas valgis, sriuba			... žodį, žinai kelią	
Fantastikos kūriniai	Egidijus Dragūnas...	... tai padarė?			Aš ... tau skambinau	Vakar, šiandien, ...	
		11		Virtinė, eilė			
Politinės par...	Kūno danga	...ovinė moneta		J. Aisčio „Užgesę chimeros ...“	4		
			...mo sie...	Skalyt	Keitėsi		
5				Šiuolaikinio meno muziejus Vilniuje			
Liaukinio epitelio navikas						Dainininko Vyšniausko inicialai	
Reabilitacijos įstaiga						6	

Parngė žurnalų „oho“ redakcija

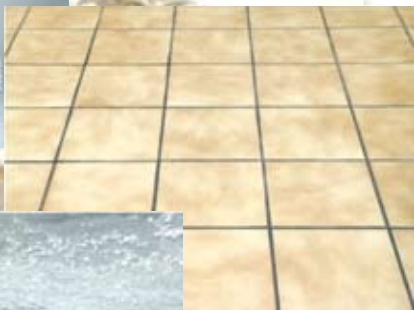
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Anykščių kvarcas

akcinė bendrovė

AB „Anykščių kvarcas“ – vienintelė Lietuvoje kvarcinio smėlio perdirbimo įmonė. Bendrovė išgauna ir apdoroja monokristalinį kvarcinį smėlį, susidariusį neogeno periodu dabartinėse Anykščių apylinkėse prieš 25 milijonus metų.

AB „Anykščių kvarcas“ kvarcinio smėlio apdirbimo istorija prasideda 1968 metais, pastatius kvarcinio smėlio flotavimo gamyklą ir įkūrus „Anykščių statybinių medžiagų kombinatą“.

Privatizavus valstybinę įmonę „Anykščių statybinių medžiagų kombinatas“, 1996 metais įkuriama akcinė bendrovė „Anykščių kvarcas“.

2001 m. įrengtas kvarcinio smėlio malimo cechas. Įdiegus vokiečių kompanijos Gebr. Pfeiffer SE separatorių, gaminami kvarcinio smėlio miltai, kurių dalelių dydis iki 0,02 mm.

2008 m. pastatyta nauja moderni kvarcinio smėlio apdirbimo linija.

Įdiegus modernias technologijas, nebenaudojamos cheminės medžiagos flotuojant kvarcinį smėlį. Aukštos kokybės produkcija yra gaunama mechanškai apdirbant smėlio smilteles. Sunkiųjų metalų ir organinės kilmės daleles iš kvarcinio smėlio pašalina spiraliniai separatoriai. Gamybinis pajėgumas - 120 tūkst. tonų per metus.

AB „Anykščių kvarcas“ - sėkmingai dirbanti įmonė Lietuvos ir Baltijos šalių rinkose. Įmonėje dirba 50 darbuotojų. Per metus iškasama ir perdirbama apie 80 tūkst. tonų kvarcinio smėlio.

AB „Anykščių kvarcas“ yra Lietuvos stiklininkų asociacijos narys.

Visa informacija: akvarcas.lt